

Svetovna dediščina v rokah mladih

POZNAM, CENIM IN UKREPAM

Komplet učnega gradiva
za učitelje

Svetovna dediščina v rokah mladih

POZNAM, CENIM IN UKREPAM

Komplet učnega gradiva
za učitelje

Objavljeno 2019 pri Organizaciji Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, Francija in Center za Upravljanje z dediščino živega srebra Idrija, Bazoviška ulica 2, 5280 Idrija, Slovenija

© UNESCO 2019/ CUDHg Idrija 2019

UNESCO ISBN 978-92-3-000151-3

ISBN 978-961-7065-08-4

Ta publikacija je na voljo v odprtem dostopu pod licenco Attribution ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) (<http://creativecommons.Org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). Z uporabo vsebine te publikacije se uporabniki strinjajo s pogoji uporabe Unescovega spletnega strežnika odprtega dostopa (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-CCBYSA-en>).

Izvirni naslov dela: *The World Heritage in Young Hands Kit*. Priročnik je prvič izšel leta 1998 pri Organizaciji Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO), 7, place de Fontenoy, 75352 Pariz 07 SP, Francija.

Izjava o omejitvi odgovornosti:

Izbrane designacije in predstavitev gradiva v tej publikaciji ne odražajo niti kakršnega koli mnenja organizacije UNESCO v zvezi s pravnim statusom katere koli države, teritorija, mesta ali območja niti v zvezi z njihovo oblastjo ali spremembo njihovih meja.

Ideje in mnenja, izražena v tej publikaciji, ne odražajo nujno tudi mnenja organizacije UNESCO in je ne zavezujejo.

UNESCO ni odgovoren za kakovost prevoda v slovenskem jeziku.

Uredili: Jasmina Rejec, Tatjana Dizdarević

Prevod iz angleščine: LEEMETA, specializirane prevajalske rešitve, d.o.o., Celje

Lektoriranje: LEEMETA, specializirane prevajalske rešitve, d.o.o., Celje
Metka Rupnik

Oblikovanje: Uvid.si d.o.o, Vidne in nevidne komunikacije, Ljubljana

Tisk: Birografika BORI d.o.o, Ljubljana

S podpora: Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, Slovenska nacionalna komisija za UNESCO, Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana in Centra za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija, Bazoviška ulica 2, 5280 Idrija

Ponatis: naklada 110

Leto ponatisa: 2021

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

719(100)

SVETOVNA dediščina v rokah mladih : poznam, cenim in ukrepam : komplet učnega gradiva za učitelje / [prevod iz angleščine Leemeta]. - Ljubljana : Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Slovenska nacionalna komisija za UNESCO ; Idrija : Center za upravljanje z dediščino živega srebra, 2020

Prevod dela: World heritage in young hands
ISBN 978-961-7065-08-4 (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport)
COBISS.SI-ID 35249923

Predgovor

MECHTILD RÖSSLER, direktorice Centra za svetovno dediščino

Od ratifikacije *Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine* leta 1972 je bilo na Unescov seznam kulturne dediščine vpisanih več kot tisoč spomenikov kulturne in naravne dediščine. Konvencija prikazuje predanost mednarodne družbe varovanju, ohranjanju in promoviranju spomenikov svetovne dediščine in njihove izjemne univerzalne vrednosti.

V zvezi s 27. členom Konvencije iz leta 1972, ki jasno izpostavlja pomembnost izobraževalnih programov za zaščito svetovne dediščine, se je leta 1994 začel izvajati Program izobraževanja o svetovni dediščini. Cilj programa je povečati ozaveščenost in spodbuditi mlade, da v korist dediščine razvijajo nove in učinkovite pristope za vzpostavitev sinergije med mladimi in svetovno dediščino. Program prav tako mladim daje priložnost, da izrazijo svoje skrbi glede svetovne dediščine in da se učijo o pomembnosti naše skupne dediščine za človeštvo in naslednje generacije.

UNESCO z izobraževanjem in usposabljanjem aktivira mlade in spodbuja h kritičnemu mišljenju ter odprtosti za razumevanje drugih. Izobraževanje o svetovni dediščini je še posebej pomembno v tem času gospodarske krize in podnebnih sprememb, saj pomaga razumeti izzive in najti rešitve za trajnostno prihodnost.

Pomembno je ustvariti pogoje za medkulturni dialog, predvsem z mlajšimi generacijami, ki bodo kmalu postali vodje in v prihodnosti sprejemali pomembne odločitve. Treba jih je vključiti v ohranjanje dediščine in v projekte, ki krepijo njihovo kulturno identiteto in naravno okolje. To je eden najboljših načinov za omogočanje prihodnosti in razvoja.

Spomeniki svetovne dediščine imajo izjemno pedagoško vrednost. Za širjenje splošnih vrednot miru prek izobraževanja, kulture in prenosa skupne dediščine se UNESCO povezuje z lokalnimi institucijami, združenji in drugimi udeleženci, ki prispevajo k varovanju, ohranjanju in promoviranju svetovne dediščine.

Učitelji imajo torej pomembno vlogo pri vključevanju mladih. Unescov Komplet učnega gradiva za učitelje je bil razvit s pomočjo mednarodne delovne skupine učiteljev, strokovnjakov za dediščino in razvijalcev učnih načrtov. Preizkušen je bil v številnih tečajih za usposabljanje učiteljev, na forumih za mlade in v šolah, ki so pridružene mreži ASPnet. Komplet gradiva je namenjen potovanju mladih skozi čudovito svetovno kulturno in naravno dediščino. Vsebuje širok izbor za šolske in obšolske dejavnosti, ki spodbujajo aktivno in informirano sodelovanje mladih v ohranjanju naše skupne dediščine. Na veliko priljubljenost kompleta kaže dejstvo, da obstajajo različice v številnih jezikih s celega sveta, medtem ko jih je nekaj še v izdelavi.

Takšen uspeh je prav gotovo dokaz, da to edinstveno izobraževalno orodje krepí izobraževanje mladih o spomenikih svetovne dediščine in da mlade spodbuja k sprejetju vloge udeležencev v procesu varovanja naše skupne dediščine. Delo, ki ga na tem področju opravljamo danes, je izrednega pomena za boljšo prihodnost.

Mechtild Rössler
Direktorica
Centra za svetovno dediščino

Nagovor

prof. dr. Verice Trstenjak, predsednice Slovenske nacionalne komisije za UNESCO

foto: Vid Ponikvar /
siol.net

V času trenutne krize ob epidemiji Covida-19 doživlja posledice tudi svetovna dediščina. Zaradi nenadne zaustavitve potovanj in turizma Unescov Center za svetovno dediščino poroča, da je obiskovalcev enot svetovne dediščine z nastopom zdravstvene krize precej manj in s tem tudi sredstev, ki jih prinašajo in ki za mnoge kraje svetovne dediščine predstavljajo edini vir dohodka za njihovo ohranjanje, vzdrževanje in plače zaposlenih. Ob tem pa so nekatere posledice tudi pozitivne. Številni kraji naravne dediščine si bodo lahko po dolgem času prvič odpočili od velikega števila obiskovalcev in prometa, v krajih kulturne dediščine pa bodo ta čas izkoristili za restavratorska ali obnovitvena dela.

Izobraževalni priročnik Svetovna dediščina v rokah mladih je UNESCO objavil leta 1998 za učiteljice in učitelje zadnje triade in srednjih šol kot eno glavnih orodij izobraževalnega programa o svetovni dediščini, saj je ozaveščanje o dediščini in njeno varovanje že od nekdaj v ospredju Unescovega delovanja. Pri njegovem nastajanju je tedaj kot urednica sodelovala slovenska strokovnjakinja v organizaciji UNESCO, dr. Breda Pavlič.

V letu 2020, ob 75. obletnici ustanovitve Unesca, je nastal tudi pričujoči prevod za slovenske učenke in učence, dijakinje in dijake ter njihove učiteljice in učitelje. Čeprav v naših predstavah po navadi enačimo kraje svetovne dediščine z izjemno in sanjsko lepoto, gre pri Unescovi dediščini za več kot to. Izjemna vrednost območij se namreč vrednoti v skladu z načeli trajnostnega razvoja, pristnosti, ohranjanja, identitete in zgodovine, o čemer se bodo lahko sedaj seznanili tudi slovenske učenke in učenci s pomočjo tega uporabnega medpredmetnega priročnika.

prof. dr. Verica Trstenjak
predsednica
Slovenske nacionalne komisije za UNESCO

KOMPLET UČNEGA GRADIVA ZA UČITELJE

Vsebina	Stran
Uvod	7
Uporaba kompleta	11
Izobraževalni pristopi k svetovni dediščini	15
<i>Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine</i>	37
Svetovna dediščina in identiteta	85
Svetovna dediščina in turizem	103
Svetovna dediščina in okolje	125
Svetovna dediščina in kultura miru	153
Referenčno gradivo	169

Uvod

Stara Havana in
njene utrdbe.
© Patrimoine
2001/R. Gaillarde

Pred vami je druga izdaja *Kompleta učnega gradiva o svetovni dediščini za učitelje*, ki je bil pripravljen v okviru Unescovega projekta za izobraževanje mladih o svetovni dediščini, *Svetovna dediščina v rokah mladih*.

Leta 1994 sta ga izdala Unescov Center za svetovno dediščino in mreža UNESCO pridruženih šol ASP (v nadaljevanju mreža ASPnet). Cilj projekta je razviti inovativni izobraževalni pristop za ohranjanje svetovne dediščine, tako da učencem omogoča:

- ✓ **učenje** o kulturnih in naravnih znamenitostih z izjemno univerzalno vrednostjo, vpisanih na Seznam svetovne dediščine,
- ✓ **pridobivanje** novih znanj in spretnosti, potrebnih za ohranjanje teh znamenitosti, ki jih ščiti Unescova Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine iz leta 1972,
- ✓ **kovanje** novih pristopov in dolgoročne zavezanosti k ohranjanju naše lokalne, nacionalne in svetovne dediščine za sedanje in prihodnje generacije,
- ✓ **igranje** pomembne vloge pri ohranjanju izredne kulturne in naravne raznolikosti po svetu z mednarodnim sodelovanjem.

Cilj projekta je skozi interdisciplinaren pristop vključiti učence v aktivnosti za izobraževanje o dediščini in njeno ohranjanje. Aktivnosti se izvajajo v šolah in na območjih lokalne ter nacionalne dediščine v sodelovanju z muzeji, upravljalci območij in lokalnimi skupnostmi nasploh.

Za uvedbo novega koncepta izobraževanja o svetovni dediščini v učilnice in izven njih je UNESCO leta 1999 pripravil komplet učnega gradiva ob podpori fundacije Rhone-Poulenc Francoskega inštituta in Norveške agencije za sodelovanje na področju razvoja (NORAD). Komplet je vseboval prispevke učencev in učiteljev iz več kot 130 držav, ki so pripomogli k razvoju novih izobraževalnih aktivnosti za mlade in sodelovali pri nekaterih mednarodnih in regionalnih *Forumih o svetovni dediščini za mlade*, ki jih je UNESCO organiziral na Norveškem (1995), Hrvaškem (1996), v Zimbabveju (1996), na Kitajskem (1997), Japonskem (1998), (1999) v Senegal, Maroku (1999), Avstraliji (2000), Peruju (2001) in na Švedskem (2001).

Prva izdaja kompleta je izšla v arabskem, kitajskem, angleškem, finskem, francoskem, indonezijskem, japonskem, laoškem, ruskem, španskem, uzbekistanskem in vietnamskem jeziku, preizkusili pa so ga učitelji in učenci iz šol v Unescovi mreži ASPnet v več kot 130 državah. Spletna različica kompleta je na voljo na Unescovi spletni strani za izobraževanje o svetovni dediščini: www.unesco.org/whc/education.

Z organizacijo podregionalnih izobraževalnih tečajev v večini delov sveta so se razvile regionalne in nacionalne strategije za vključevanje mladih v vzgojo o svetovni dediščini in sodelovalne aktivnosti za pomoč državam pri zahtevni nalogi vključitve tega novega vzgojnega koncepta v formalni učni načrt.

Izdelava gradiva za uporabo s strani srednješolskih učiteljev različnih disciplin v številnih, če ne celo vseh delih sveta, je velik izziv. Komplet temelji na dejanskih izobraževalnih pristopih in dejavnostih, ki so jih razvili učitelji v številnih državah. Upoštevani so bili predlogi in priporočila učencev ter učiteljev po vsem svetu. Čeprav je bila izdelavi kompleta namenjena posebna pozornost, pa je treba gradivo prilagoditi lokalnim in nacionalnim razmeram.

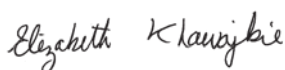
Dragocene povratne informacije mnogih učiteljev in učencev, ki so preizkusili prvo različico kompleta, so opozorile na pomembne načine za izboljšanje druge izdaje. Eden glavnih zaključkov ocene pa je bil, da je ta komplet primeren pripomoček za pripravo regionalnih in nacionalnih aktivnosti. Glede na to, da so številni partnerji po vsem svetu zaprosili za komplet, so se pri Unescu odločili objaviti to drugo izdajo kot nekoliko spremenjeno različico, ki ostaja zelo podobna izvirnemu besedilu.

Aktivno sodelovanje in prispevek učiteljev, strokovnjakov za kulturno dediščino in razvijalcev učnih načrtov z vsega sveta sta v preizkusu tega novega vzgojnega koncepta pomagala razviti regionalno in nacionalno gradivo v podporo izobraževanju o svetovni kulturni dediščini. Kot primer naj omenimo, da Unescove nacionalne komisije trenutno pripravljajo različice kompleta v več kot 15 jezikih. Regionalna različica kompleta, kot je »Svetovna dediščina v rokah mladih – Pacifik« je bila objavljena leta 2004. V Latinski Ameriki nacionalni odbori za izobraževanje o svetovni dediščini iščejo načine za krepitev dejavnosti na regionalni in nacionalni ravni.

Razvoj učnih vsebin je neprestano prizadevanje, ki zahteva raziskovanje, preizkušanje in ocenjevanje. Gre za trajajoč proces in dolgoročni cilj. Smo na pragu novega vzgojnega koncepta. V novo tisočletje smo vstopili z novimi upi in pričakovanji za miren in zdrav svet, v katerem si bodo vsi ljudje skupaj prizadevali za ohranitev naše dragocene svetovne dediščine danes in v prihodnje.

Uredniki iz Unesca

Elizabeth Khawajkie

Breda Pavlič

Sarah Titchen

Simbol svetovne dediščine in Patrimonito

Simbol svetovne dediščine simbolizira *Konvencijo o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*, ki povezuje ohranjanje kulturne in naravne dediščine.

Ta simbol ponazarja soodvisnost kulturnih in naravnih znamenitosti. Kvadrat na sredini so namreč ustvarili ljudje, krog pa predstavlja naravo. Kvadrat in krog sta tesno povezana. Simbol je okrogel, tako kot svet, hkrati pa je simbol zaščite.

Patrimonito je nastal leta 1995 med delavnico na prvem Forumu o svetovni dediščini za mlade na Norveškem. Ustvarila ga je skupina špansko govorečih študentov, ki so želeli ustvariti nekoga, s komer se lahko poistovetijo. Patrimonito v španščini pomeni »majhen varuh kulturne dediščine« in ta znak predstavlja mladega pomočnika dediščine.

Patrimonito se poslavlja od mladih na prvem afriškem Forumu o svetovni dediščini za mlade v Zimbabveju.
© UNESCO

Uporaba kompleta

Komplet je bil pripravljen za vas, učitelje v osnovnih in srednjih šolah,

- ✓ ki poučujete v vseh delih sveta v različnih razmerah, tudi v zelo težkih (pomanjkanje šolske infrastrukture, pomanjkanje pedagoškega gradiva in potrebščin, veliko število učencev v učilnici, preobremenjeni učni načrti itd.), kot tudi za vas, ki učite v šolah z najsodobnejšo izobraževalno tehnologijo (dostop do interneta, zgoščenke itd.).
- ✓ ki poučujete učence od 12. do 18. leta starosti pri različnih predmetih: geografija, zgodovina, jezik, znanost, matematika, umetnost itd.

Komplet je organiziran tako, da lahko

- ✓ izberete, kaj želite uporabljati v učilnici, ali izven nje, danes, jutri, naslednji teden ali pa v naslednjih nekaj mesecih.
- ✓ začnete na začetku kompleta in preberete o predlaganih izobraževalnih pristopih.
- ✓ greste naravnost na eno izmed tematskih področij: *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*, Svetovna dediščina in identiteta, Svetovna dediščina in turizem, Svetovna dediščina in okolje, Svetovna dediščina in kultura miru.
- ✓ pregledate plastificirane fotografije dodane kompletu in druge referenčne vire, kot so *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*, zemljevid svetovne dediščine in plastificirane fotografije.
- ✓ dodate svoje gradivo, kot so informacije o svetovni dediščini v vaši državi, ukrepi za ohranjanje dediščine v vaši državi in drugod, fotografije in zemljevidi, kot tudi gradivo, ki ste ga ustvarili vi in vaši učenci.

Za lažjo uporabo so v komplet vključeni številni simboli:

ob robu besedila označuje sklicevanje na druga poglavja v kompletu.

Besede, zapisane **krepmo**, so opredeljene v Slovarčku v poglavju Referenčno gradivo.

Naslovi za stik

Če želite stopiti v stik z drugimi organizacijami za informacije in dokumentacijo o svetovni dediščini, najdete naslove za stik pod poglavjem Referenčno gradivo.

Seznam
referenčnega
gradiva

Vsega gradiva v zvezi s svetovno dediščino ni mogoče vključiti, zato lahko pod poglavjem Referenčno gradivo najdete seznam referenčnega gradiva, ki ga lahko naročite brezplačno ali kupite.

Aktivnost za učence in dijake

Komplet vključuje dvainštirideset predlaganih **aktivnosti za učence in dijake** v okvirčkih. Te aktivnosti lahko prilagodite, spremenite in nadalje razvijete v skladu z lokalnimi razmerami in potrebami vaših učencev. Za pomoč pri izvajanju predlaganih aktivnosti so ob njih naslednje oznake:

Vrsta aktivnosti

Razprava

Vizualne naloge

Raziskovanje

Ekskurzija na območje
svetovne dediščine

Vaje

Igra vlog

Podrobnosti o vrsti aktivnosti

Aktivnost v učilnici

Predlagani predmeti

Obšolska dejavnost

Referenčno gradivo

Priporočeno trajanje

Drugo gradivo

Komplet vključuje **delovne liste za učence**, ki jih lahko fotokopirate in razdelite učencem v učilnici.

Konvenčija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

se sklicuje na specifične člene *Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*, katere polno besedilo najdete pod poglavjem Drugo referenčno gradivo.

Kratki opisi

se sklicuje na dokument Unescovega Centra za svetovno dediščino *Kratki opisi*, v katerem so opisani vsi spomeniki svetovne dediščine od decembra leta 2001, merila za vključitev na seznam svetovne kulturne dediščine in datum vpisa na seznam.

Zemljevid svetovne dediščine

se sklicuje na zemljevid svetovne dediščine, ki navaja datum ratifikacije *Konvencije o svetovni dediščini* vseh držav pogodbenic, kakor tudi imena vseh spomenikov svetovne dediščine po regijah.

Plastificirane fotografije

se sklicuje na trideset plastificiranih fotografij spomenikov svetovne naravne in kulturne dediščine (na hrbtni strani vsake slike so navedeni ime, kratek opis, datum vpisa ter merila za vpis spomenika na seznam) med katerimi so tudi štiri slovenska Unesco območja svetovne dediščine.

Želimo vam veliko uspeha pri opravljanju aktivnosti, ki so predlagane v kompletu. Za nadaljnje informacije ali pomoč se lahko obrnete na UNESCO.

Izobraževalni pristopi pri poučevanju o svetovni dediščini

»Učitelji so se strinjali, da je glavni izziv
uvajanje in vključevanje izobraževanja
o svetovni dediščini na vse ravni
in v vse šole za vse učence po vsem svetu.«

Prvi afriški mladinski forum za svetovno
dediščino, Viktorijini slapovi, Zimbabve/Zambija

Izobraževalni pristopi pri poučevanju o svetovni dediščini

Celostni pristop k poučevanju 18

Predlogi za vaje	18
Razprava	19
Raziskovanje	19
Vaje	19
Vizualne naloge	19
Ekskurzije na območje svetovne dediščine	20
Vaja 1: Kviz o območju svetovne dediščine	20

Obiski območij svetovne dediščine in muzejev 21

Ekskurzije na območje svetovne dediščine	21
Priprava	21
Pred obiskom	21
Obisk območja	22
Aktivnosti po obisku	22
Delovni list: Obisk območja svetovne dediščine	24
Obiski muzejev	26
Posebni pogovori med obiskom muzeja	26
Preučevanje muzejskega predmeta	26
Delovni list: Preučevanje muzejskega predmeta	27
Obisk rokodelske delavnice	28

Igra vlog 28

Igra vlog v učilnici	28
Uprizoritev zgodovinskih dogodkov z dramsko igro na območjih svetovne dediščine	29
Mirno reševanje konfliktov	30

Globalno mreženje in internet 31

Globalno mreženje	31
Brskanje po internetu kot podpora izobraževanju o svetovni dediščini	32
Internet	32
Elektronska pošta (e-pošta)	32
Svetovni splet (www ali splet)	32
Zakaj uporabljati internet?	33
Svetovna dediščina na spletu	34
ASPnet na spletu	36
Uporabni spletni naslovi	36

Celostni pristop poučevanja

Izjemna vrednost in univerzalni pomen ohranjanja svetovne dediščine za prihodnje generacije in preživetje našega planeta nudijo ogromno edinstvenih ter pogosto multidisciplinarnih in interdisciplinarnih priložnosti za učenje in poučevanje.

Ker je učni načrt v večini šol že tako preobsežen in se od učiteljev ne preneha zahtevati čedalje več, so tisti, ki želijo povečati ozaveščenost mladih glede pomena ohranjanja svetovne dediščine, predlagali celostni pristop.

Celostni multidisciplinarni pristop omogoča učiteljem različnih predmetov, kot so zgodovina, geografija, naravoslovni predmeti in jeziki, da vključijo elemente izobraževanja o svetovni dediščini v poučevanje v razredu. Ob koncu vsakega poglavja tega priročnika so navedeni predlogi za medpredmetno povezovanje. Vsi pristopi niso primerni za vas in vaše učence, lahko pa ideje prilagodite svojim okoliščinam, omejitvam v učnem načrtu in priložnostim.

Izobraževanje o svetovni dediščini spodbuja učitelje različnih predmetov k sodelovanju v skupinah, prek katerih bodo učencem posredovali željo po spoznavanju svetovne dediščine in skrbi zanjo ter po podpori **ohranjanju** svetovne dediščine.

▲ Predlogi za vaje

Vaje, ki so predlagane v tem priročniku, so oblikovane v skladu s predlaganim celostnim poučevalnim pristopom. Vaje so že delno raziskali, preizkusili in ocenili številni izbrani učitelji iz različnih delov sveta, ki že od vsega začetka sodelujejo v Unescovem izobraževalnem programu o svetovni dediščini za mlade. Predlagane pristope lahko v posamezni državi na preprost način prilagodite, da bodo ustrezali lokalnim potrebam in različnim izobraževalnim sistemom. Glavni cilj predlaganih učnih tehnik je navdušiti mlade in okrepiti njihovo zavezanost ohranjanju naše dediščine ter zmanjšati vrzel med šolo in družbo s pomočjo aktivnosti, ki spodbujajo sodelovanje s skupnostjo.

Predlagane vaje se osredotočajo na šest glavnih vrst aktivnosti:

- Razprava
- Raziskovanje
- Vaje
- Vizualne naloge
- Ekskurzije na območja svetovne dediščine
- Igra vlog

Razprava

Izobraževanje o svetovni dediščini omogoča mladim, da razmislijo in razpravljajo o pomenu in vrednosti dediščine, tehnikah upravljanja s svetovno dediščino, prednostih in grožnjah množičnega turizma na območjih svetovne

dediščine itd. Ker izobraževanje o svetovni dediščini pomeni tako pridobivanje znanja kot aktivno delovanje, so se razprave izkazale kot zelo koristne pri spoznavanju učencev prek ohranjanja svetovne dediščine in spodbujanju, da dejavno sodelujejo v vseživljenjskem procesu ohranjanja dediščine.

Slovenska učenka ponuja svojo dediščino, to je domače pecivo, udeležencem Mladinskega foruma v Dubrovniku. © UNESCO

Raziskovanje

V času znanstvenega in tehnološkega napredka doživljajo nekatere družbe veliko informacijsko revolucijo. Vse več šol ima dostop (ali ga bodo imele v prihodnosti) do informacij in podatkovnih bank, rezultatov raziskav ter statističnih preglednic v knjižnicah ali na svetovnem spletu. Izobraževanje o svetovni dediščini učence uvaja v osnovne raziskovalne metode, kot so iskanje in analiziranje informacij, sklepanje zaključkov in oblikovanje predlogov za aktivnosti v zvezi z ohranjanjem svetovne dediščine.

Vaje

Izobraževanje o svetovni dediščini poudarja pomen dejavnega učenja, kjer učenci izvajajo praktične aktivnosti. Ta pristop pogosto imenujemo tudi izkustveno učenje. Učenci pri vajah uporabljajo svojo ustvarjalnost, domišljijo, spretnost reševanja problemov, svoje umetniške in estetske talente ter talent za igro ali igranje vlog. Pri nekaterih vajah, ki so predlagane v tem priročniku, so na voljo tudi delovni listi, ki jih lahko učenci na preprost način uporabljajo in izpolnjujejo.

Vizualne naloge

Izobraževanje o svetovni dediščini spodbuja učence, da se učijo o območjih, ki so vpisana na **Seznam svetovne dediščine** (1121 območij v avgustu 2019). Ta priročnik omogoča učinkovitejši učni proces s pomočjo širokega izbora fotografskega gradiva. Veliko mladih bo te znamenitosti videlo prvič in jih najbrž ne bodo pozabili. Za tiste, ki imajo dostop do tehnologij, kot so DVD-ji in internet, je priporočljivo, da si z njimi pomagajo pri odkrivanju čudes svetovne dediščine.

Madžarski učenci se učijo neposredno pri strokovnjaku o jamah Aggteleškega in Slovaškega krasa na Madžarskem in Slovaškem.
© UNESCO

Ekскурzije na območja svetovne dediščine

Unescov izobraževalni program o svetovni dediščini za mlade je pokazal, da več kot se mladi naučijo o svetovni dediščini, raje se o njej učijo, globlje raziskujejo in iščejo prek meja svoje države ali celine. Številne aktivnosti, ki jih predlaga ta priročnik, razvijajo boljše razumevanje značilnosti in pomena izbranih kulturnih ali naravnih območij svetovne dediščine v različnih delih sveta ter njihovega ohranjanja.

Upamo, da bodo splošne informacije o znamenitostih in fotografije spodbudile učence pri njihovih predstavah o potovanjih in raziskovanju oddaljenih krajev ter s tem pri njih vzbudile posebno zanimanje in skrb.

■ Vaja I

KVIZ O OBMOČJIH SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: ugotoviti, kako dobro učenci poznajo območja svetovne dediščine, in spodbuditi njihovo zanimanje za ohranjanje svetovne dediščine

Vaja

Aktivnost v učilnici

I učna ura

Geografija, družboslovni predmeti

Plastificirane fotografije, seznam svetovne dediščine, kratki opisi

✓ Učencem napovejte, da boste izvedli kviz o svetovni dediščini in da naj pripravijo seznam števil od 1 do 30. Ob številkah naj zapišejo ime območja na fotografiji, ki jim ga pokažete. Če ne poznajo imena območja, zapišejo ime države, kjer mislijo, da leži to območje. Eno za drugo jim pokažite 30 plastificiranih fotografij iz pripomočka, tako da imajo dovolj časa za zapis imena območja (ki je navedeno na zadnji strani fotografije).

✓ Ko jim pokažete vse fotografije, jih prosite, da zamenjajo svoj seznam s sošolcem, ki sedi poleg njih, in ga ocenijo. Za vsak pravilen odgovor dodelijo eno točko, za vsako pravilno državo pa pol točke (če imena območja niso navedli).

Obiski območij svetovne dediščine in muzejev

Zanimiv del izobraževanja o svetovni dediščini je priložnost, ki jo ponuja mladim izven šolske učilnice, saj jim omogoča obisk območij in muzejev v svoji skupnosti, državi ali tujini. Za najboljše rezultate obiski zahtevajo pazljivo načrtovanje, učinkovito organizacijo in aktivnosti po obisku.

▲ Ekскурzije na območja svetovne dediščine

Izkušnje kažejo, da je eden izmed vrhuncev izobraževanja o svetovni dediščini obisk znamenitosti s Seznama svetovne dediščine. Naslednji praktični koraki vas lahko pripeljejo do nepozabne izkušnje za učence in tudi za učitelje.

Priprava

Ustrezna priprava je predpostavka za uspešen obisk območja. Ta vključuje:

- pripravljalni obisk območja s strani učitelja/učiteljev;
- pripravo vprašalnika pred in po obisku za ocenitev sprememb v znanju, odnosu, spretnosti in vedenju učencev o območju in njegovem ohranjanju;
- pripravo učencev na posebne vrste aktivnosti, kot so poustvarjanje preteklosti, pripovedovanje zgodb in legend o območju ali risanje območja;
- načrtovanje aktivnosti za učence po samem obisku.

Pred obiskom

Poskusite k sodelovanju pritegniti učitelje čim več predmetov, da vam bodo pomagali pripraviti učence na obisk. Učitelj zgodovine lahko npr. pripravi podatke o območju skozi čas, učitelj geografije lahko izpostavi posebne značilnosti kraja in njegove zemljepisne lastnosti, učitelj slovenščine lahko ponudi posebna besedila (poezijo, dramo, prozo), učitelj umetnosti lahko učence povabi k risanju ali izdelavi maket znamenitosti, učitelj matematike učencem naroči izračun, kako je bila kulturna znamenitost zgrajena ali koliko živalskih in rastlinskih vrst živi na območju; učitelj naravoslovja lahko učence seznani z možnimi grožnjami, ki jih za območje predstavljajo turizem, onesnaževanje ali zanemarjanje.

Učenci šole ASPnet so med obiskom stopničaste piramide v Sakari pokriti s starimi egipčanskimi pokrivali, Egipt. © UNESCO

Naredite iz obiska nepozabno doživetje za učence, ki jih povabite, tako da se oblečejo v tradicionalna oblačila, prinesejo s seboj starodavno ali tradicionalno glasbo ali jo zapojejo, povabite lahko tudi posebne goste itd. Pozanimajte se, ali razpolaga območje s strokovnim sodelavcem za izobraževanje, ki vam lahko pomaga pri načrtovanju obiska.

Če že obstaja izobraževalno gradivo o območju, ga z učenci pred obiskom predelajte. Zberite vse praktične informacije, ki jih potrebujete (kot so cena vstopnine, odpiralni čas, dovoljenje za fotografiranje, razpoložljivost hrane ali prigrizkov, trgovina s spominki, toaleta, prva pomoč) in preverite, ali lahko pripeljete vse učence naenkrat ali jih morate razdeliti v skupine.

Pripravite delovne liste, ki jih bodo učenci izpolnjevali med obiskom in zberite vsa gradiva in opremo, ki jo potrebujete za obisk, kot so papir za pisanje in risanje, fotoaparati in pisala.

Če imate videopredvajalnik, obisk snemajte, in nato pripravite dokumentarec, ki ga lahko predvajate učencem, staršem in drugim.

Obisk območja

Poskusite predvideti različne vrste aktivnosti med obiskom območja, kot so risanje, fotografiranje, intervjuji (vodičev, osebja ali drugih učencev), pisanje dnevnikov obiskov s strani posameznih učencev, izdelava videov, počivanje in rekreacija (npr. pevski festival, posebna pogostitev, ki jo pripravijo starši in se nanjo povabi tudi osebje območja).

Učenci so med obiskom Nebeškega templja narisali svoje znamenitosti svetovne dediščine na 25-metrski zvitek, Pekinški mladinski forum za svetovno dediščino.
© UNESCO

Učenci na Viktorijinih slapovih (Mosi-oa-Tunya) v Zambiji in Zimbabweju v okviru Mladinskega foruma o svetovni dediščini razpravljajo o svojem obisku tega območja.
© UNESCO

Aktivnosti po obisku

Aktivnosti po obisku so ravno toliko pomembne kot priprave, saj učencem omogočajo, da usvojijo svoje izkušnje in jih delijo z drugimi. Predlogi za aktivnosti po obisku vključujejo :

- pogovorite se z učenci o tem, kaj so videli in se naučili ter kaj jim je bilo najbolj všeč in kaj najmanj;

- učencem predlagajte nov raziskovalni projekt, npr. kako izboljšati območje za spodbujanje turizma, a ga hkrati ohranjati, preučite možne grožnje območju in možne rešitve, predlagajte koncept mladih vodičev, s katerimi bi lahko pomagali pri upravljanju s turisti;
- povabite učence, da izdelajo večje slike ali kipe na osnovi svojih skic ali risb ter svoja dela razstavijo;
- spodbudite učence, da razvijejo fotografije, ki so jih posneli med obiskom in pripravijo razstavo, na kateri učenci ali starši izberejo najboljše fotografije dediščine, in podelite zmagovalcem majhne nagrade;
- prosite učence, naj napišejo članek o svojem obisku za šolski in/ali lokalni/nacionalni časopis;
- učenci naj predlagajo obisk drugih območij.

*Mladinski forum
o svetovni
dediščini v
Pekingu.
© UNESCO*

Izpolni vsak učenec pred, med in po obisku UNESCO svetovne dediščine.

Ime območja svetovne dediščine

Ime učenca

Datum obiska območja svetovne dediščine

Zapišite svoja pričakovanja glede obiska (kaj želite odkriti, se naučiti ipd.):

Med obiskom

Narišite risbo določene lastnosti ali dela območja svetovne dediščine, ki vam je bil še posebej všeč (uporabite ločen list).

Zapišite nekaj dejstev in števil, ki ste jih izvedeli o območju svetovne dediščine:

Poročilo o čutnih zaznavah: opišite, kaj ste zavohali in kaj ste slišali, ko ste zaprli oči, ter opišite tisti vidik območja svetovne dediščine, ki vas je najbolj osupnil:

sluh:

voh:

vid:

Po obisku

Ali so bila vaša pričakovanja glede obiska območja svetovne znamenitosti izpolnjena?

☐ da ☐ ne

Pojasnite

Delovni list

Zakaj je po vašem mnenju to območje svetovne znamenitosti tako pomembno?

Končne opombe

Podpis

Datum

25

Obisk območja svetovne dediščine

▲ Obiski muzejev

Obiski muzejev so zelo pomembni z vidika izobraževanja o svetovni dediščini in osebje muzejev in člani **Mednarodnega sveta muzejev (ICOM)** so lahko koristni partnerji učiteljem. Muzeji so pogosto edini kraji, kjer lahko vidimo in preučujemo dokaze o določenih kulturnih ali naravnih značilnostih.

Za šole, ki ne stojijo v bližini muzejev, lahko lokalni kraji, lokalno prebivalstvo, starši in stari starši igrajo pomembno vlogo pri obujanju preteklosti in povezovanju preteklosti s prihodnostjo.

Učenci na obisku zgodovinskega muzeja, nekdanje Hiše sužnjev, na otoku Gorée v Senegal. © UNESCO

Učenci ASPnet poslušajo posebno predavanje v Rimskem muzeju v Aleksandriji v Egiptu. © UNESCO

Posebni pogovori med obiskom muzeja

Nekateri muzeji so ogromni in hranijo na tisoče predmetov in artefaktov, preveč, da bi jih mladi med enim obiskom razumeli in občudovali. Zato se nekateri učitelji odločajo, da se med svojim obiskom osredotočijo na določeno temo ali predmet ter se dogovorijo za posebnega predavatelja (nekoga, ki je tako strokovnjak kot tudi zabaven).

Preučevanje muzejskega predmeta

Pred obiskom muzeja naj vsak učenec dobi nalogo, da opazuje in globlje preuči en predmet (pred obiskom muzeja in še posebno med njim). Vsakemu učencu lahko izročite delovni list Preučevanje muzejskega predmeta, da jim nalogo olajšate. Ko se po obisku vrnete v razred, naj učenci predstavijo svoje ugotovitve.

Delovni list

Navedite ime muzejskega predmeta, ki ga boste preučevali:

Vidiki, ki jih je treba upoštevati	Vprašanja	Opažanja	Potrebne nadaljnje raziskave
Fizične lastnosti	- Kakšne barve je? - Kakšen vonj ima? - Kakšen zvok ima? - Iz česa je izdelan? - Ali je naraven ali proizveden? - Ali je cel? - Ali je bil spremenjen, prilagojen, popravljen? - Ali je obrabljen		
Izdelava	- Ali je izdelan ročno ali strojno? - Ali je bil izdelan s pomočjo kalupa? - Ali je bil vsak kos izdelan posebej? - Kako je združen skupaj?		
Funkcija	- Kako se je predmet uporabljal? - Ali se je njegova uporaba spremenila?		
Oblikovanje	- Ali dobro opravlja nalogo, za katero je bil predviden? - Ali je okrašen? - Ali so bili uporabljeni najboljši materiali? - Ali vam je všeč njegov videz? - Kako bi ga vi oblikovali?		
Vrednost	- Kakšna je njegova vrednost? - Za ljudi, ki so ga izdelali? - Za ljudi, ki so ga uporabljali? - Za ljudi, ki ga hranijo? - Za vas? - Za muzej? - Za zbiralca?		

Obiski rokodelskih delavnic

Nekatere obrti (npr. lončarstvo) predstavljene v muzejih se danes še vedno opravljajo med obrtniki, katerih obrt se je prenesla iz ene generacije na naslednjo v desetletjih ali celo stoletjih. Med obiskom rokodelskih delavnic lahko učenci otipajo in sami vidijo, kako se tradicionalni izdelki, ki so jih videli v muzejih, še danes izdelujejo. Tako lahko razumejo povezavo med svojo identiteto, dediščino (vključno s svetovno dediščino) in lokalno obrtjo.

Otroci se učijo tkanja v Gvatemali pri Unescovem medregionalnem projektu za ozaveščanje o umetnosti in obrti.
© UNESCO

Igra vlog

Številnim učiteljem, ki so želeli pritegniti pozornost učencev k ohranjanju svetovne dediščine, se je zdela igra vlog zelo koristna. Igra vlog ima pet glavnih učnih ciljev:

- ozaveščanje;
- omogočanje lažjega razumevanja težkih ali abstraktnih tem;
- pridobivanje novih raziskovalnih tehnik;
- oblikovanje odnosa in dolgoročne zavezanosti;
- razvijanje ustvarjalnega potenciala učencev.

▲ Igra vlog v učilnici

Ohranjanje svetovne dediščine vključuje veliko zahtevnih in včasih zapletenih vprašanj, kot so odločanje o dodajanju novih območij na Seznam svetovne dediščine, izbiranje med različnimi materiali in metodami za ohranjanje, razvoj (rušenje starih hiš, razvoj turizma, gradnja novih cest itd.), načrtovanje ohranjanja in upravljanja, nadziranje območja, promocijske kampanje ali dodeljevanje prednosti pri finančni podpori enemu in ne drugemu območju.

Prek igre vlog začnejo učenci bolje razumevati ta vprašanja in se naučijo sprejemati prave odločitve. Učitelj lahko razred razdeli na manjše skupine in vsako skupino prosi, da razmišlja in preuči položaj skupine ali osebe, s katero se morajo poistovetiti. Nadaljnjo pomoč jim lahko ponudimo prek predlogov,

kje najdejo potrebne informacije ali podatke. Druga možnost je, da učitelj vnaprej pripravi kartice z opisi posameznih vpletenih strani in vsaki skupini učencev da eno kartico. Vsaka skupina razpravlja o svojem položaju in izbere enega učenca za sodelovanje v igri vlog, kjer vsak igralec brani svoje izhodišče ali izhodišče svoje skupine. Ostali učenci so porota ali odbor, ki glasuje o odločitvi, ki jo sprejme na podlagi predstavitev.

Da bi učencem omogočili razumevanje celovitosti procesa igre vlog, lahko vpeljete naslednje korake:

- predstavitev izziva za ohranitev, s katerim se sooča določeno območje svetovne dediščine;
- učenci, ki predstavljajo različne interesne skupine, predstavijo možne načine soočanja z izzivom;
- učenci ocenijo predstavljene rešitve;
- učenci demokratično izberejo najboljšo rešitev;
- učenci se odločijo, kako uresničiti rešitev;
- učenci ocenijo posledice svoje izbire.

▲ Uprizoritev zgodovinskih dogodkov z dramsko igro na območjih svetovne dediščine

Uprizoritev zgodovinske drame na območju svetovne dediščine lahko na mlade napravi trajen vtis. Več znanih iger je že bilo uprizorjenih na območjih dediščine, npr. Shakespearjev Hamlet na gradu Kronborg na Danskem in Verdijeva Aida v Luksorju v Egiptu. Učenci šole **UNESCO ASPnet** v mestu svetovne dediščine Split na Hrvaškem so uprizorili igro, ki je prikazovala rimskega cesarja Dioklecijana v ruševinah njegove palače.

*Učenci ASPnet iz Splita, območja svetovne dediščine, oživljajo preteklost prek igre vlog (Zgodovinski kompleks Splita z Dioklecijanovo palačo, Hrvaška).
© UNESCO*

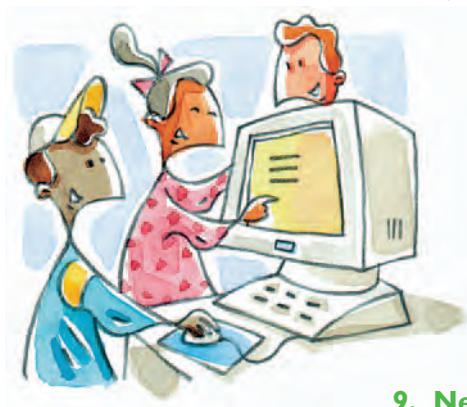
▲ Mirno reševanje konfliktov

V zvezi z ohranjanjem svetovne dediščine včasih pride tudi do konflikta, kot so npr. spor zaradi lastništva, vojna, razvojni načrti, ki jih je treba rešiti mirno s pomočjo ustvarjalnih in poštenih rešitev. Igra vlog je lahko koristna, saj mladim nudi razvijanje spretnosti za nenasilno reševanje konfliktov, jim pomaga obravnavati probleme iz različnih zornih kotov in razumeti pomen in uporabo koncepta kompromisa.

Učitelj naj pripravi scenarij, npr. razvojni načrt proti varovanju območja svetovne dediščine. Razred razdelite na več skupin in vsaki skupini dodelite svojo vlogo, npr. upravljavec razvoja, tradicionalni čuvaj območja, kurator dediščine (območja, muzeja), lokalni župan, lokalni gradbeni delavec ali turist. Naslednji seznam lahko razdelite vsem udeležencem v skupinah, da se z njegovo pomočjo pripravijo na pogajalsko razpravo, ki naj vodi k takšni rešitvi, da se bodo vsi počutili pomirjene, in ki ne ustvarja novih problemov v prihodnosti.

Kontrolni seznam za mirno reševanje konfliktov pri ohranjanju svetovne dediščine prek igre vlog::

1. Osredotočite se na zadevo in ne na govorca.
2. Poskusite se postaviti na mesto svojega nasprotnika/svojih nasprotnikov in ne pozabite, da ima lahko ena skupina različne interese.
3. Pustite svojemu nasprotniku/svojim nasprotnikom, da v miru izrazijo svoje misli in občutke. Pazljivo poslušajte.
4. Poskusite razumeti svojega nasprotnika/svoje nasprotnike in ugotoviti, kaj so njihovi glavni argumenti.
5. Postavljajte ključna vprašanja in ne uporabljajte splošnih trditev.
6. Prepričajte se, da vaš nasprotnik/vaši nasprotniki razumejo, kaj želite reči.
7. Ne izgublajte se v podrobnostih.
8. Poiščite rešitve, ki bodo vsaj delno zadovoljile vse skupine, če je to mogoče. Cilj je najti ustrezno rešitev.
9. Ne grozite svojemu nasprotniku/svojim nasprotnikom.
10. Ne vdajte se pritiskom.
11. Sodelujte na presenetljiv in pozitiven način.
12. Konflikt rešujte po stopnjah in najtežja vprašanja obravnavajte postopoma.
13. Sodelujte, da preprečite nove konflikte.
14. Dogovorite se o načinih reševanja bodočih konfliktov.

Učitelj naj bi ostal v ozadju in opazoval, hkrati pa je (na pobudo) pripravljen pomagati.

Globalno mreženje in internet

Živimo v času informacijske eksplozije. Prek interneta imamo stalen dostop do knjižnic, podatkovnih bank, arhivov, vremenskih poročil, potrošniških izdelkov itd. z različnih koncev sveta. Ker so informacije in podatki pomembni vidiki izobraževanja in raziskovanja o svetovni dediščini, predstavljajo nove tehnologije vznemirljive načine za učitelje in učence pri odkrivanju vrednosti območij svetovne dediščine in učenju glede njihovega ohranjanja.

Internet pa ni dostopen vsem v vseh regijah sveta in večina ljudi do njega še nima dostopa. Vendar pa stroški nakupa računalnika padajo in cenejše telekomunikacijske storitve postajajo dostopne širše po svetu, s tem pa se pričakuje, da bo število uporabnikov hitro in obširno rastlo.

▲ Globalno mreženje

Unescov program izobraževanja o svetovni dediščini za mlade omogoča šolam sodelovanje v globalni mreži, ki povezuje vse vrste šol v vseh delih sveta. Pomembna razsežnost programa je skupno učenje in deljenje medsebojnih izkušenj prek razvijanja novih in učinkovitih načinov, kako vključiti svetovno dediščino v šolski učni načrt.

Večina šol, ki sodelujejo v programu, je članic **UNESCO ASPnet Pridruženih šol (ASPnet mreža)**, namenjenih spodbujanju humanističnih, kulturnih in mednarodnih razsežnosti izobraževanja s pomočjo pilotnih projektov, kot je Unescov program izobraževanja o svetovni dediščini za mlade, ki ga izvaja ASPnet mreža skupaj z **UNESCO Centrom za svetovno dediščino**. Šole v ASPnet mreži pogosto vzpostavljajo povezave in izmenjave, ki vključujejo ne le izmenjavo izkušenj, temveč včasih tudi izmenjavo virov.

Srečevanje učencev in učiteljev iz različnih delov sveta je še en pomemben del mreženja, ki ga UNESCO uresničuje prek svojih forumov o svetovni dediščini za mlade ter nacionalnih in regionalnih delavnic za učitelje. UNESCO prav tako spodbuja svoje države članice, da prevzamejo pobudo in organizirajo posebne izobraževalne dogodke za učitelje in učence.

Seveda je srečevanje učencev in učiteljev iz različnih držav povezano z visokimi stroški, ob čemer se uporaba nove tehnologije za namene mreženja izkazuje kot zelo učinkovit način za spoznavanje drug drugega, vzdrževanje živahne in redne komunikacije ter izmenjavo idej.

Učinkovito mreženje zahteva tudi pogosto izmenjavo informacij in močna partnerstva. UNESCO redno razširja informacije o svojem programu izobraževanja o svetovni dediščini za mlade na internetu in v raznih publikacijah.

▲ Brskanje po internetu kot način izobraževanja o svetovni dediščini

Načini dostopanja do informacij trenutno z dostopnostjo novih tehnologij doživljajo nepredstavljive spremembe in razvoj. Danes predstavlja za mlade velik izziv smiselno uporabiti dostopno poplavo podatkov in prevzeti kritičen odnos do njih. Poleg tega morajo učenci vedeti, kaj, kako in kje iskati.

Internet

Internet je globalno omrežje za izmenjavo informacij, ki temelji na skupnem protokolu oziroma komunikacijskem standardu.

Na razpolago daje informacijske baze podatkov, elektronske revije, bibliografije in računalniške programe ter nudi nove forume za izmenjavo in razširjanje informacij.

Trenutno se širi s hitrostjo, ki je nihče ni mogel predvidevati. Nove spletne strani nastajajo vsak dan. Leta 1995 je internet uporabljalo 56 milijonov ljudi. Število uporabnikov je leta 2000 naraslo na 360 milijonov. V letu 2017 je ta številka dosegla 3,58 milijarde aktivnih uporabnikov spleta.

Elektronska pošta (e-mail)

Elektronska pošta je način pošiljanja sporočil z uporabo računalnika. Sporočilo se natipka na računalnik, ki je elektronsko povezan z drugimi računalniki prek modema in telefona ali kablov. Vsaka šola s kakršnim koli računalnikom in modemom katere koli hitrosti ter telefonsko linijo lahko izmenjava elektronska sporočila in tako lahko postane članica nove globalne komunikacijske mreže.

Svetovni splet (www ali splet)

Splet je eden izmed številnih pripomočkov, ki uporabnikom interneta omogoča razširjanje informacij globalni javnosti. Uporabniki računalnikov objavljajo informacije kot na oglasni deski.

Posamezne strani na spletu imenujemo spletne strani. Običajno vsebujejo osrednje besede ali stavke, ki vodijo na povezave do nadaljnjih relevantnih informacij (dokumentov, organizacij itd.), ki so na voljo na drugih spletnih straneh.

Nekatere spletne strani nudijo informacije v obliki besedila, druge pa vsebujejo tudi fotografije, animacije ali zvočna gradiva. Spletno mesto je zbirka ali skupina spletnih strani, ki ga je oblikovala posamezna ustanova, organizacija, posameznik, šola itd.

Zakaj uporabljati internet?

Internet ponuja učiteljem in učencem veliko novih virov informacij, kot tudi priložnosti za vzpostavljanje neposrednih stikov z drugimi učitelji, učenci in šolami po svetu. Učenci morajo razpolagati z ustreznimi veščinami in opremo, da imajo koristi od virov, ki jih ponuja ta ogromna mreža.

Uporaba interneta lahko pomaga pri:

- seznanjanju učencev z osnovnimi funkcijami interneta;
- razvijanju spretnosti za uporabo informacijske tehnologije v zvezi z raziskovanjem svetovne dediščine;
- nudenju dostopa do informacij, elektronskih medijev, računalniških programov in forumov za izmenjavo informacij glede specifičnih tem o svetovni dediščini;
- spodbujanju medkulturnega učenja, saj omogoča učencem, da vzpostavijo neposredni stik s svojimi vrstniki na drugih koncih sveta;
- spodbujanju učencev, da uporabljajo informacijsko tehnologijo za reševanje problemov v specifičnih situacijah.

Prek interneta in elektronske pošte lahko učenci predstavijo sebe, svojo kulturo, običaje, vrednote in dediščino svojim vrstnikom v oddaljenih krajih. Ne da bi zapustili učilnico, lahko neposredno komunicirajo z vrstniki v svoji državi ali tujini ter spoznavajo druge in njihove kulture, civilizacije in območja dediščine. Šole iz raznih delov sveta lahko sodelujejo na skupnih projektih, ki so namenjeni ohranjanju naše skupne dediščine in njeni zaščiti pred onesnaževanjem, urbanizacijo ali zanemarjenjem.

Aktivnosti:

1. **Uporabite Unescovo spletno stran svetovne dediščine, da ugotovite, kaj organizacija izvaja v korist ohranjanja svetovne dediščine (<http://whc.unesco.org>).**
2. **Sprehodite se po spletni strani ASPnet mreže in poiščite šolo, ki se ukvarja z izobraževanjem o svetovni dediščini (<http://www.unesco.org/education/asp>).**
3. **Razvijte projekt za izobraževanje o svetovni dediščini, npr. opis in primerjava turizma na območjih svetovne dediščine v dveh državah.**
4. **Sestavite seznam območij, ki jih predlagate za vpis na Seznam svetovne dediščine, in ga izmenjajte s šolami v različnih državah.**
5. **Narišite strip, kako je Patrimonto obiskal lokalno znamenitost, in ga pošljite drugim šolam.**
6. **Obrnite se na večjo univerzitetno knjižnico v drugi državi in pripravite bibliografijo o izbranem območju svetovne dediščine.**
7. **Zberite sredstva, da opremito in se prek interneta povežete s šolo, ki se prav tako ukvarja z izobraževanjem o svetovni dediščini, a nima ustrezne opreme.**
8. **Ustvarite spletno stran za svojo šolo, ki bo opisovala vaše projekte o svetovni dediščini.**

9. Uporabite omrežje za komuniciranje s svojimi vrstniki v drugih državah, da boste skupaj razpravljali o vidikih izobraževanja o svetovni dediščini.
10. Uporablajte spletno stran o izobraževanju o svetovni dediščini in spletno stran ASPnet mreže.

▲ Svetovna dediščina na spletu

Spletno mesto o svetovni dediščini (<http://whc.unesco.org>), uradno spletno mesto sekretariata Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, je vir najnovejših in najbolj popolnih informacij o seznamu svetovne dediščine, konvenciji in njenih številnih partnerjih po vsem svetu.

Spletno mesto predstavlja informacije o spomenikih, konvencijo, dokumente odbora od njegove ustanovitve leta 1992, dejavnosti, dogodke, publikacije in novice ter informacije o tem, kako prispevati in na koga se obrniti med številnimi organizacijami, ki sodelujejo pri zaščiti naše skupne dediščine.

Vsak od spomenikov na seznamu svetovne dediščine ima svoje spletno mesto z opisom spomenika, izvornimi dokumenti in povezavami za dodatne informacije. Vsaka država podpisnica konvencije je opisana tudi na lastni spletni strani, ki vsebuje informacije za stik, povezave do ustreznih spletnih strani in lastnih dejavnosti na področju svetovne dediščine.

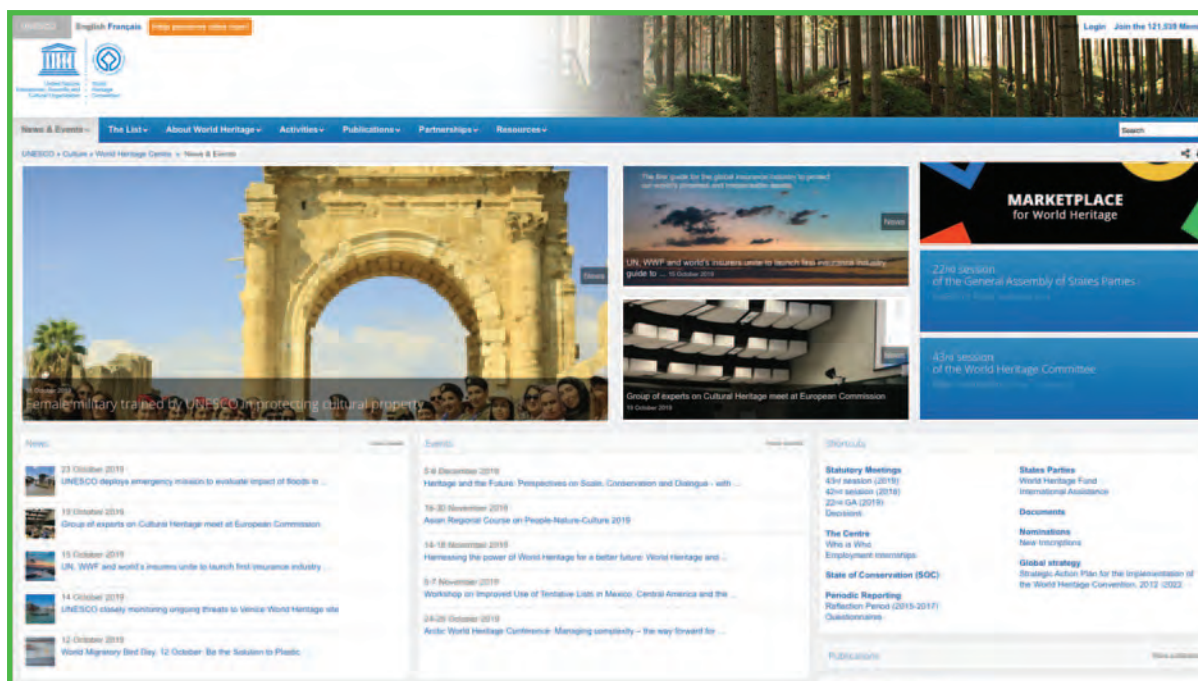
Spletno mesto svetovne dediščine je trenutno razdeljeno na spodaj navedena področja.

NOVICE IN DOGODKI, ki vključujejo novice o spomenikih svetovne dediščine in vprašanjih ohranjanja dediščine ter posebne dogodke, kot so sestanki, konference in delavnice.

SEZNAM je popoln seznam spomenikov svetovne dediščine. Vključuje interaktivni zemljevid za iskanje območij kakor tudi opise, dokumente in fotografije vseh 1121 spomenikov svetovne dediščine, možnost iskanja po regijah in kategorijah ter pojasnilo postopka nominacije.

O SVETOVNI DEDIŠČINI pojasnjuje zgodovino Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine ter njeno delovanje, vključno z vlogami držav članic, odbora za svetovno dediščino, svetovalnih teles in drugih akterjev na področju ohranjanja svetovne dediščine ter študijami primerov ohranjanja in upravljanja z dediščino.

DEJAVNOSTI predstavljajo projekte promocije in zaščite spomenikov svetovne dediščine, vključno s specializiranimi kratkoročnimi programi, ki se izvajajo v podporo svetovni dediščini in obsegajo vse od ukrepanja v sili za ogrožene spomenike do dolgoročnega ohranjanja, načrtovanja upravljanja, tehnične pomoči, strokovnega usposabljanja in ozaveščanja, s posebnimi informacijami o Programu izobraževanja o svetovni dediščini in univerzitetnih programih, specializiranih za področje svetovne dediščine.

PUBLIKACIJE vključujejo vse publikacije, ki jih pripravi Center za svetovno dediščino, kot so revija World Heritage, zemljevid spomenikov svetovne dediščine po vsem svetu, različna gradiva o svetovni dediščini ter brošure in promocijski izdelki, ki so na voljo v različnih jezikih tako za odrasle kot za otroke.

PARTNERSTVA zagotavljajo informacije o sodelovanju naših partnerjev in Pobudi za partnerstva pri ohranjanju svetovne dediščine (World Heritage Partnerships for Conservation Initiative, PACT). Vključuje tudi informacije o načinu doniranja kot obliki sodelovanja pri zaščiti svetovne dediščine.

VIRI vsebujejo dokumente, obrazce in orodja, potrebne za izvajanje Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine, ter zagotavljajo vire za poglobljeno razumevanje njenega delovanja.

Obiščite spletno mesto o svetovni dediščini na <http://whc.unesco.org/>.

Druge povezave, ki bi vas utegnile zanimati:

Seznam spomenikov svetovne dediščine <http://whc.unesco.org/en/list/>

Seznam ogroženih mest svetovne dediščine <http://www.unesco.org/en/danger/>

▲ Mreža ASPnet na spletu

Spletno mesto Projektne mreže združenih šol UNESCO Associated Schools Project Network (ASPnet) (<https://aspnet.unesco.org/en-us/>) vsebuje splošne informacije o projektu, njegovih ciljih, številu sodelujočih šol in držav ter vodilnih projektih, razpoložljivo dokumentacijo ter besedila praktičnega priročnika ASPnet in brošur.

▲ Uporabni spletni naslovi:

UNESCO ASPnet MREŽA (ASPnet)
<http://www.unesco.org/education/asp>

UNESCO CENTER ZA SVETOVNO DEDIŠČINO
<http://whc.unesco.org>
e-pošta: wh-info@unesco.org

SEZNAM SVETOVNE DEDIŠČINE
<https://whc.unesco.org/en/list>

SVETOVNA ZVEZA ZA VARSTVO NARAVE (IUCN)
<http://www.iucn.org>

MEDNARODNI MUZEJSKI SVET (ICOM)
<http://www.icom.org>

MEDNARODNI SVET ZA SPOMENIKE IN SPOMENIŠKA OBMOČJA (ICOMOS)
<http://www.icomos.org>

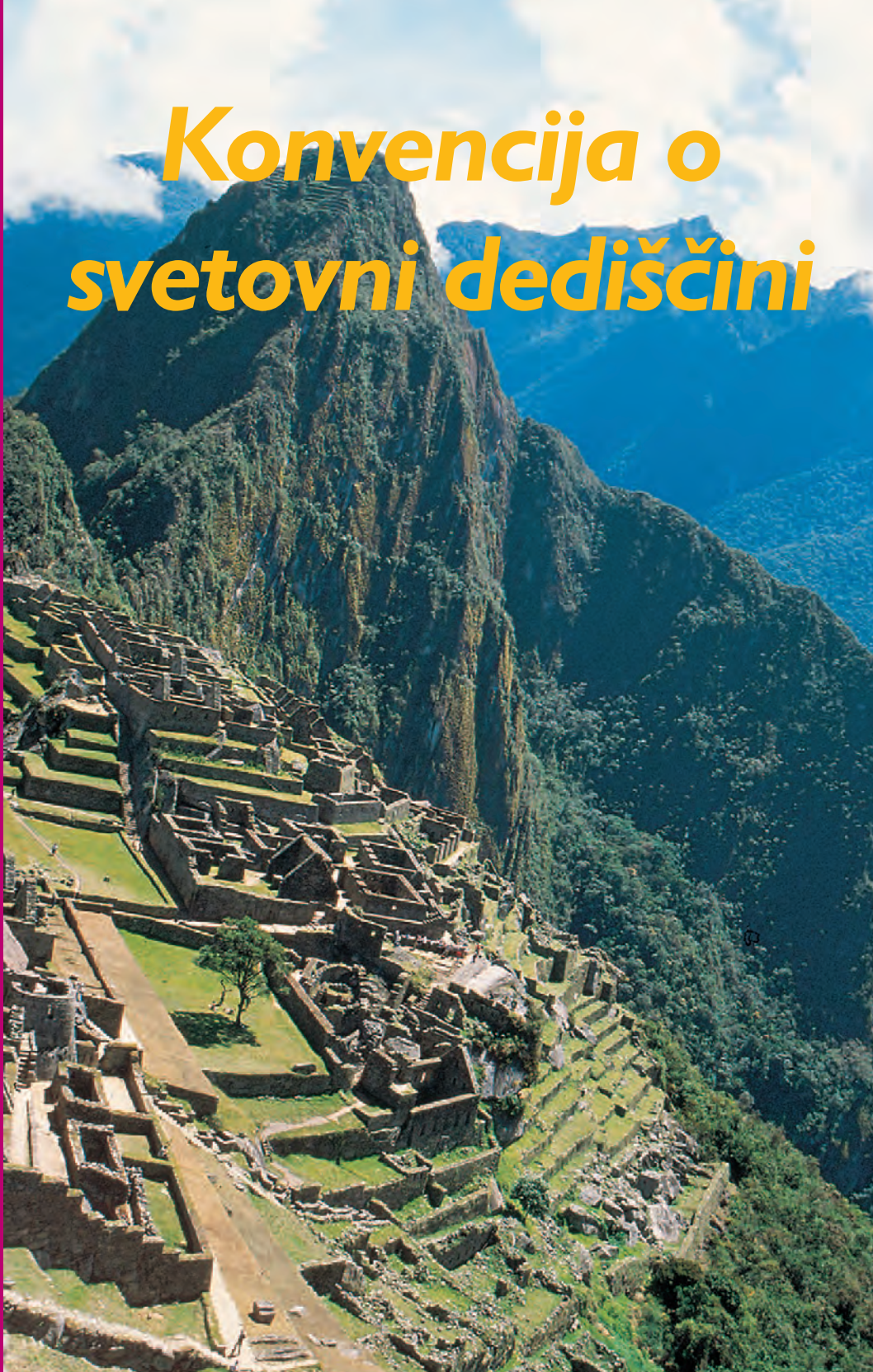
MEDNARODNI CENTER ŠTUDIJ VARSTVA IN RESTAVRIRANJA KULTURNIH DOBRIN (ICCROM)
<http://www.iccrom.org>

INTERNETNI VIRI ZA OHRANJANJE DEDIŠČINE
<http://www.ncptt.nps.gov/>
<http://www.cr.nps.gov/ncptt/irg/>

ORGANIZACIJA MEST SVETOVNE DEDIŠČINE
<http://www.ovpm.org>

Konvencija o svetovni dediščini

Machu Picchu v Peruju @UNESCO/F. Bandarin

»... poškodovanje ali izguba
vsakega primerka kulturne ali naravne dediščine
(pomeni) siromašenje dediščine
vseh narodov sveta.«

**Uvod v Konvencijo
o svetovni dediščini**

Konvencija o svetovni dediščini

	Stran
Cilji	39
Znanje	39
Odnos	39
Veščine	39
Zavedanje o naši dediščini	40
Kaj je dediščina?	40
Vaja 2: Pomen dediščine	
Resne grožnje za preživetje naše dediščine	41
Reševanje svetovne dediščine	43
Uspešna kampanja za Abu Simbel	44
Vaja 3:	
Sedem svetovnih čudes	45
Nastanek konvencije za zaščito svetovne dediščine	46
Vaja 4:	
Opredelitev pojmov »dediščina« in »ohranjanje«	46
Unescova Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine	47
Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine	47
Vaja 5: Ohranjanje dediščine – nacionalna zakonodaja in mednarodne konvencije	49
Narava in kultura sta tesno povezani	50
Kulturna in naravna dediščina	50
Kulturne krajine	50
Proces ohranjanja svetovne dediščine	51
Seznam svetovne dediščine – območja izjemne univerzalne vrednosti	53
Globalna strategija za reprezentativen in uravnotežen seznam svetovne dediščine	53
Vaja 6:	
Izdelava makete območja svetovne dediščine	54
Vaja 7:	
Prepoznavanje območij svetovne dediščine v tvoji regiji	55
Delovni list:	
Prepoznavanje območij svetovne dediščine v tvoji regiji	56

Kriteriji za izbor območij svetovne dediščine	57
Kriteriji za izbiro naravnih in kulturnih območij svetovne dediščine	57
Kriteriji za izbiro mešanih območij kulturne in naravne svetovne dediščine	59
Uporaba kriterijev	59
Vaja 8:	
Umeščanje območij svetovne dediščine	60
Delovni list:	
Umeščanje območij svetovne dediščine	61
Vaja 9:	
Razumevanje kriterijev za svetovno dediščino	63
Delovni list:	
Razumevanje kriterijev za svetovno dediščino	64
Vaja 10:	
Nominacija kulturnih in naravnih območij	66
Delovni list:	
Nominacija območij kulturne in naravne svetovne dediščine	67
Odbor za svetovno dediščino in Unescov Center za svetovno dediščino	69
Vaja 11:	
Srečanje nacionalnega odbora za svetovno dediščino	70
Vaja 12:	
Zgodovinsko središče Santa Cruz de Mompox v Kolumbiji	71
Spremljanje stanja ohranjenosti območij svetovne dediščine	74
Seznam ogrožene svetovne dediščine	74
Vaja 13:	
Yellowstone v Združenih državah Amerike	77
Vaja 14:	
Priprava radijskega programa o svetovni dediščini	80
Sklad za svetovno dediščino	80
Vaja 15:	
Ozaveščanje	82
Gori, doli, naokoli po učnem načrtu	83

Cilji

Znanje

Pomagati učencem razvijati znanje in razumevanje o:

- konceptih dediščine in **svetovne dediščine**,
- grožnjah, s katerimi se sooča **svetovna dediščina**,
- pomenu **Konvencije o svetovni dediščini**,
- kriterijih, ki se uporabljajo za utemeljitev vpisa lokacije na **Seznam svetovne dediščine**,
- nujnem procesu **ohranjanja** svetovne dediščine.

Odnos

Spodbujati učence, da:

- se vključijo v varovanje lokalne dediščine,
- spoštujejo in cenijo lokacije svetovne dediščine,
- se bolj zavedajo in se bolj zanimajo za druge kulture,
- spoštujejo kulturno in naravno raznolikost.

Veščine

Pomagati učencem pri razvijanju njihovih sposobnosti, da:

- se odgovorno odločajo za ohranjanje lokalne dediščine in svetovne dediščine,
- predlagajo in prispevajo k reševanju problemov, ki zadevajo dediščino,
- prispevajo k ohranjanju dediščine,
- izvedejo raziskave in uporabljajo analitične tehnike, da se naučijo več o svetovni dediščini.

Zavedanje o naši dediščini

▲ Kaj je dediščina?

Dediščina je pogosto opredeljena kot zapuščina iz naše preteklosti, s katero živimo v sedanjosti in nekaj, kar bomo zapustili prihodnjim generacijam, da se bodo iz nje učili, jo občudovali in ob njej uživali.

V slovarju boste prebrali, da je dediščina opredeljena kot nekaj, kar podedujemo:

dediščina dédiščina -e ž (ē)

1. premoženje, dobljeno po umrlem: dobiti, zapustiti dediščino; bogata dediščina; dediščina po materi; pravica do dediščine; davek na dediščino
2. kar je prevzeto iz preteklosti: kulturna dediščina; duhovna dediščina preteklosti / rešiti se kolonialne dediščina.

Slovar slovenskega knjižnega jezika

O dediščini bomo torej razmišljali kot o tistih krajih in predmetih, ki jih želimo ohraniti. Gre za kraje in predmete z naravno ali kulturno vrednostjo, ki jih cenimo, ker smo jih dobili od svojih prednikov, so lepi, pomembni za znanost in nenadomestljivi primeri ter viri življenja in navdiha. So naši mejniki, naše referenčne točke in naša identiteta. Ta dediščina je pogosto odraz življenja naših prednikov in je nemalokrat preživela le zaradi posebnih prizadevanj za njeno ohranitev.

Si lahko predstavljate svoje lokalno območje brez dediščine? Razmislite na primer o krajih, kjer živite vi in vaši učenci. Kaj predstavlja preteklost, sedanjost in prihodnost? Kaj bi morali ohraniti? Kaj bi lahko zamenjali? Kaj je nenadomestljivo?

Svet vključuje tako kulturno kot naravno dediščino. V vašem lokalnem okolju morda poznate arheološka ali jamska najdišča, cerkev, drug verski ali sveti kraj ali zgodovinsko mesto. Temu pravimo **kulturna dediščina**. Morda živite blizu gozda ali čudovitega obalnega območja. Temu pravimo **naravna dediščina**. Vsa ta dediščina je **nepremična dediščina** (ne moremo je preprosto prestaviti). Predmeti kulturne dediščine, kot so kovanci, botanični primerki,

slike, kipi ali arheološki artefakti, so **premična dediščina** (lahko jih preprosto prestavimo iz enega kraja na drugega).

Nepremična dediščina:
Tadž Mahal, Indija.
© UNESCO/P. Leclaire

Premična dediščina:
Afriška maska
© UNESCO/P. Leclaire

■ Vaja 2

POMEN DEDIŠČINE

Cilj: razumeti pomen, vrednost in vrste dediščine

Razprava

Aktivnost v učilnici

2 uri pouka

Jezik, zgodovina, družboslovni predmeti

Plastificirane fotografije

Osebni predmeti

Premična dediščina

✓ Pokažite učencem predmet, ki ga imate (npr. sliko, kos nakita, preprogo ali predmet iz gline) in se prenaša prek generacij družinskih članov iz roda v rod ter ga cenite in nanj pazite. Razložite, da je ta predmet primer premične dediščine, saj ga lahko preprosto prestavite na drug kraj. Je predmet primer kulturne ali naravne dediščine?

✓ Razprava

- Kaj je predmet? Zakaj je za vas dragocen in zakaj želite nanj paziti in ga ohraniti? Če želite na predmet paziti in ga predati svojim otrokom, kaj morate storiti, da ga zaščitite?
- Prosite učence, da naslednji dan v razred prinesejo predmet, ki je dragocen njim. Ustvarite začasni razredni muzej in predmete razstavite ter se o njih pogovarjajte. Zakaj so za učence ti predmeti tako dragoceni in, ali jih želijo ohraniti za prihodnje generacije?

✓ Pojasnite, da **UNESCO** upravlja še eno mednarodno konvencijo, ki zadeva varovanje premične **kulturne dediščine** (*Konvencija o ukrepih za prepoved in preprečevanje nedovoljenega uvoza in izvoza kulturnih dobrin ter prenosa lastninske pravice na njih, 14. november 1970*).

Nepremična dediščina

Pojasnite, da so vse lokacije, ki so vpisane na Unescov Seznam svetovne dediščine, nepremična dediščina, kar pomeni, da jih ne moremo preprosto prestaviti. Izberite primere izmed plastificiranih fotografij.

✓ Razprava

- Prosite učence, naj pomislijo na območja, ki so jih videli ali se o njih učili (slovenska ali druga), in naštejejo, kakšne podatke ali pomen imajo ti kraji za nas (primeri pomembne arhitekture, redke vrste rastlin in živali).
- Naj učenci razmislijo o lokalnih krajih naravne dediščine, ki bi jih želeli ohraniti nedotaknjene za prihodnost. Naštejte razloge, zakaj je pomembno ohraniti te kraje, in se o tem pogovorite.

Seznam
referenčnega
gradiva

Plastificirane
fotografije

Nesnovna dediščina:
Plesalca iz Burundija.
@UNESCO/M. Claude

▲ Resne grožnje za preživetje naše dediščine

Svetovna dediščina
in identiteta

Svetovna dediščina
in turizem

42

Seznam
referenčnega
gradiva

Svetovna dediščina
in okolje

Naša kulturna in naravna dediščina je krhka in zato resno ogrožena, zlasti v zadnjih sto letih. Med prvo in drugo svetovno vojno je bilo na primer uničenih veliko starih krajev in mest. Pomembni kulturni spomeniki so bili poškodovani ali pa so izginili. Našo dediščino ogrožajo tudi naraščajoča urbanizacija, revščina, naravne katastrofe in onesnaževanje okolja. Množični turizem, ki je v porastu, prav tako ogroža številne spomenike in kraje. Eno največjih groženj preživetju dediščine pa predstavlja malomarno ravnanje ljudi z dediščino po svetu.

Kot odgovor na te novo nastale grožnje je Društvo narodov (predhodnik Organizacije Združenih narodov) v letih med obema svetovnima vojnama pričelo razmišljati o načinih, kako bi zavarovali našo dediščino. Društvo je pozvalo države po svetu, da sodelujejo pri ohranjanju dediščine.

Ko je bila leta 1945 po koncu druge svetovne vojne ustanovljena tudi **Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO)**, se je ta dejavnost še pospešila z nastankom več kampanj, s katerimi so želeli ohraniti posebej pomembne kraje, in z osnovanjem novih mednarodnih konvencij in priporočil, da bi zaščitili dediščino človeštva. Ena izmed teh konvencij je osnovana prav za zaščito kulturne dediščine v času vojn – to je *Konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada* (znana tudi kot *Haaška konvencija iz leta 1954*).

Svetovna dediščina

Svet je naša dediščina,
je moj, tvoj in tudi naš,
zato ga dobro čuvajmo za narode jutrišnjega dne.

Mirne vode Viktorijinega jezera,
mogočni Viktorijini slapovi in mile vode Donave
s svojimi pticami ter vijugasti reki Mississippi in Missouri.

Pogled navzgor in vidim kaj?
Vidim čudovito pokrajino in

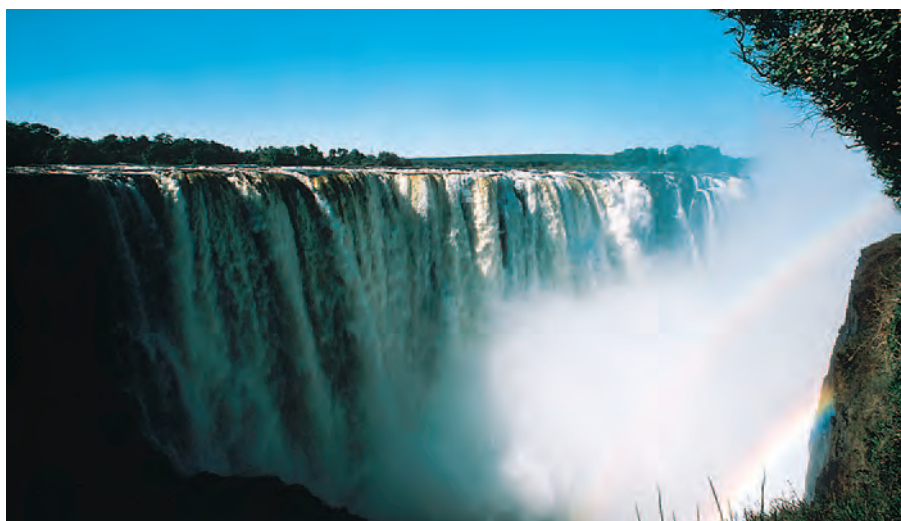
starodavne ruševine Zimbabveja,
skrivnostne egipčanske piramide
v deželi faraonov.

Vidim staro obzidje Jeruzalema in
Veliki zid na Kitajskem.

Pogled navzgor in vidim
veličastno Zmajevo gorovje,
strma pobočja Muchinga Escarpment,
Himalaje in Urala v Rusiji.
Štejem Skalno gorovje v Kanadi in diš mi vzame Kilimandžaro.

Tako ti, jaz in drugi ljudje,
Svet je naša dediščina, tvoj je, da ga ohraniš.
Ne uniči naše svetovne dediščine,
ne izravnaj čudovite pokrajine in gora,
ne uniči narodnih parkov in življenja v njih,
ne gozdov in džungel v Kongu in Amazoniji.
Prosim, reši in ohrani našo svetovno dediščino.

Mauyaneyi Marebesa, učenka iz Zambije, Mladinski forum za svetovno dediščino

Mosi-oa-Tunya /
Viktorijini slapovi. Zambija
in Zimbabve

Reševanje svetovne dediščine

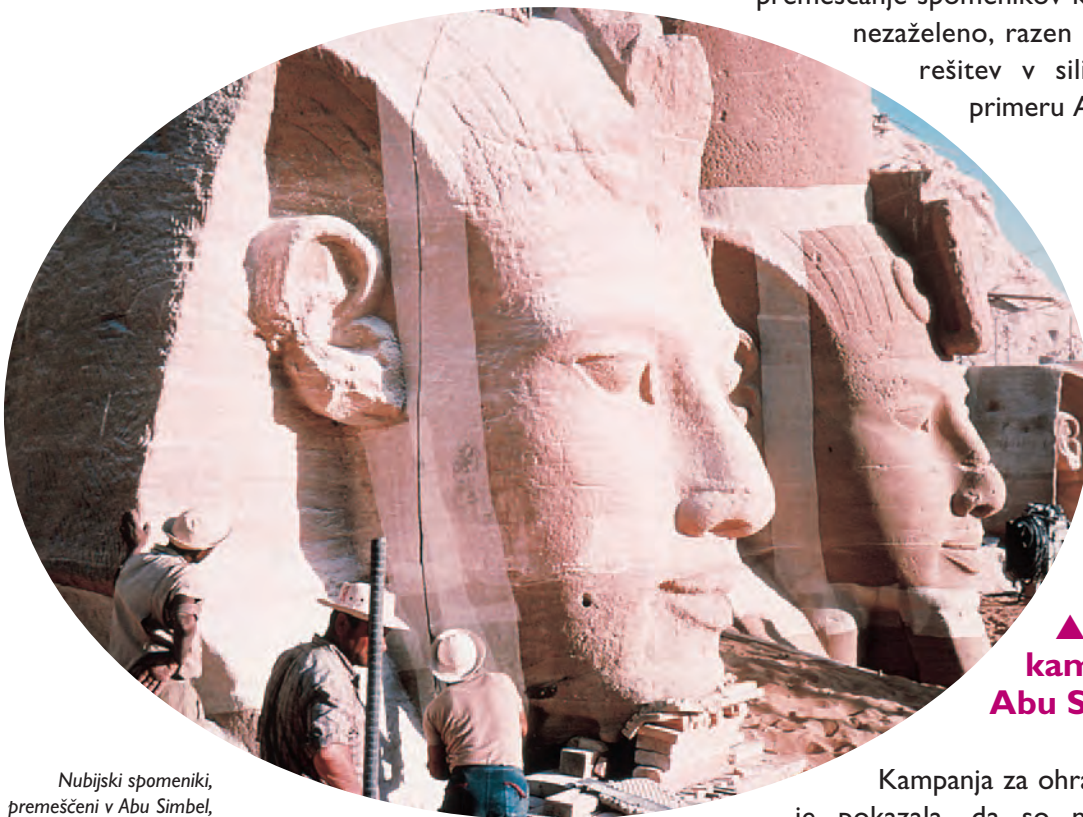
V petdesetih letih 20. stoletja je odločitev za gradnjo Asuanskega jez v Egiptu spodbudila prvo mednarodno Unescovo akcijo, da reši pomemben del človeške dediščine. Preteča poplavitve doline reke Nil, v kateri se nahajata dva izmed najbolj dragocenih zakladov starodavne egipčanske civilizacije, templja Abu Simbel, je vzbudila močno skrb svetovne skupnosti, ki je prepoznala potrebo, da se hitro in koordinirano odzove ter zaščiti templja. Na poziv egipčanske in sudanske vlade je UNESCO leta 1959 sprožil mednarodno kampanjo za rešitev templjev Abu Simbel. Unescov trud je podprlo okrog 50 držav, ki so v obdobju 18 let skupaj prispevale 80 milijonov ameriških dolarjev za kampanjo za nujno ohranitev.

V času vzpona modernih tehnologij so templja na otoku File razstavili kamen za kamnom in ju znova postavili na bližnjem otoku Agilkia, kjer sta sedaj zunaj dosega poplavne vode reke Nil.

Za postavitev spomenikov na otoku so razstrelili skale z eksplozivnimi sredstvi, težki bloki razstavljenih templjev pa so bili vstavljeni na njihovo mesto v zidu. Vsak kamniti blok je tehtal med pol tone in 12 tonami, prestaviti pa je bilo treba približno 10.000 blokov. Vsak blok je bil natančno oštevilčen, da bi tako zagotovili pravilno namestitev na novi lokaciji.

Zaradi gradnje Asuanskega jezua bi Nil povsem zalil templja Abu Simbel. Razstavljanje in premestitev spomenikov je bil edini način, da se je ta templja (primer tega, kar sicer navadno poimenujemo nepremična dediščina) lahko rešilo. Danes konzervatorji dediščine po svetu sicer menijo, da je fizično premeščanje spomenikov kulturne dediščine nezaželeno, razen če gre za skrajno rešitev v sili, kot je bilo v primeru Abu Simbel.

▲ Uspešna kampanja za Abu Simbel

Nubijski spomeniki,
premeščeni v Abu Simbel,
Egipt © UNESCO
/INENADOVIC

Kampanja za ohranitev Abu Simbla je pokazala, da so na svetu kraji z **izjemno univerzalno vrednostjo**, ki so pomembni tudi za ljudi daleč od območja, kjer spomenik stoji. Pokazala je tudi pomen skupne odgovornosti in solidarnosti različnih narodov pri ohranjanju dediščine. Uspešno kampanjo so nasledile druge mednarodne kampanje za ohranitev dediščine: v Benetkah v Italiji, Mohenjo-Daru v Pakistanu, Borobudurju v Indoneziji ter tudi Mednarodni program za ohranitev mesta Angkor v Kambodži, če za konec imenujemo kampanjo, ki še poteka.

■ Vaja 3

SEDEM SVETOVNIH ČUDES

Cilj: razmisliti o ideji izjemnih znamenitosti od antike do danes

Razprava

Aktivnost v učilnici

I učna ura

Zgodovina, geografija, družboslovni predmeti

Zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

Zamisel o seznamu pomembnih znamenitosti je zelo stara. Stari Grki so izbrali sedem svetovnih čudes:

- egipčanske piramide,
- viseče babilonske vrtove,
- Artemidin tempelj v Efezu,
- Zevsov kip v Olimpiji,
- Mavzolej v Halikarnasu,
- kolos na Rodosu in
- aleksandrijski svetilnik.

Memfis in njegova nekropola – polje piramid od Gize do Dahšurja, Egipt.
© UNESCO/I.F. Alcoceba

Medtem ko egipčanske piramide še stojijo, je ostalih šest svetovnih čudes starega sveta skoraj povsem izginilo in so pustila le nejasne sledove v arheoloških zapiskih.

Sedem čudes so imeli stari Grki za najboljše primerke kulturnih spomenikov v svojem mediteranskem svetu. Seznam svetovne dediščine vsebuje kulturne in naravne znamenitosti z vsega sveta, še pomembneje pa je, da *Konvencija o svetovni dediščini* predstavlja pravno podlago za njihovo varstvo. V nasprotju s tem, kar se je zgodilo s sedmimi čudesi, upamo, da bomo v prihodnjih stoletjih uspeli ohraniti vsa naša območja svetovne dediščine.

✓ Prosite učence, naj sestavijo nov seznam sedmih najpomembnejših znamenitosti po njihovem mnenju – svojih lastnih sedem čudes sveta – in primerjajo svojih sedem predlogov z območji, ki so bila vpisana na Seznam svetovne dediščine. Pogovorite se o rezultatih.

Zemljevid svetovne dediščine

Kratki opisi

▲ Nastanek konvencije za zaščito svetovne dediščine

Naslovi
za stik

Svetovna dediščina
in okolje

Kot neposredna posledica kampanje za reševanje templjev Abu Simbel je UNESCO začel s pomočjo nevladne organizacije **Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja (ICOMOS)** s pripravo osnutka Konvencije za zaščito kulturne dediščine. Združene države Amerike in Mednarodna zveza za varstvo narave (**IUCN**, danes znana kot **Svetovna zveza za varstvo narave**, ki je prav tako nevladna organizacija) pa sta predlagali, da se v enem pravnem dokumentu združi varstvo tako naravnih kot kulturnih območij. Ta predlog je bil predstavljen v septembru leta 1972 na konferenci Združenih narodov o človekovem okolju v Stockholmu na Švedskem (ki ji je dvajset let pozneje sledila konferenca v Riu leta 1992). Tako je bil ustvarjen temelj za osnovevanje mednarodnega dokumenta za zaščito naravne in kulturne dediščine z izjemno univerzalno vrednostjo. Stockholmska konferenca je Unesco zaupala nalogo, da pripravi konvencijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, saj je Unesco edina specializirana agencija v sistemu Združenih narodov s širokimi pristojnostmi, ki pokrivajo izobraževanje, znanost in kulturo.

Nekaj mesecev po stockholmski konferenci o okolju je bila na 17. zasedanju **generalne konference Unesca** na sedežu Unesca v Parizu v Franciji sprejeta *Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine*.

■ Vaja 4

OPREDELITEV POJMOV »DEDIŠČINA« IN »OHRANJANJE«

Cilj: bolje razumeti koncept dediščine in ohranjanja

Razprava

Aktivnost v
učilnici

2 uri pouka

Jezik

Glosar

Slovarji

✓ Prosite učence, naj opredelijo, kaj pomeni dediščina in ohranjanje ter napišejo kratka eseja o teh dveh besedah. Vprašajte jih, ali poznajo kakšne primere projektov za ohranjanje dediščine, ki trenutno potekajo v njihovem lokalnem okolju, predlagajo pa naj tudi svoje projekte.

Unescova Konvencija o svetovni dediščini

▲ Konvencija o svetovni dediščini

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura
Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture
Организация объединенных наций по вопросам образования, науки и культуры
منظمة الأمم المتحدة للتربية والعلم والثقافة

Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage

adopted by the General Conference at its seventeenth session
Paris, 16 November 1972

Convención sobre la protección del patrimonio mundial, cultural y natural

aprobada por la Conferencia General en su decimoséptima reunión
Paris, 16 de noviembre de 1972

Convention concernant la protection du patrimoine mondial, culturel et naturel

adoptée par la Conférence générale à sa dix-septième session
Paris, 16 novembre 1972

Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия

принятая Генеральной конференцией на семнадцатой сессии,
Париж, 16 ноября 1972 г.

اتفاقية لحماية التراث العالمي الثقافي والطبيعي

أقرها المؤتمر العام في دورته السابعة عشرة
باريس ١٦ نوفمبر/تشرين الثاني ١٩٧٢

Konvencija o varstvu
svetovne kulturne in
naravne dediščine

Sedež Unesca,
Pariz, Francija.
© UNESCO/IF.
Dunouau

Konvencija je prvi uradni mednarodni dokument, ki ugotavlja nujno potrebo po identifikaciji in varovanju naše kulturne in naravne dediščine z izjemno univerzalno vrednostjo, ki je nenadomestljiva.

Konvencija odločno ugotavlja, da je naša skupna moralna in finančna odgovornost, da prek mednarodnega sodelovanja zaščitimo to, kar imenujemo naša skupna kulturna in naravna dediščina.

Koncept svetovne dediščine

- ohranjanje dediščine z izjemno univerzalno vrednostjo
- kulturna in naravna dediščina
- nepremična dediščina
- ohranjanje nenadomestljive dediščine
- ohranjanje svetovne dediščine je odvisno od skupne mednarodne akcije

■ Vaja 5

OHRANJANJE DEDIŠČINE – NACIONALNA ZAKONODAJA IN MEDNARODNE KONVENCIJE

Cilj: izboljšati ozaveščenost o izvajanju ohranjanja dediščine na nacionalni in mednarodni ravni

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

I učna ura

Jezik, zgodovina, družboslovni predmeti

Zemljevid svetovne dediščine, Konvencija o

varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

Seznam referenčnega gradiva

✓ Razdelite učence v dve skupini in jim razdelite naslednje raziskovalne naloge in vprašanja:

- Prosimo 1. skupino, naj ugotovi, če je njihova država že postala **država članica** Konvencije in kdaj (letnice pristopa **držav članic** h Konvenciji lahko najdete na Zemljevidu svetovne dediščine). Kaj so razlogi in prednosti podpisa Konvencije?
- Prosimo 2. skupino, da pripravi seznam razlogov, zakaj se je mednarodna skupnost (UNESCO) odločila, da sprejme Konvencijo o svetovni dediščini.
- Povabite učence, da preberejo Konvencijo o svetovni dediščini, na kratko obnovijo njeno vsebino in se o njej pogovorijo.

49

Pomen vključevanja svetovne dediščine v izobraževalne programe po svetu je poudarjen v 27. členu 4. dela konvencije, ki poziva vse države članice, da »se bodo čim bolj zavemale, da z vsemi ustreznimi sredstvi, zlasti pa z izobraževalnimi in informacijskimi programi, spodbujajo pri svojih prebivalcih spoštovanje in upoštevanje kulturne in naravne dediščine.«

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

Naša zaveza ... izobraževanje v podporo kulturne in naravne dediščine, da bomo lahko razumeli Konvencijo o svetovni dediščini, ki bi morala biti vključena v nacionalne učne načrte. Ta način izobraževanja bi moral vključevati obiske znamenitosti, kot tudi redne učne ure o teh vsebinah. Dijaki, ki so se udeležili Prvega mladinskega foruma o svetovni dediščini, Bergen, Norveška

Kaj pomaga varovanje in ohranjanje dediščine prek specializiranih ustanov in nacionalne zakonodaje, če ne vtisnemo razlogov za njeno varovanje v glave mladih?

G. Božo Biškupić, hrvaški minister za kulturo, ob slovesnem odprtju Prvega evropskega regionalnega mladinskega foruma o svetovni dediščini v Dubrovniku.

Mladi na UNESCO mladinskem srečanju v Bergnu, Norveška.
© UNESCO

Svetovna dediščina
in identiteta

Konvencija o varstvu
svetovne kulturne in
naravne dediščine

Konvencija o varstvu
svetovne kulturne in
naravne dediščine

50

Svetovna dediščina
in identiteta

Naslovi
za stik

▲ Narava in kultura sta tesno povezani

Konvencija je zelo izvirna, saj povezuje ohranjanje narave in kulture. Zelo malo je drugih nacionalnih zakonov in nobene druge mednarodne konvencije, ki bi tako celovito povezali ohranjanje kulturne in naravne dediščine. Narava in kultura se seveda vzajemno dopolnjujeta: kulturna identiteta različnih narodov se je izoblikovala v okolju, kjer živijo, in pogosto najlepši spomeniki, zgradbe in kraji dolgujejo del svoje lepote svojemu naravnemu okolju.

Še več, nekatere najbolj veličastne naravne znamenitosti nosijo stoletne sledi človekovih dejavnosti ali pa so za ljudi pomembne zaradi svoje duhovne, kulturne ali umetniške vrednosti.

Znak svetovne dediščine predstavlja neločljivo povezanost med kulturnimi in naravnimi znamenitostmi ter med kulturo in naravo.

▲ Kulturna in naravna dediščina

Konvencija v svojem 1. členu opredeljuje kulturno dediščino, v 2. členu pa naravno dediščino.

Učenci mreže ASPnet iz Neaplja pometajo stopnišče do templja Bajrayogini. © UNESCO

Resnični čuvaji kulturne dediščine v mestih so njihovi prebivalci. Kje jih najdemo? Povsod – vendar je očiten in učinkovit kraj za začetek šola. Tu bi spet lahko pritegnili Unescovo mrežo; Unescova ASPnet mreža je v mednarodno sodelovanje vključila na tisoče šol.

Gospa Ase Kleveland, norveška ministrica za kulturo, 1995.

▲ Kulturne krajine

Leta 1992 je Odbor za svetovno dediščino prepoznal kulturno krajino kot izjemno vzajemno učinkovanje med kulturo in naravo.

Kulturne krajine, kot so Nacionalni park Tongariri na Novi Zelandiji, Nacionalni park Uluru-Kata Tjuta v Avstraliji, riževe terase v filipinskih Kordiljerih, kulturna krajina Sintra na Portugalskem, Lednice-Valtice na Češkem, kulturna krajina Hallstatt–Dachstein/Salzkammergut v Avstriji; Pireneji/Mont Perdu v Franciji in Španiji, amalfitanska obala v Italiji, območje Portovenere in Cinque Terre z otoki (Palmaria, Tino in Tinetto) v Italiji in poljedelska krajina v južnem Ölandu na Švedskem, so bile doslej vpisane na Seznam svetovne dediščine. Več informacij o kulturnih krajinah kot svetovni dediščini lahko dobite na **Unescovem centru za svetovno dediščino** in njegovi spletni strani na internetu.

Kulturna krajina Sintra
na Portugalskem.
© UNESCO

Proces ohranjanja svetovne dediščine

Ohranjanje svetovne dediščine je vseživljenjski proces in vključuje številne pomembne korake. Ob začetku tega procesa se države zavežejo k ohranjanju svetovne dediščine tako, da postanejo države članice Konvencije in nato predlagajo območja za vpis na Seznam svetovne dediščine. Spodnje ilustracije prikazujejo postopek **nominacije**.

1 Država postane država članica, ko podpiše Konvencijo o svetovni dediščini in se zaveže, da bo varovala svojo kulturno in naravno dediščino.

2 Država članica pripravi poskusni seznam kulturne in naravne dediščine na svojem ozemlju, za katero meni, da ima izjemno univerzalno vrednost.

3 Država članica izbere s svojega poskusnega seznama tiste znamenitosti, ki jih bo predlagala za vpis na Seznam svetovne dediščine.

4 Izpolnjen nominacijski obrazec se pošlje na Unescov center za svetovno dediščino.

5 Unescov center za svetovno dediščino preveri, ali je prijavno gradivo popolno in ga posreduje posvetovalnim organom v ocenjevanje.

6 ICOMOS in/ali IUCN ocenita prijavno gradivo ter pošljeta strokovnjake, da obiščejo znamenitosti in pripravijo svojo oceno na podlagi kriterijev, kot tudi glede statusa varstva in upravljanja.

ICOMOS in/ali IUCN presojata nominacije po merilih, opredeljenih za kulturno in naravno dediščino.

8 ICOMOS in/ali IUCN pošljeta svoje ocene in priporočila Odboru za svetovno dediščino.

Sedem članov Urada svetovne dediščine preveri nominacije in ocene ter poda priporočila Odboru.

9

10 Končno odločitev sprejme 21-članski Odbor za svetovno dediščino v času svojih letnih srečanj: znamenitost se vpíše na Seznam svetovne dediščine, vpis se odloži, dokler država članica ne dopolni gradiva ali pa se vpis zavrne.

▲ Seznam svetovne dediščine – območja izjemne univerzalne vrednosti

Ob podpisu *Konvencije o svetovni dediščini* država postane država članica in se zaveže, da bo ohranjala kulturno in naravno dediščino znotraj svojih meja za sedanje in prihodnje generacije.

Ko država podpiše *konvencijo*, lahko prične s postopkom predlaganja območij znotraj svojih meja za vpis na Seznam svetovne dediščine. Začetni predlog za nominirano območje lahko pride od skupine lokalnega prebivalstva, predlog za vpis pa mora biti posredovan na UNESCO prek uradnih vladnih organov. Država članica se mora najprej odločiti, katero območje bo predlagala za vpis. Ta postopek izbire se pogosto imenuje identifikacija. Konvencija zahteva od držav članic, da pripravijo register kulturnih in naravnih območij, ki v njihovih državah veljajo za območja z izjemno univerzalno vrednostjo. Izbrana območja, ki jih je država članica prepoznala kot možna območja svetovne dediščine, je nato treba posredovati na Unescov center za svetovno dediščino kot **poskusni seznam**.

Ko se država članica odloči, da bo določeno območje predlagala za vpis, mora izpolniti poseben nominacijski obrazec. Država članica mora opisati, zakaj je območje dovolj pomembno, da se ga vključi na Seznam svetovne dediščine, in pri tem uporabiti kriterije za izbiro, ki jih je določil Odbor za svetovno dediščino, in tudi dokazati, da je območje ustrezno zavarovano in upravljano. Pomembno je tudi, da se pripravi analiza območja v primerjavi z drugimi območji iste vrste. ICOMOS in/ali IUCN ocenita nominacije in pripravita priporočila za Odbor za svetovno dediščino, ki sporoči svojo končno odločitev o tem, katera območja bodo vpisana na Seznam svetovne dediščine.

Od avgusta 2019 je na seznam svetovne dediščine uvrščenih 1121 spomenikov – 869 kulturnih spomenikov, 213 naravnih spomenikov in 39 mešanih kulturnih in naravnih spomenikov – v 167 državah.

▲ Globalna strategija za reprezentativen in uravnotežen Seznam svetovne dediščine

Odbor za svetovno dediščino si močno prizadeva zagotoviti dobro regionalno razporeditev območij svetovne dediščine – v Afriki, arabskih državah, Aziji in Tihem oceanu, Evropi in Severni Ameriki, Latinski Ameriki in Karibih. Leta 1994 se je Odbor za svetovno dediščino odločil, da mora biti posebna pozornost namenjena zagotavljanju regionalne, kulturne in naravne raznolikosti Seznama svetovne dediščine in je sprejel »Globalno strategijo za uravnotežen, reprezentativen in verodostojen Seznam svetovne dediščine.«

Sedaj bom povedal vsem, kako se pravkar počutim. Čutim, da ni dovolj podatkov o afriški dediščini.

Mozambiški dijak, Svetovni mladinski forum o svetovni dediščini

Delovni list:
Seznam območij
kulturne in
naravne svetovne
dediščine

53

Kratki
opisi

Zemljevid
svetovne
dediščine

■ Vaja 6

IZDELAVA MAKETE OBMOČJA SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: spodbuditi ustvarjalne spretnosti in podrobno preučiti območje svetovne dediščine

Vaja

Razredna ali
obšolska
dejavnost

Več ur pouka

Matematika,
umetnost,
zgodovina,
geografija

Plastificirane
fotografije

Karton, lepilo,
glin

✓ Pokažite svojim učencem plastificirane fotografije. Povabite jih, naj izberejo eno ali več znamenitosti svetovne dediščine in izdelajo njen pomanjšan model. Učitelj matematike lahko pojasni, kako se prilagodi merilo za model. Učitelj umetnostne vzgoje ali lokalni umetnik ali arhitekt lahko svetuje, kako se model izdelata. Učitelj zgodovine lahko svetuje o zgodovinskih podrobnostih. Ko so pomanjšani modeli izdelani, pripravite razstavo in nanjo povabite starše in lokalno skupnost.

Maketa Kitajskega zidu,
Kitajska. © UNESCO

■ Vaja 7

PREPOZNAVANJE OBMOČIJ SVETOVNE DEDIŠČINE V TVOJI REGIJI

Cilj: odkriti območja svetovne dediščine v tvoji regiji

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

1 ali 2 uri pouka

Geografija, zgodovina

Delovni list:
Opredelitev območij svetovne dediščine v vaši regiji, zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

✓ Uporabite delovni list in napravite eno kopijo za vsakega učenca, če je to mogoče.

Prositate učence, naj naštejejo deset območij svetovne dediščine v vaši državi ali njeni okolici.

Ali je vaša država podpisnica *Konvencije o svetovni dediščini*?

Katere ustanove in organi so odgovorni za izvajanje *Konvencije o svetovni dediščini* v vaši državi (za kulturno dediščino in za naravno dediščino)?

Kakšne povezave obstajajo med vašo državo in Unescom? Ali v vaši državi npr. obstaja nacionalna komisija za Unesco?

Delovni list

Zemljevid
svetovne
dediščine

Konvencija o varstvu
svetovne kulturne in
naravne dediščine

Zemljevid svetovne dediščine vsebuje seznam držav, ki so države članice *Konvencije o svetovni dediščini*, in lokacije spomenikov, doslej vpisanih na seznam svetovne dediščine.

Poišči deset območij svetovne dediščine v tvoji državi ali njeni bližini ter napiši njihova imena in geografske lokacije v spodnja polja. Navedi, ali gre za kulturno ali naravno območje ali za mešano naravno in kulturno območje.

Skupaj razpravljajte o odgovorih.

Št.	Ime območja svetovne dediščine	Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine	Država članica	Vrsta območja (kulturno, naravno ali mešano kulturno in naravno)
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

Kriteriji za izbiro območij svetovne dediščine

Posebna opomba za učitelje o kriterijih za svetovno dediščino

Kriteriji so bistven vidik za ohranjanje svetovne dediščine in jih je treba upoštevati v vseh korakih vašega dela izobraževanja o svetovni dediščini.

Osnovanje Seznama svetovne dediščine predstavlja velik izziv za mednarodno skupnost: kako lahko presodimo, da določeno območje, celota ali spomenik predstavlja del svetovne dediščine, določeno pa ne? Z drugimi besedami, kaj je tisto, kar predstavlja izjemno univerzalno vrednost ali vrednost svetovne dediščine kulturnega ali naravnega območja?

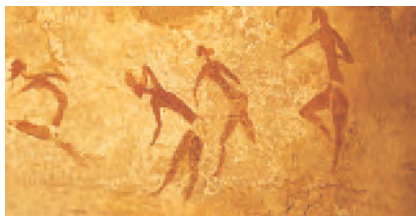
Odbor za svetovno dediščino je v vseh teh letih izdelal »Operativne smernice za izvajanje Konvencije o svetovni dediščini«. Smernice pojasnjujejo, kako se območje predlaga za vpis na Seznam svetovne dediščine in zahtevane kriterije.

▲ Kriteriji za izbiro naravnih in kulturnih območij svetovne dediščine

Da bi območje vključili na Seznam svetovne dediščine, mora imeti izjemno univerzalno vrednost in izpolnjevati najmanj enega izmed desetih izbirnih kriterijev.

Izbirni kriteriji:

(i) predstavljajo mojstrovino človeške ustvarjalne genialnosti;

Tassili n'Ajjer, Alžirija.
© UWIG/OPNT

(ii) izkazujejo pomembno izmenjavo človeških vrednot skozi čas ali znotraj kulturnega območja po svetu, pri čemer vplivajo na razvoj arhitekture ali tehnologije, umetniške spomenike, urbanistično načrtovanje ali krajinsko oblikovanje;

(iii) edinstveno ali vsaj izjemno pričajo o kulturni tradiciji ali civilizaciji, ki je še živa ali je izginila;

Gomile, runski kamni in cerkev v Jellingu, Danska.
© UNESCO

(iv) so odličen primer tipa stavbe, arhitekturnega ali tehnološkega sklopa ali pokrajine, ki ponazarja pomembno fazo/pomembne faze v človeški zgodovini;

Nacionalni spomenik Veliki Zimbabwe, Zimbabwe

Brasilia, Brazilija

Plastificirane fotografije

Jezuitske misijonske vasi v provinci Chiquitos, Bolivija

(v) so izjemen primer tradicionalne naselbine, rabe zemljišča ali morja, ki je značilna za kulturo ali več kultur ali človekovo interakcijo z okoljem, zlasti v primeru, ko je ta postala ranljiva pod vplivom nepopravljive spremembe;

(vi) so neposredno ali oprijemljivo povezani z dogodki ali živimi običaji, idejami ali prepričanji, umetniškimi in literarnimi deli izjemnega univerzalnega pomena (Odbor meni, da bi bilo treba to merilo po možnosti uporabljati skupaj z drugimi merili);

Plastificirane fotografije

Memfis z nekropolo in piramidami – območje od Gize do Dahšurja, Egipt

(vii) vsebujejo izredne naravne pojave ali območja izjemnih naravnih lepote in estetskega pomena;

Jama Messel, najdišče fosilov, Nemčija.
© UNESCO

(viii) so izjemni primeri, ki predstavljajo pomembne faze zgodovine Zemlje, vključno z beleženjem življenja, pomembnimi geološkimi procesi v razvoju reliefnih oblik ali pomembnimi geomorfnimi ali fiziografskimi značilnostmi;

Belizejski koralni greben, Belize. © UNESCO

58

Plastificirane fotografije

Veliki koralni greben, Avstralija

(ix) so izjemni primeri, ki predstavljajo pomembne stalne ekološke in biološke procese v evoluciji in razvoju kopenskih, sladkovodnih, obalnih in morskih ekosistemov ter skupnosti rastlin in živali;

(x) vsebujejo najpomembnejše in bistvene naravne habitate za ohranjanje biotske raznovrstnosti na kraju samem, vključno s tistimi, ki vsebujejo ogrožene vrste izjemne univerzalne vrednosti s stališča znanosti ali ohranjanja.

Plastificirane fotografije

Biosferni rezervat Rio Platano, Honduras

Do konca leta 2004 so bila območja svetovne dediščine izbrana na podlagi šestih kulturnih (i-vi) in štirih naravnih kriterijev (vii-x). Po sprejetju posodobljenih »Operativnih smernic za izvajanje Konvencije o svetovni dediščini« sedaj obstaja le en sam seznam desetih kriterijev.

▲ Kriteriji za izbiro mešanih območij kulturne in naravne svetovne dediščine

Mešana območja kulturne in naravne svetovne dediščine imajo tako izjemno naravno kot kulturno vrednost in so zato vključena na Seznam svetovne dediščine zaradi kombinacije kriterijev za kulturno in naravno dediščino. Trenutno je na Seznamu svetovne dediščine devetintrideset mešanih kulturnih in naravnih območij (na primer zgodovinsko svetišče Machu Picchu v Peruju, pečine Bandiagara v pokrajini Dogon v Maliju, gora Huangšan na Kitajskem in pokrajina Laponska na Švedskem).

▲ Uporaba kriterijev

Kriteriji se uporabljajo zelo strogo, da bi preprečili, da bi Seznam svetovne dediščine postal predolg ali da bi postal preprost kontrolni listek vseh krajev, za katere bi države želele, da so na njem.

Vse države imajo območja lokalnega in nacionalnega pomena, ki so upravičeno predmet nacionalnega ponosa, in Konvencija jih spodbuja, da jih identificirajo in svojo dediščino ohranijo ne glede nato, ali je vključena na Seznam svetovne dediščine ali ne.

■ Vaja 8

UMEŠČANJE OBMOČIJ SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: naučiti se, kje ležijo območja svetovne dediščine in kakšne vrste so

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

Več ur pouka

Geografija, družboslovni predmeti

Delovni list: Umeščanje območij svetovne dediščine, kratki opisi, zemljevid svetovne dediščine, plastificirane fotografije

✓ Uporabite delovni list in napravite eno kopijo za vsakega učenca, če je to mogoče.

✓ Prosite učence, naj povežejo območja svetovne dediščine, ki so označena na priloženem zemljevidu (A do J) z območji, ki so naštetja spodaj (I do IO), ter naj navedejo, ali gre za kulturno ali naravno območje ali za mešano naravno in kulturno območje.

✓ Učenci naj med seboj izmenjajo odgovore in preverijo rezultate. Kako dobro se je odrezal razred? Zmagovalcu podarite simbolično nagrado, kot je nalepka Patrimonita.

Po dveh ali treh tednih dela v razredu vajo ponovite in dodajte na zemljevid še deset območij. Vajo lahko večkrat ponavljate.

Odgovori

1. Čile	Narodni park Rapa Nui (Velikonočni otok)
2. Kuba	Stara Havana z obzidjem
3. Mehika	Zatočišče kitov El Vizcaino
4. Gana	Utrdbe in gradovi, Volta, Velika Akra, Osrednje in zahodne pokrajine
5. Japonska	Zgodovinski spomeniki starodavnega Kyota (mesta Kyoto, Uji in Otsu)
6. Jordanija	Petra
7. Francija	Mont Saint-Michel z zalivom
8. Kitajska	Gora Taishan
9. Združena republika Tanzanija	Narodni park Serengeti
10. Niger	Naravna rezervata Air in Ténéré

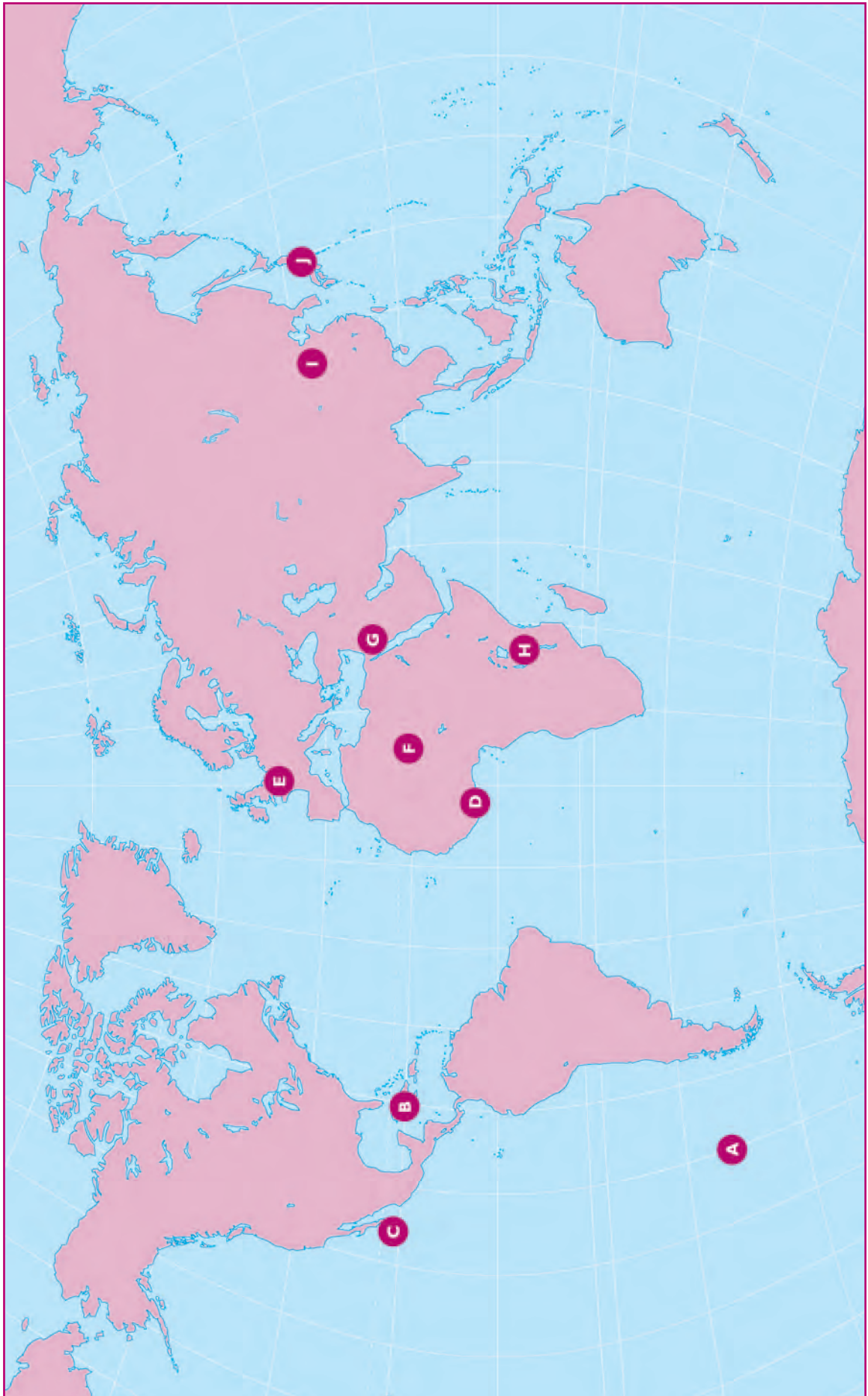
Naravna rezervata Air in Ténéré, Niger
@IUCN/IJ. Thorsell

Delovni list

Na zemljevidu sveta je označenih deset območij svetovne dediščine.

Povežite območja svetovne dediščine iz priloženega zemljevida z območji na seznamu (I–10). Napišite njihova imena in geografske lokacije ter navedite, ali gre za kulturno ali naravno območje ali za mešano naravno in kulturno območje. Veliko sreče!

ČRKA	Napiši pravo številko (1 do 10)	Ime območja svetovne dediščine	Država članica	Vrsta območja (kulturno, naravno ali mešano kulturno in naravno)
A				
B				
C				
D				
E				
F				
G				
H				
I				
J				

■ Vaja 9

RAZUMEVANJE KRITERIJEV ZA SVETOVNO DEDIŠČINO

Cilj: bolje razumeti kriterije, ki se uporabljajo pri odločanju o vpisu območij na Seznam svetovne dediščine

Vaja

Aktivnost v učilnici

2 ali več ur pouka

Geografija

Delovni list:
Razumevanje meril svetovne dediščine, zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

Preden je območje lahko vpisano na Seznam svetovne dediščine, mora ustrezati kriterijem, na podlagi katerih se odloča Odbor za svetovno dediščino.

✓ Razdelite razred na manjše skupine in prosite učence, naj preučijo Zemljevid svetovne dediščine in *Kratke opise* ter izpolnijo prazne prostore na delovnem listu, eno območje na regijo po vseh kriterijih. (Večina območij je bilo vpisanih na Seznam svetovne dediščine na podlagi več kot enega kriterija.)

✓ Pri mešanih območjih zapišite eno ali dve območji za vsako regijo in navedite kriterije za vsako območje.

✓ Razpravljajte o svojih ugotovitvah.

Delovni list

Kulturna območja	Kriterij (i): mojstrovina človeških ustvarjalnih genijev	Kriterij (ii): pomembna izmenjava vrednot	Kriterij (iii): edinstven dokaz obstoječe ali izumrle kulturne tradicije ali civilizacije	Kriterij (iv): izjemen primer zgradbe ali arhitekturne ali tehnološke celote ali krajine	Kriterij (v): izjemen primer tradicionalni h človeških naselij ali rabe tal	Kriterij (vi): povezano z dogodki ali živimi tradicijami, z zamisljimi ali prepričanji, z umetniškimi in literarnimi deli
AFRIKA						
LATINSKA AMERIKA IN KARIBI						
ARABSKE DRŽAVE					Staro mesto Gadames (Libijsko arabska Jamahirija)	
AZIJA IN TIHI OCEAN						
EVROPA IN SEVERNA AMERIKA						

64

Naravna območja	Kriterij (i): pomembna stopnja v zgodovini Zemlje	Kriterij (ii): ekološki ali biološki proces, ki še poteka	Kriterij (iii): izjemen naravni pojav ali območje izjemne naravne lepote in estetskega pomena	Kriterij (iv): pomemben naravni habitat za ohranjanje biotske raznoverstnosti
AFRIKA		Narodni park Manovo-Gounda St Floris		
LATINSKA AMERIKA IN KARIBI				
ARABSKE DRŽAVE				
AZIJA IN TIHI OCEAN				
EVROPA IN SEVERNA AMERIKA				

Delovni list

Regija	Ime mešanega območja	Naravni kriteriji (i), (ii), (iii) in/ali (iv)	Kulturni kriteriji (i), (ii), (iii), (iv), (v) in/ali (vi)
AFRIKA			
LATINSKA AMERIKA IN KARIBI			
ARABSKE DRŽAVE			
AZIJA IN TIHI OCEAN			
EVROPA IN SEVERNA AMERIKA	Narodni park Göreme in skalna območja Kapadokije, Turčija	iii	i, iii, v

65

Narodni park Göreme in skalna območja Kapadokije, Turčija
© UNESCO/D. Roger

■ Vaja 10

NOMINACIJA KULTURNIH IN NARAVNIH OBMOČIJ

Cilj: razumeti nominacijski postopek za vpis na seznam za ohranjanje dediščine

Vaja

Aktivnost v učilnici

1 ali več ur pouka

Jezik, umetnost

Delovni list: Nominacija območij kulturne in naravne svetovne dediščine, smernice za učence

- ✓ Učence povabite, da s pomočjo delovnega lista in smernic pripravijo nominacijo lokalne ali regionalne dediščine za seznam ali register nacionalne dediščine.
- ✓ Razdelite učence na manjše skupine. Vsaka skupina naj nominira eno lokalno območje.
- ✓ Predstavitve nominiranih območij lahko uporabite za pripravo posterja ali pa jih zberete v publikacijo. Pošljite izvod publikacije svojim lokalnim ali regionalnim pristojnim organom s pozdravi učencev. Vključite svoje pripombe s srečanja z nacionalnim odborom za dediščino.

Aktivnost
za učence

11

Smernice za učence

Nominacija območja v Sloveniji na seznam, listo ali v register nacionalne dediščine

Slovenija se je odločila, da bo sestavila seznam nacionalnih kulturnih in naravnih območij. Tudi vaš razred mora pripraviti eno ali več nominacij lokalnega kulturnega in/ali naravnega območja za ta seznam. Ta naloga bo vključevala redno delo pri pouku kot tudi obšolsko dejavnost (npr. obisk območij).

Smernice za *pripravo nominacije*

Uporabite priloženi obrazec za pripravo nominacije in upoštevajte naslednje:

Opis naj vsebuje:

- opis območja ter seznam njegovih glavnih značilnosti in lastnosti (npr. vrsta ptic, dreves, živali pri naravnih območjih in vrsta zgradb, arheološke značilnosti pri kulturnih območjih);
- zgodovino območja;
- zemljevide;
- fotografsko gradivo (v prilogi);
- kratek seznam najpomembnejših virov z informacijami o območju.

Utemeljitev za vključitev območja na seznam nacionalne kulturne in naravne dediščine naj vsebuje:

- razloge, zakaj menite, da je to območje nacionalnega pomena. Če ima vaša država kriterije za ugotavljanje, ali je območje nacionalnega pomena, jih uporabite pri ocenjevanju območja.

Ohranjanje območja naj vsebuje:

- navedbo, kdo je odgovoren za upravljanje območja. Ali območje ohranja lokalno prebivalstvo samo ali pri tem sodeluje tudi lokalna, regionalna ali državna ustanova? Ali so ljudje, ki skrbijo za območje, sposobni območje tudi ohraniti? Ali imajo dovolj denarja in strokovnega znanja? Ali obstaja zakon za zaščito območja?

Primerjava z drugimi podobnimi območji naj vsebuje::

- podrobnosti o drugih območjih podobne vrste v vaši državi in v vaši svetovni regiji;
- oceno trenutnega stanja ohranjenosti območja v primerjavi z drugimi podobnimi območji po državi.

Ali je območje v nevarnosti takšnega poslabšanja, da ga ne bo moč ohraniti? Za naravno območje npr. vprašajte, ali so nekatere izmed rastlinskih ali živalskih vrst v nevarnosti izumrtja.

Delovni list

Ime države, kjer leži območje

Ime osebe, ki je pripravila nominacijo

Datum

Ime območja

Geografska lokacija območja

Opis območja

Utemeljitev za vključitev območja na seznam nacionalne kulturne in naravne dediščine

Ustreza naslednjim kriterijem:

Ohranjanje območja

Primerjava z drugimi podobnimi območji

Odbor za svetovno dediščino in Unescov Center za svetovno dediščino

Odbor za svetovno dediščino
pri delu
© R. Milne

Odločitev, katero območje naj se vključi oziroma vpiše na **Seznam svetovne dediščine**, sprejme **Odbor za svetovno dediščino**.

Odbor za svetovno dediščino, ki se sreča enkrat letno, ima štiri pomembne naloge:

- Opredeliti, kaj je svetovna dediščina, tako da izbere kulturna in naravna območja za vpis na Seznam svetovne dediščine. Pri tej nalogi odboru pomagata **ICOMOS** in **IUCN**, ki pazljivo preučita nominacije različnih držav članic in sestavita ocenjevalno poročilo za vsako nominacijo. **Mednarodni center za študij ohranjanja in obnove kulturne dediščine (ICCROM)** prav tako svetuje odboru (npr. glede usposabljanja na temo kulturne dediščine in tehnik za ohranjanje kulturne dediščine).
- Preučiti poročila o stanju ohranjenosti območij svetovne dediščine in zahtevati od držav članic, da izvedejo določene ukrepe za ohranjanje dediščine, če območja niso pravilno upravljana in zavarovana.
- Odločiti se, ali se ogroženo območje vključi na **Seznam ogrožene svetovne dediščine** po posvetovanju z ustrezno državo članico.
- Upravljati **Sklad za svetovno dediščino** in določiti, katerim državam, ki so zaprosile za pomoč pri ohranjanju svoje dediščine, se dodeli tehnična in finančna pomoč.

UNESCO ima tudi sekretariat za izvajanje Konvencije, ki se imenuje **Unescov Center za svetovno dediščino**. Center pomaga državam članicam pri vsakodnevnem izvajanju Konvencije ter predlaga in izvaja odločitve Odbora za svetovno dediščino.

■ Vaja 11

SREČANJE NACIONALNEGA ODBORA ZA SVETOVNO DEDIŠČINO

Cilj: razumeti proces odločanja pri postopku predlaganja območij dediščine

Igra vlog

Učilnica

Obšolska dejavnost

Več ur pouka

Jezik,
geografija,
družboslovni
predmeti

Pri tej vaji bodo učenci igrali vloge članov nacionalnega odbora za dediščino. Odbor bo preučil lokalna in regionalna območja, ki jih bo vaš razred predlagal, da bo določil, ali naj se zaščitijo ali ne.

✓ Izvolite enega predsednika, dva podpredsednika in enega poročevalca. Zagotovite dobro uravnoteženost med fanti in dekleti. Ti trije učenci bodo pripravili razpravo in vodili debato.

✓ Razdelite ostale učence v skupine. Vsaka skupina bo preučila eno območje in nato pripravila priporočilo za ves odbor (ali naj se območje zaščiti in vključi na seznam ali register nacionalne dediščine?).

✓ Preglejte nominacijski obrazec in analizirajte naslednje:

- Ali ima območje lokalni, regionalni, nacionalni ali mednarodni pomen?
- Ali je območje dovolj dobro ohranjeno?
- Ali obstaja ustrezna pravna zaščita območja?
- Ali obstajajo ustrezni načrti za upravljanje in ohranjanje območja?
- Ali je imelo lokalno prebivalstvo možnost sporočiti svoje mnenje, ali se strinjajo z nominacijo območja?

✓ Predstavite ocene skupin v odprti razpravi. Odločite se, katera območja imajo nacionalni pomen. Učenci naj glasujejo in odločijo, katera območja naj se dodajo na seznam nacionalne dediščine. Potem jih vprašajte, ali bi eno ali dve izmed teh območij dodali na Seznam svetovne dediščine.

Aktivnost
za učence

10

■ Vaja 12

ZGODOVINSKO SREDIŠČE SANTA CRUZ DE MOMPOX V KOLUMBIJI

Cilj: bolje razumeti posamezne korake pri postopku nominacije območja za vpis na Seznam svetovne dediščine

Ekскурzija

Aktivnost v učilnici

Več ur pouka

Zgodovina, geografija

Plastificirane fotografije, kratki opisi, zemljevid svetovne dediščine

Da bomo učencem omogočili bolje razumeti posamezne korake pri nominaciji in vpisu območja na Seznam svetovne dediščine, si bomo natančneje ogledali območje, ki ga je Kolumbija nominirala leta 1994 in je bilo na seznam vpisano leta 1995.

✓ Učencem predstavite naslednjo informacijo.

Utemeljitev za vpis območja na Seznam svetovne dediščine

Med španskim kolonialnim obdobjem v Latinski Ameriki je bilo ustvarjenih več edinstvenih umetniških dosežkov. Mompox je edinstven kot primer urbanega naselja, ki ga ni moč najti nikjer drugje na območju.

Kategorija kulturna dediščina (glej 1. člen Konvencije): skupina zgradb

Zgodovina

Mompox je leta 1540 osnoval Juan de Santa Cruz, guverner Cartagene, ki je dal temu območju svoje ime. Mesto je zraslo ob bregovih reke Magdalene in imelo velik logističen in komercialen pomen: promet med pristaniščem v Cartageni in notranjostjo je potekal po rekah, tja pa so se stekale tudi kopenske poti. Rasti Mompoxa je bil naklonjen tudi pojav kolonistov kot vladajočega družbenega razreda, ki jim je službo pogosto dajala kolonialna oblast, imeli pa so tudi privilegij posedovanja zemlje in Indijancev, ki so delali kot pravi sužnji na njihovi zemlji. Indijancem so odvzeli zemljo, in jih naselili v majhne rezervate. Ta situacija, kot tudi neprijazni podnebni in geografski pogoji so kmetovanje otežili in kot posledica tega ni bilo socialno-ekonomske osnove za mesto, ki je rastlo le počasi. Med prebivalstvom je prišlo tudi do neželenih pojavov, saj je za njih tihotapstvo predstavljalo dobičkonosen način življenja. Takšna rast, kot se je pojavljala tu med kolonialnim obdobjem, je bila posledica relativno majhnega števila premožnejših meščanov, ki so obogateli s kmetovanjem in trgovino. Nekaj se jih je v Mompox preselilo iz Cartagene in ti so s seboj pripeljali rokodelce in obrtnike, da so zadovoljevali svoje potrebe po razkošju. Kleriki in člani verskih redov pa so predstavljali drugi element vladajočega razreda.

Upravljanje in varstvo

Pravni status: Lastništvo si delijo posamezniki, institucije, rimskokatoliška cerkev in lokalni vladni organi. Zgodovinsko središče je razglašeno za nacionalni spomenik, mesto pa od leta 1970 ureja občinski gradbeni kodeks.

Upravljanje: Načrta upravljanja zgodovinskega središča ni. Vendar pa območje učinkovito upravljajo s pomočjo strogega gradbenega kodeksa in mestnih predpisov.

Ohranjanje in pristnost

Ohranjanje: V zadnjih desetletjih so bila izvedena številna restavratorska in konservatorska dela. Zgodovinsko središče je načeloma dobro ohranjeno. Zasebni lastniki so zelo ponosni na svojo lastnino in jo ohranjajo v dobrem stanju brez posredovanja države.

Pristnost: Ker se je gospodarski pomen mesta Mompox v devetnajstem stoletju znatno zmanjšal, mesto ni bilo podvrženo pritiskom po prenavljanju zgodovinskega središča, ki so vplivali na druga podobna mesta v Latinski Ameriki. Ohranjeni so prvotni cestni vzorec in gradbeni materiali. Z vidika oblike in materiala je pristnost zgodovinskega središča visoka.

Ocenjevanje s strani sveta ICOMOS

Svet ICOMOS je februarja 1995 obiskal mesto Mompox in Odboru za svetovno dediščino priporočil, da se mesto vpiše na seznam svetovne dediščine na podlagi meril za kulturno dediščino (iv) in (v).

Svet ICOMOS je podal tudi več priporočil kolumbijskim oblastem v zvezi s prihodnjimi ukrepi za ohranitev mesta Mompox. Ti predlogi, posredovani Odboru za svetovno dediščino, so zadevali restavriranje barv na zunanosti stavb, odstranitev nedavne tržnice in rušenje poznejših struktur, preureditev obstoječe stavbe za tržnico v ladijski terminal in turistični informacijski center, nadaljevanje del za zagotovitev čistoče rečnih obrežij, izbiro enotnega sistema cestnega tlakovanja zgodovinskega središča, oblikovanje podrobnega turističnega načrta in ponovno opredelitev severne meje predlaganega območja svetovne dediščine.

Svet ICOMOS je pred srečanjem predsedstva Odbora za svetovno dediščino julija 1995 od kolumbijskih organov prejel zagotovila, da so bile pri ohranjanju mesta Mompox upoštewane vse te točke.

Zgodovinsko središče Santa
Cruza de Mompox, Kolumbija
© H. van Hood

Srečanje predsedstva Odbora za svetovno dediščino, julij 1995

Svet ICOMOS je predsedstvo obvestilo, da je od kolumbijskih organov prejel nov načrt, v katerem so spremenili meje nominiranega območja v skladu s priporočilom ICOMOS. Predsedstvo se je odločilo, da bo Odboru priporočilo, naj zgodovinsko središče Santa Cruza de Mompox vpiše na seznamu svetovne dediščine na podlagi že predlaganih meril za kulturno dediščino.

Srečanje Odbora za svetovno dediščino, december 1995

Odbor je sklenil, da je zgodovinsko središče Santa Cruza de Mompox izjemen primer španske kolonialne naselbine na obrežju večje reke. Naselbina je imela pomembno strateško in trgovsko vlogo in se je do današnjega dne ohranila v izjemno neokrnjeni obliki. Odbor je sklenil, da zgodovinsko središče Santa Cruza de Mompox vpiše na seznamu svetovne dediščine na podlagi meril kulturne dediščine (iv) in (v).

Kolumbijski organi so sklad za svetovno dediščino zaprosili za 30.000 USD za pripravo študije o vplivu turizma na to območje. Odbor za svetovno dediščino je zahtevo odobril.

Kratka kronologija

1994	Nominacija mesta Mompox, ki jo je Unescovemu Centru za svetovno dediščino predložila Kolumbija
Februar 1995	Ocenjevanje s strani sveta ICOMOS
Julij 1995	Urad svetovne dediščine preveri nominacijo
December 1995	Odbor za svetovno dediščino je na podlagi meril za kulturno dediščino (iv) in (v) Mompox vpisal na seznam svetovne dediščine
	Odbor je odobril 30.000 USD za študijo o vplivu turizma na območje

Z učenci se pogovorite o različnih korakih pri nominaciji in vpisu na seznam svetovne dediščine. Z učenci izberite lokalno ali nacionalno območje, ki bi lahko imelo izjemno univerzalno vrednost. Prosite jih, naj sestavijo akcijski načrt, kako bi ga vpisali na seznam svetovne dediščine.

Povzetek

Države članice pripravijo okvirni seznam in nominirajo območja za vključitev na seznam svetovne dediščine tako, da pošljejo izpolnjen obrazec za nominacijo na Unescov Center za svetovno dediščino. Svet ICOMOS in/ali IUCN oceni nominacije in pripravi priporočila. Odbor za svetovno dediščino sprejme končno odločitev, katera območja se vpišejo na seznam. Pri odločanju, katera območja se vpišejo na seznam svetovne dediščine, se uporabljajo stroga izbirna merila. Poleg tega morajo biti območja dobro zaščitena in v primeru kulturnih območij opraviti preizkus pristnosti oziroma v primeru naravnih območij izpolnjevati pogoje glede neokrnjenosti.

Spremljanje stanja ohranjenosti območij svetovne dediščine

Ohranjanje svetovne dediščine je stalen proces. Države članice *Konvencije* ter IUCN in ICOMOS pripravljajo redna poročila Odboru za svetovno dediščino o stanju ohranjenosti območij svetovne dediščine, o ukrepih, ki se izvajajo za njeno ohranjanje, ter o prizadevanjih za dvig javne ozaveščenosti o pomenu kulturne in naravne dediščine ter njenega ohranjanja.

V praksi vzamejo države članice svojo odgovornost zelo resno. Če država ne izpolnjuje svojih obveznosti glede *Konvencije* in je območje s Seznamom svetovne dediščine resno ogroženo, tvega izbris območja s Seznamom. Konvencija torej razpolaga z jasnimi ukrepi.

Ko je UNESCO obveščen o možni grožnji območju svetovne dediščine – in je opozorilo utemeljeno in grožnja dovolj resna – se območje uvrsti na Seznam ogrožene svetovne dediščine. Ta seznam je namenjen temu, da pritegne svetovno pozornost k naravnim okoliščinam ali okoliščinam, ki jih je povzročil človek, in ki ogrožajo značilnosti, zaradi katerih je bilo območje prvotno vpisano na seznam. Ogrožena območja na tem seznamu so upravičena do posebnih prizadevanj za ohranitev in nujnih ukrepov.

Samo v izjemnih in nujnih primerih (npr. v Dubrovniku leta 1991), kot je izbruh vojne, izvede Odbor za svetovno dediščino vpis na Seznam ogrožene dediščine, ne da bi prejel uradno zahtevo ustrezne države članice.

▲ Seznam ogrožene svetovne dediščine

Vpis območja na Seznam ogrožene svetovne dediščine je namenjen temu, da pritegne svetovno pozornost in sproži nujne ukrepe za ohranitev območja, če so vrednote, zaradi katerih je bilo območje prvotno vpisano na Seznam svetovne dediščine, ogrožene.

Seznam ogrožene svetovne dediščine

Od avgusta 2019 je na seznamu ogroženih mest svetovne dediščine skladno s členom II (4) Konvencije 53 spomenikov.

Afganistan

- Kulturna krajina in arheološki ostanki v dolini Bamiyan (2003)
- Minaret in arheološki ostanki v Džamu (2002)
- Zgodovinsko središče Dunaja (2017)

Avstrija

(Večnacionalna država) Bolivija
Srednjeafriška republika
Slonokoščena obala
Demokratska republika Kongo

- Mesto Potosí (2014)
- Narodni park Manovo-Gounda St. Floris (1997)
- Strogi naravni rezervat Mount Nimba (1992)*
- Narodni park Garamba (1996)
- Narodni park Kahuzi-Biega (1997)
- Rezervat divjih živali Okapi (1997)
- Narodni park Salonga (1999)
- Narodni park Virunga (1994)
- Abu Mena (2001)
- Strogi naravni rezervat Mount Nimba (1992)*
- Biosferni rezervat Río Plátano (2011)
- Dediščina tropskega gozda Sumatre (2011)
- Ashur (Qal'at Sherqat) (2003)
- Hatra (2015)
- Arheološke mesto Samarra (2007)
- Stari del mesta Jeruzalem in njegovi zidovi (1982)
- Narodni parki jezera Turkana (2018)
- Arheološko mesto Cyrene (2016)
- Arheološko mesto Leptis Magna (2016)
- Arheološko mesto Sabratha (2016)
- Stari del mesta Ghadamès (2016)
- Jamske poslikave v gorovju Tadrart Acacus (2016)
- Deževni gozd Atsinanana (2010)
- Staro mesto Djenné (2016)
- Timbuktu (2012)
- Grobnica kralja Askie (2012)
- Otoki in zaščitena območja Kalifornijskega zaliva (2019)
- Nan Madol: obredno središče Vzhodne Mikronezije (2016)
- Naravni rezervat Aïr in Ténéré (1992)
- Staro mesto Hebron/Al-Khalil (2017)
- Palestina: dežela oliv in vinogradov – kulturna krajina južnega Jeruzalema, Battir (2014)
- Utrdbe na karibski strani Paname: Portobelo-San Lorenzo (2012)
- Arheološko območje Chan Chan (1986)
- Narodni park Niokolo-Koba (2007)
- Srednjeveški spomeniki na Kosovu (2006)
- Vzhodni Rennell (2013)
- Starodavno mesto Aleppo (2013)
- Starodavno mesto Bosra (2013)
- Starodavno mesto Damask (2013)
- Starodavne vasi na severu Sirije (2013)
- Gradova Krak des Chevaliers in Qal'at Salah El-Din (2013)
- Mesto Palmira (2013)

Egipt

Gvineja
Honduras
Indonezija
Irak

Jeruzalem

(spomenik na predlog Jordanije)
Kenija
Libija

Madagaskar
Mali

Mehika

(Federativne države) Mikronezije

Niger

Palestina

Panama

Peru

Senegal
Srbija
Salomonovi otoki
Sirska arabska republika

Uganda

Združeno kraljestvo Velike Britanije
in Severne Irske

Združena republika Tanzanija

Združene države Amerike

Uzbekistan

(Bolivarska republika) Venezuela

Jemen

- Grobnice bugandskih kraljev na hribu Kasubi (2010)
- Liverpool – pomorsko trgovsko mesto (2012)
- Rezervat Selous (2014)
- Narodni park Everglades (2010)
- Zgodovinsko središče mesta Šahrisabz (2016)
- Coro in njegovo pristanišče (2005)
- Zgodovinsko mesto Zabid (2000)
- Staro mesto Sana'a (2015)
- Staro obzidano mesto Šibam (2015)

* Čezmejno območje

Narodni park Virunga,
Demokratska republika Kongo.
© UNESCO/INCAFO/G. Grande

Yellowstone v Združenih državah Amerike je dober primer, kako je vpis na Seznam ogrožene dediščine pomagal pritegniti nacionalno in mednarodno pozornost zaradi potrebe, da se park Yellowstone nujno zavaruje, ko je postajal čedalje bolj ogrožen (npr. zaradi turizma in potencialnega razvoja rudarstva v bližini parka). Od leta 1996 do 2001 je država članica izvajala analizo ukrepov, ki so bili sprejeti za omilitev negativnih vplivov, in ukrepala proti grožnjam. Odbor za svetovno dediščino je park izbrisal s Seznama ogrožene dediščine leta 2003.

■ Vaja 13

YELLOWSTONE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE

Cilj: razumeti, zakaj in kako se območje svetovne dediščine vpiše na Seznam ogrožene svetovne dediščine

Ekskurzija

Aktivnost v učilnici

Več ur pouka

Jezik, geografija, naravoslovni predmeti

Plastificirane fotografije, kratki opisi, zemljevid svetovne dediščine

Predstavite učencem naslednje informacije:

Časovnica

- 1973** Združene države postanejo prva država, ki ratificira *Konvencijo o svetovni dediščini*
- 1978** Yellowstone – prvi narodni park na svetu – je med prvimi dvanajstimi območji, ki se vpišejo na Seznam svetovne dediščine
- 1995** Odbor za svetovno dediščino se odloči, da bo območje vpisalo na Seznam ogrožene svetovne dediščine
- 2003** Park Yellowstone v ZDA se izbriše s Seznama ogrožene svetovne dediščine

Vrednote parka Yellowstone kot svetovne dediščine

Yellowstone pokriva velikansko površino v severozahodnem delu Wyominga in na sosednjih območjih v Montani in Idahu. Večino parka predstavlja vulkanska planota z manjšimi območji sedimentnih kamnin. Tu najdemo več spektakularnih kanjonov, slapov in sotesk. Zaradi neprestane vulkanske dejavnosti tu bruha tudi 10.000 gejzirjev in vročih izvirov, obilje vode pa omogoča bogato raznolikost flore in favne. Osrednji del parka je največji vulkanski krater na Zemlji, ki je stokrat večji od Krakatoe v Indoneziji. Najstarejše kamnine v njem segajo 2,7 milijarde let nazaj, najmlajše pa se še oblikujejo. Znotraj kraterja je 27 fosilnih gozdov.

Ogrožene vrste

Park ima ekosisteme, ki nudijo odlično okolje za preživetje ogroženih vrst, kot so grizli, puma, beloglavi orel in celo skupina volkov.

Yellowstone,
Združene države
Amerike.
© UNESCO

Grožnje Yellowstonu

Februarja 1995 je bil Center za svetovno dediščino obveščen o več nevarnostih, ki so grozile parku, predvsem o načrtovanem rudarskem obratu, a tudi glede politike deforestacije, vpliva turizma ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst.

19. zasedanje Biroja za svetovno dediščino, julij 1995

Država članica (ZDA) je na srečanju Biroja za svetovno dediščino julija leta 1995 predložila pismo, v katerem je izrazila zaskrbljenost glede potencialnih groženj Yellowstonu. Predstavnike Odbora za svetovno dediščino in IUCN-a je povabila, da

opravijo ocenjevalni obisk v parku. Združene države so prav tako prosile Odbor za svetovno dediščino, naj razmisli o vpisu območja na Seznam ogrožene svetovne dediščine.

Mnenja proti predlaganemu rudniku v bližini Yellowstona

Predlagani rudnik je »katastrofa«, ki grozi »kronskemu dragulju sistema ameriških parkov«.

New York Times

Noben dobiček, ki bi ga lahko pridobili, ne bi mogel nadomestiti trajne škode v Yellowstonu.

Bill Clinton, nekdanji predsednik ZDA

Kot skrbniki tega zelo posebnega kraja imajo Američani obveznost, da ga zaščitijo. Ne samo za naše državljane, ampak za vse ljudi po svetu in ne samo za našo generacijo, temveč tudi za vse prihodnje.

Združenje narodnih parkov

Skupna misija za nadzor, september 1995

Skupna misija za nadzor je potekala leta 1995. Organizirane so bile javne debate, predstavljenih je bilo tudi nekaj poročil s strani industrije, vlade in skupin za ohranjanje okolja.

19. zasedanje Odbora za svetovno dediščino, december 1995

Država pogodbenica in Svetovna zveza za varovanje narave (IUCN) sta predstavili svoja dognanja Odboru za svetovno dediščino decembra 1995. Veliki rudarski projekti, onesnaževanje voda zaradi razpok v cevovodih, odlagališča odpadkov, gradnja cest, pritisk turizma, zmanjšanje števila določenih živalskih vrst, kar vključuje redke primerke postrvi in okužba bivolov z brucelo, ponazarjajo resno grožnjo temu prostoru.

Po dolgi diskusiji in ob zavedanju dejanskih in potencialnih groženj se je Odbor za svetovno dediščino odločil, da Yellowstone umesti na Seznam ogrožene svetovne dediščine.

Obvestilo predsednika ZDA, 1996

Predsednik je javnost seznanil s svojimi prizadevanji, da bi dosegel sprejemljiv sklep glede rudarskega vprašanja.

20. zasedanje Odbora za svetovno dediščino, december 1996

Delegat ZDA je sporočil, da je bil v zvezi z zaščito parka Yellowstone narejen znaten napredek.

Kaj sledi?

Kot sredstvo za zaščito te svetovne dediščine je Odbor predlagal pogosta poročila o rezultatih vplivnih okoljskih študij in ohranitvenih ukrepov. Tako bo lahko Odbor podrobno spremljal stanje nacionalnega parka.

Po letu 1996 so Odboru poročali o preostalem napredku v zvezi z odtočnimi kanali, odstranitvijo eksotične postrvi leta 2001 in načrtovano kontrolo brucele, ki je vključevala soudeležbo države in vladnih agencij ter lokalnih kmetov, ki jih je skrbela potencialna širitev bolezni.

Odbor je ocenil, da je napredek, storjen z namenom zaščite Yellowstonea dovolj velik, da so leta 2003 park odstranili s seznama ogrožene dediščine.

Vpis Yellowstonea na Seznam ogrožene svetovne dediščine je spodbudil Američane, predsednika in celotno mednarodno skupnost, da poskuša zavarovati in ohraniti ta čudovit nacionalni park.

Yellowstone v nevarnosti:
Yellowstone,
Združene države
Amerike. ©
UNESCO/
M. Spier-Donati

■ Vaja 14

PRIPRAVA RADIJSKEGA PROGRAMA O SVETOVNI DEDIŠČINI

Cilj: razvijati komunikacijske veščine v povezavi s svetovno kulturno dediščino

Vaja

Razredna ali obšolska dejavnost

Več šolskih ur

Jezik, glasba

Kratki opisi, zemljevid območij svetovne dediščine

Knjige, CD-ji, avdio kasete itd.

✓ Razred razdelite v skupine in načrtujte radijsko oddajo o svetovni kulturni dediščini. Oddaja naj vključuje:

- Dialog med učenci z argumenti za ali proti glede vpisa znamenitosti na Seznam svetovne dediščine
- Opis pomena, lokacije in lepote enote, ki je vpisana na Seznam svetovne dediščine
- Odlomke iz pesmi, ki se nanašajo na Seznam svetovne dediščine
- Glasbo in zvoke (narava, živali, zvonovi, obredni dialogi, himne), ki so povezani z enoto svetovne dediščine.

✓ Izmed predstavitev izberite najboljše ideje in jih razvijte naprej. Naloge razdelite med skupine učencev. Program posnemite in ga pošljite na lokalno, regionalno ali nacionalno radijsko postajo.

▲ Sklad za svetovno dediščino

Eden najpomembnejših dosežkov *Konvencije* je možnost dodeljevanja mednarodne pomoči **Sklada za svetovno dediščino** za financiranje projektov za ohranjanje svetovne dediščine.

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

Sklad za svetovno dediščino se uporablja za različne vrste pomoči in tehničnega sodelovanja, vključno s strokovnimi študijami za določanje ali preprečevanje vzrokov za poslabšanje ali načrtovanje ukrepov za ohranjanje, izobraževanjem lokalnih strokovnjakov o tehnikah ohranjanja ali obnavljanja, dobavo opreme za varstvo naravnega parka ali restavriranjem spomenika. Sklad podpira tudi nacionalna prizadevanja za izdelavo poskusnih seznamov kulturne in naravne dediščine in nominacijo območij za Seznam svetovne

dediščine. Odvisno od vrste in zneska zaprosene pomoči lahko odbor ali njegov predsednik na zahtevo dodeli pomoč kateri koli državi članici.

Prednost pri financiranju imajo nujni ukrepi za ohranjanje in ohranjanje območij, ki so na Seznamu ogrožene svetovne dediščine.

Sklad za svetovno dediščino, ki je bil osnovan ob Konvenciji za svetovno dediščino, prejme večino svojih prihodkov v obliki obveznih prispevkov držav članic, ki znašajo 1 % njihovih obveznosti do Unesca, in prostovoljnih prispevkov.

Drugi viri prihodkov vključujejo skrbniški sklad, v katerega prispevajo države za določene namene in dobičke, ki izhajajo iz prodaje publikacij o svetovni dediščini.

Viri Sklada za svetovno dediščino so še vedno daleč pod tistimi, ki bi jih potrebovali, da bi se lahko odzvali na vse prošnje, ki jih prejme Odbor za svetovno dediščino. Sklad je že financiral pomembne projekte v vrednosti več milijonov dolarjev za ohranjanje kulturnih in naravnih območij v Afriki, azijsko-pacifiški regiji, Latinski Ameriki in na Karibih ter v Evropi.

Sklad za svetovno dediščino zagotavlja približno 4 milijone ameriških dolarjev letno za podporo dejavnostim držav članic, ki potrebujejo mednarodno pomoč. V sklad so vključeni obvezni in prostovoljni prispevki držav članic, kot tudi zasebne donacije.

■ Vaja 15

OZAVEŠČANJE

Cilj: spodbuditi solidarnost in aktivno sodelovanje učencev pri varovanju svetovne dediščine

Razprava

Razredna
in/ali
obšolska
dejavnost

Več ur
pouka

Jezik

Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi

- ✓ Razpravljajte o tem, kako lahko učenci prispevajo k ozaveščenju svoje skupnosti o lokalni, nacionalni in svetovni dediščini. Sestavite seznam njihovih predlogov. Bi se lahko enega ali več teh predlogov izvedlo?
- ✓ Razpravljajte o cilju Sklada svetovne kulturne dediščine.
- ✓ Razpravljajte o možnosti, da organizirate zbiranje sredstev v podporo Skladu svetovne kulturne dediščine in njeni zaščiti.

Gori, doli, naokoli po učnem načrtu

Umetnost

Uporabite fotografije in podatke o območjih svetovne dediščine pri poučevanju umetnostne zgodovine

Napravite makete območij svetovne dediščine

Pripravite oglaševalno kampanjo za ozaveščanje javnosti o območjih svetovne dediščine in njihovem ohranjanju

Obiščite območja svetovne dediščine in jih narišite, naslikajte ali fotografirajte

Uporabite območja svetovne dediščine pri poučevanju arhitekturnih slogov

Tuj jezik

Preberite informacijske letake o naravni in kulturni dediščini drugih držav

Preučite območje svetovne dediščine kot vir informacij o drugih državah, preteklosti in sedanjosti

Napišite članke o nujnosti ohranjanja območij svetovne dediščine

Zgodovina

Obiščite območja svetovne dediščine ali druga bližnja območja, ki so pomembna za določena zgodovinska obdobja

Učite se o območjih svetovne dediščine v okviru učenja o določenem obdobju

Jezik/književnost

Napišite članke o Konvenciji ali o posameznem območju svetovne dediščine za vaš razred ali časopis

Opravite intervju z ljudmi, ki živijo blizu zgodovinske znamenitosti in odkrijte, kaj kraj pomeni njim

Izdelajte informacijske letake o območju

Pripravite zgodovinsko gledališko igro

Preberite roman ali zgodbo, v kateri je opisan kraj

Matematika

Izvedite raziskavo o fizikalnih značilnostih območja svetovne dediščine (število živalskih ali rastlinskih vrst, velikost zgradbe ...) in uporabite različne vrste grafov in statistiko za grafično predstavitev rezultatov

Preučite velikost spomenikov in zgradb in izdelajte njihove makete

Etika

Razstavite fotografije posameznih območij svetovne dediščine, ki so povezana z različnimi verstvi in sistemi verovanj (fotografije mnogih območij so tudi del tega priročnika)

Internet

Obiščite spletno stran Unescovega centra za svetovno dediščino (<http://www.unesco.org/whc>) in spletno stran UNESCO ASPnet mreže (<http://www.unesco.org/education/asp>).

Svetovna dediščina in identiteta

Veliki zid, Kitajska © UNESCO/Dominique Roger

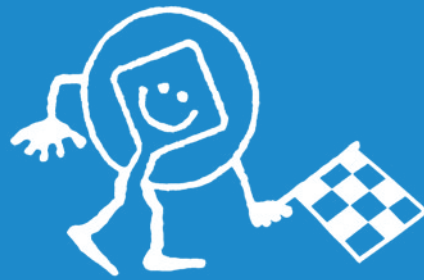
»Ne želim si, da bi bila moja hiša z vseh strani obdana z zidovi in da bi bila moja okna zazidana. Hočem, da okrog moje hiše letajo kulture vseh dežel tako svobodno, kot je mogoče. Vendar ne pustim, da me kakšna spodnese s tal.«

Mahatma Gandhi

Svetovna dediščina in identiteta

	Stran
Cilji	87
Znanje	87
Odnos	87
Veščine	87
Svetovna dediščina: temelj identitete	88
Identiteta: Kdo sem jaz? – Kdo smo mi?	88
Vaja 16: Imena kot nosilci identitete	89
Identiteta v hitro spreminjajočem se svetu	89
Območja svetovne dediščine in identiteta	90
Vaja 17: Območja svetovne dediščine in identiteta	91
Značilni slogi gradnje kot izraz identitete	92
Vaja 18: Značilni slogi gradnje kot izraz identitete	93
Vaja 19: Mestni svet odloči o prihodnosti zgodovinskega dela mesta	94
Vaja 20: Medkulturno učenje	95
Identiteta in avtohtoni prebivalci	95
Vaja 21: Nacionalni spomenik Veliki Zimbabve, Zimbabve	96
Vaja 22: Nacionalni park Uluru-Kata Tjuta, Avstralija	98
Gori, doli, naokoli po učnem načrtu	101

Cilji

Znanje

Pomagati učencem razvijati znanje in razumevanje o:

- območjih svetovne kulturne in naravne dediščine, ki odsevajo različne kulture in predstavljajo utelešenje stabilnosti v hitro se spreminjajočem svetu;
- specifičnosti posamezne kulture in konceptu, da so vse kulture del človeške civilizacije;
- medsebojnem delovanju in soodvisnosti med naravo in kulturo ter med kulturami.

Odnos

Spodbujati učence, da:

- cenijo svojo kulturo, zgodovino svoje države in ohranjanje svojega naravnega okolja;
- identificirajo prevladujoče vrednote svoje družbe in od kje izhajajo;
- gojijo spoštovanje do vseh ljudi in njihovih kultur ter tako prispevajo k mednarodnemu razumevanju in spoštovanju;
- razvijejo občutek skupne odgovornosti za svetovno kulturno in naravno dediščino.

87

Veščine

Pomagati učencem pri razvijanju njihovih sposobnosti, da:

- raziščejo svoj izvor (družine, države);
- razpravljajo o vprašanjih na odprt in demokratičen način;
- prevzamejo pobudo pri ohranjanju svetovne dediščine.

Svetovna dediščina: temelj identitete

Razumevanje svetovne dediščine nas lahko pripelje do globljega zavedanja naših lastnih korenin ter naše kulturne in družbene identitete. Če si od blizu pogledamo katero koli območje na Seznamu svetovne dediščine, lahko spoznavamo verovanja, vrednote in znanje ljudi in civilizacij, ki so jih ustvarili sami (kulturna dediščina) ali v interakciji (naravna in mešana območja ter kulturne krajine). Prav tako ponujajo priložnost za učenje o snovni in nesnovni dediščini.

Kulturna in naravna območja oblikujejo okolje, od katerega smo človeška bitja psihološko, versko, izobraževalno in ekonomsko odvisna. Njihovo uničenje ali še zanemarjanje lahko škoduje preživetju naše identitete, naroda in planeta. Naša odgovornost je, da ohranimo ta območja za prihodnje generacije.

Zaveza za svetovno dediščino, Mladinski forum o svetovni dediščini, Bergen, Norveška

▲ Identiteta: Kdo sem jaz – kdo smo mi?

identiteta

identiteta -e ž (e) jur. skladnost, ujemanje podatkov z resničnimi dejstvi, znaki, istovetnost: dokazal je svojo identiteto; ugotoviti identiteto z osebno izkaznico / sumljiva identiteta // knjiž. *identičnost*: identiteta med zavestjo in resnico ◇ filoz. dialektična identiteta ki vključuje notranja nasprotja, zaradi česar ne more nič ostati trajno enako samo sebi; nauk o identiteti *identitetna filozofija*; mat. identiteta *identična enačba*

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Že ob rojstvu se vsi razlikujemo drug od drugega po svojem osebnem profilu, to je genetskih in fizičnih lastnostih, ki jih podedujemo od svojih staršev in prednikov. Npr. naši prstni odtisi predstavljajo neizbrisen del naše osebne identitete. Svoj priimek, ki ga podedujemo, in ime, ki ga dobimo, lahko pozneje v življenju spremenimo, a vendarle predstavljata neločljiv del naše identitete.

Identiteta pa ni le individualna. Vprašanje »Kdo sem?« je globoko povezano z vprašanjem »Kdo smo mi?«, pri čemer »mi« predstavlja npr. etnično skupino ali člane verske skupine, ki ji pripadamo.

Kot člani skupine smo z drugimi člani primarno povezani prek jezika, prepričanj, obredov, moralnih načel, običajev, hrane, oblačil itd.

Nacionalna identiteta se običajno izraža prek simbolov, kot so jezik(i), narodna noša, zastave, grbi ali himne.

Mladi v tradicionalnih oblačilih na Mladinskem forumu o svetovni dediščini v Bergnu na Norveškem. © UNESCO

■ Vaja 16

IMENA KOT NOSILCI IDENTITETE

Cilj: razmisliti o svoji osebni in družinski identiteti

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

2 uri pouka
in delo izven
pouka

Jezik

✓ Učencem naročite, naj s pomočjo staršev oz. sorodnikov izsledijo pomen svojega priimka. Vprašajte jih, kako so bila izbrana njihova imena. Kako se posamezen učenec počuti s svojim imenom? So njihova imena pogosta? Je ime kakorkoli povezano s pomembno kulturno ali naravno znamenitostjo v regiji? Je nenavadno? Je bilo izbrano kot spomin na določeno osebo, na primer stare starše ali druge sorodnike, zgodovinsko osebo, filmsko zvezdo ipd.? Je ime zaznamovalo učenčevo identiteto? Če ja, kako se to kaže?

▲ Identiteta v hitro spreminjajočem se svetu

Svet se hitro spreminja in večina ljudi drvi v 21. stoletje ter pozablja na svoj izvor. Pa bi moralo biti drugače. Ceniti bi morali svoje korenine, svojo kulturo in jih obdržati kot temelj. Svojo prihodnost moramo zgraditi.

Priporočilo učencev, Mladinski forum o svetovni dediščini, Peking, Kitajska

Tako kot posamezniki, se tudi skupine (etnične skupine, narodi), ki jim pripadamo, skozi čas spreminjajo, kar je posledica njihovega vzajemnega delovanja z naravnim okoljem in z drugimi skupnostmi in kulturami. Čeprav se je to vedno dogajalo, sta se ritem in intenzivnost sprememb v 21. stoletju zelo povečala zaradi vpliva znanstvene in tehnološke revolucije in zlasti zaradi modernih načinov prevoza, telekomunikacij in množičnih komunikacij (informatike, telefona, telefaksa, televizije, interneta, komunikacijskih satelitov itd.) ter procesa, znanega kot globalizacija.

Globalizacija je primarno ekonomski pojav, vendar ima pomembne družbene in kulturne posledice. Ena izmed njih je trend v skoraj vseh delih sveta, za katerega velja, da ljudje, zlasti mladi, raje uporabljajo določene izdelke množične potrošnje, ki jih oglašujejo na svetovni ravni, npr. popularno glasbo, filme in televizijske programe, obleke ali hitro hrano.

Globalizacija kulture se omenja v dveh pomembnih **Unescovih** dokumentih:

... kultura se neprenehoma globalizira, a še vedno le delno. Ne smemo prezreti obetov globalizacije, pa tudi ne tveganj, zlasti nevarnosti, da bi pozabili na edinstvenost vsakega posameznika. Pravica posameznikov je izbirati svojo pot in uresničevati svoje zmožnosti v skladu s skrbno varovanim bogastvom svojega izročila in kulture, ki ju sodobni razvoj, če ne bomo pozorni, lahko ogrozi.

Učenje: skriti zaklad, Poročilo mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, str. 17. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, 1996.

Pomembno je, da se posamezniki in skupnosti v današnjem hitro spreminjajočem se svetu prilagodijo pravičnim spremembam, ne da bi pri tem zanemarili dragocene elemente svojih tradicij.

Na primer afriške duhovne vrednote, kot so vpete v tradicionalno verovanje, poudarjajo pomen odnosa med človekom in naravo, med fizičnim in nefizičnim, med racionalnim in intuitivnim ter med preteklimi in sedanjimi generacijami. Ves ta kapital znanja in vrednot se lahko koristno uporabi za reševanje modernih problemov, kot so varstvo okolja ali mediacija razlik in konfliktnih situacij.

Naša ustvarjalna raznolikost, Poročilo svetovne komisije o kulturi in razvoju, str. 166.

Območja svetovne dediščine in identiteta

Številni ljudje se identificirajo z območji, ki so vpisana na Seznam svetovne dediščine. Ruševine Velikega Zimbabweja nas spominjajo na afriški predkolonialni izvor Zimbabweja; Rusko federacijo pogosto enačimo s Kremljem in Rdečim trgom v Moskvi; Italijo z Benetkami in njeno laguno ter stolpom v Pisi in Firencami; Libanon z Baalbekom in Biblosom; Indijo s Tadž Mahalom in Agro; Gvatemalo z Antigvo Gvatemalo; Uzbekistan z zgodovinskim centrom Buhare – če naštejemo le nekaj primerov.

Določena naravna območja, kot so Narodni park Everglades in Narodni park Veliki kanjon v Združenih državah Amerike, Narodni park Serengeti v Združeni republiki Tanzaniji, Narodni park Sagarmatha (Mount Everest) v Nepal in Los Glaciares v Argentini, prav tako odsevajo skupinsko ali nacionalno identiteto.

Sassi in skupina cerkva v skalah pri Materi
© UNESCO/Nicolas Reynard

■ Vaja 17

OBMOČJA SVETOVNE DEDIŠČINE IN IDENTITETA

Cilj: razumeti pomen območij svetovne dediščine

Razprava

Aktivnost v učilnici

1 ura pouka in delo izven pouka

Zgodovina, družboslovni predmeti

Zemljevid območij svetovne dediščine in kratki opisi

✓ Uporabite plastificirane fotografije iz Priročnika ali kateri koli drug material, da učence seznanim z vsaj nekaj znamenitostmi s Seznama svetovne dediščine. Navedite tiste, ki so igrale pomembno vlogo v zgodovini človeštva in pri ohranjanju narave, na primer:

- znamenitosti, ki jih ljudje prepoznavajo (kulturne, naravne),
- znamenitosti, ki zaznamujejo dogodke v svetovni politični zgodovini,
- znamenitosti, ki so povezane s svetovnimi religijami in sistemi verovanja,
- znamenitosti, ki ponazarjajo različne vrste preživetja.

Na spodnji preglednici najdete ideje za pogovor:

	Začetki človeka	Lovsko-nabiralna družba	Tradicionalna družba	Kmetijska družba	Trgovska družba	Industrijska družba	Postmoderna družba
Azija in Pacifik	Peking Man (Kitajska)			Riževe terase Cordillera (Filipini)			
Arabske države		Stenske poslikave Tadrart Acacus (Libija)					
Afrika					Otok Mozambik		
Evropa in Severna Amerika			Sassi di Matera (Italija)		Hanseatsko mesto Lübeck (Nemčija)	Ironbridge Gorge (Velika Britanija)	Bauhaus in njegove znamenitosti (Nemčija)
Latinska Amerika in Karibi						Historično mesto Ouro Preto (Brazilija)	Brasilia (Brazilija)

Značilni slogi gradnje kot izraz identitete

Slogi gradnje, ki jih najdemo na nekaterih območjih svetovne dediščine, nudijo odličen prikaz interakcije med ljudmi in njihovim naravnim okoljem. Takšen primer je območje svetovne dediščine v okrožju Bryggen mesta Bergen na Norveškem, ki kaže, kako je norveški les predstavljal odločujoč dejavnik v norveški kulturni identiteti.

Bryggen, Norveška
© UNESCO/D. Roger

Kako je norveški les vplival na norveško kulturo

Ali med norveškim gradbenim materialom in norveško kulturo obstaja medsebojna odvisnost? Stephan Tschudi-Madsen, bivši generalni direktor Direktorata za kulturno dediščino na Norveškem, je napisal:

Na začetku ... pomislimo na drevo. Največji omejitveni dejavnik pri gradnji je njegova višina. Nobeno izmed širokolistnih dreves ni dovolj visoko ne dovolj ravno niti ne nudi dovolj obstojnega lesa za gradnjo tipične prave lesene hiše, kjer bi bili vodoravni hlodi zloženi skupaj.

Najdaljši znani hlod, ki je bil kdaj uporabljen v stavbi, nam daje občutek o dimenzijah te vrste dreves (bor, najbolj pogosto uporabljen gradbeni material na Norveškem): našli so ga leta 1861 med rušenjem cerkve Hof in je meril kar 15 metrov, kar je absoluten rekord. Polovica te dolžine je namreč bolj običajna za navadne hiše.

Ne kralj ne plemič ni mogel preseči dimenzij in razmerij, ki jih je nazadnje določalo drevo. Hiša je bila predmet enakih zakonov za vse, čeprav sta lahko debelina hlodov in bogastvo okrasja variirala.

Lahko se vprašamo, ali so takšni pogoji imeli demokratizirajoč vpliv na družbo. Obstaja nekaj univerzalno človeškega glede značilnosti sob takšne velikosti, ki ustvarjajo družbeno in človeško harmonijo. Vodoravne linije hlodov imajo pomirjujoč in blažilen učinek, hkrati pa so tolažeče stvarne. Celo sama lesena konstrukcija igra pomembno vlogo: ni le odličen izolator, ampak je tudi prijetna na dotik.

Tradicija lesene gradnje se ohranja in danes je 80 odstotkov vseh novih hiš na Norveškem zgrajenih iz lesa. Morda smo ravno tu na najbolj trdnih tleh, ko želimo razpravljati o tem, kaj je posebnega v norveški kulturni dediščini – morda bolj kot v drugih kulturnih izrazih – in drevo samo je vplivalo na ta razvoj s svojimi omejitvami in lastnostmi.

Norveška: Kulturna dediščina.

Spomeniki in območja, Universitetsforlaget.

■ Vaja 18

ZNAČILNI SLOGI GRADNJE KOT IZRAZ IDENTITETE

Cilj: bolje izražati identiteto s preučevanjem fizične dediščine (npr. okoliških stavb, spomenikov, nacionalnih parkov)

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

2 uri pouka

Jezik, geografija

Plastificirane fotografije

- ✓ Učencem naročite, da napišejo esej na temo kakovosti državnih oz. regionalnih stavb, spomenikov in nacionalnih parkov. Ali so kateri izmed njih na Seznamu svetovne dediščine? Ali obstaja povezava med kulturo in gradbenim materialom, vzorcem gradnje (kako so stavbe umeščene v mesta, vasi), naravnimi viri (kamni iz lokalnega kamnoloma) in fizično pokrajino (npr. mesto zgrajeno okoli jezera)? Ali se kulturna identiteta odraža v načinu gradnje hiš in uporabljenih materialih?

Timbuktu, Mali.
© UNESCO/M. Kone

■ Vaja 19

MESTNI SVET ODLOČI O PRIHODNOSTI ZGODOVINSKEGA DELA MESTA

Cilj: bolje razumeti vpliv razvoja na ohranjanje dediščine

Igra vlog

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

Več ur pouka

Družboslovn
i predmeti,
matematika

Plastificirane
fotografije

Izobraževalni
pristopi k svetovni
dediščini

✓ Na podlagi naslednje hipotetične situacije organizirajte igro, kjer učenci igrajo vloge:

Lokalna oblast je predložila osnutek razvojnega načrta središča mesta. Center mesta je precej star in vsebuje nekaj tradicionalnih hiš, značilnih za regijo. Zato so te hiše pomemben del lokalne identitete.

Vendar pa standard bivališč v tem delu mesta zaostaja pri procesu modernizacije.

Tekoče vode in sanitarij ne morejo vgraditi. Če bo razvojni načrt izveden, bo prišlo do uničenja najstarejšega dela mesta in gradnje modernih hiš.

Nekateri člani lokalne oblasti podpirajo predloženi razvojni načrt; ostali lokalni politiki so odločno proti njemu. Danes sta se obe strani zbrali, da bi se pogovorili o sprejetju načrta.

✓ Razred razdelite v pet skupin:

1. Lokalna oblast, ki podpira uresničenje načrta
2. Lokalna oblast, ki načrt zavrača
3. Meščani, ki prebivajo v starem delu mesta
4. Strokovnjaki (arhitekti, prostorski načrtovalci itd.)
5. Predstavniki medijev

✓ Izvolite tudi predsednika in dva podpredsednika, ki bosta vodila debato ter dva zapisnikarja, ki bosta naredila zapisnik srečanja.

✓ Razmislite in razpravljajte o podobnih primerih, ki grozijo mestom, uvrščenim na seznam svetovne dediščine, ali znamenitostim s Seznama ogrožene svetovne dediščine.

■ Vaja 20

MEDKULTURNO UČENJE

Cilj: boljše razumevanje odnosa med znamenitostmi s Seznama svetovne dediščine in identiteto

Raziskovanje

Razredna in
obšolska
dejavnost

Več ur
pouka

Jezik,
družboslovni
predmeti

Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi

Internet

✓ Razred razdelite v skupine. Vsaka skupina naj napiše kratko predstavitev ene izmed naslednjih tem:

- naša šola,
- naš razred,
- enote svetovne dediščine v naši državi.

✓ Predstavitve izmenjajte z eno ali več šolami v tujini (prek elektronske pošte, faksa, interneta). Kaj ste dobili v zameno? Kako dolgo je trajalo? Kako jih lahko primerjate?

✓ Z učenci se pogovorite o tem, kako sodobna komunikacijska sredstva združujejo ljudi s celega sveta na način, ki v času mladosti njihovih staršev še ni bil mogoč.

95

Identiteta in avtohtoni prebivalci

Učenje o raznolikih odnosih, kakršne ima domorodno prebivalstvo do svoje **naravne** in **kulturne dediščine**, nam pomaga pri razumevanju pomena osebne, skupinske in nacionalne identitete ter kako jo lahko priznavamo in ohranjamo tudi npr. prek ohranjanja svetovne dediščine. Primeri, ki bodo kot vaje predstavljeni v nadaljevanju, govorijo sami zase. Lahko vas bodo navdihnili, da poiščete nove v vašem delu sveta ali drugje in razvijete podobne dejavnosti.

Unescovi Mladinski forumi o svetovni dediščini omogočajo izmenjavo kultur – Mladinski forum o svetovni dediščini pri Viktorijinih slapovih.
© UNESCO

■ Vaja 2 I

NACIONALNI SPOMENIK VELIKI ZIMBABVE, ZIMBABVE

Cilj: bolje razumeti zgodovinski izvor spomenika

**Ekskurzije na
območje
svetovne
dediščine**

**Aktivnost v
učilnici**

Več ur pouka

**Zgodovina,
geografija,
družboslovni
predmeti,
etika**

**Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi**

Internet

✓ Učencem predstavite zgodbo Velikega Zimbabweja kot primer spora o zgodovinskem izvoru pomembnega in mogočnega spomenika. Arheološke preiskave Velikega Zimbabweja sedaj jasno dokazujejo afriški izvor spomenika.

Veliki Zimbabwe je tako pomemben, da služi kot nacionalni simbol. Celo država Zimbabwe je svoje ime dobila po tej slavni in mogočni kamniti ruševini (Zimbabwe pomeni »kamnite hiše«).

Veliki Zimbabwe stoji na odprti gozdnati ravnini in predstavlja največjo starodavno gradnjo na območju podsaharske Afrike. Območje sestavljata dve enoti, kjer kraljujejo ruševine, akropola, pravcati grad, prekrivajoče se zidovje in granitni balvani. Poznejše generacije prebivalcev so balvane povezale s kamnitimi zidovi ter dodale majhne ograde in ozke prehode. Ruševine v dolini, velikansko Obzidano območje, so mogočen spomenik: zid okrog območja obsega več kot 250 metrov in vsebuje 15.000 ton natančno izklesanega kamna (največja samostojna starodavna zgradba).

Prizadevanje, da bi potrdili afriški izvor ruševin in njihove predhodne cvetoče kulture, je bilo za bele priseljence v takratni Rodeziji nezaželeno. Politiki in propaganda so poskušali napisati zgodovino po svoje in uveljaviti mnenje, da je Veliki Zimbabwe nastal pod feničanskim, arabskim, indijskim in hebrejskim vplivom. V burnih parlamentarnih razpravah so trdili, da ta spomenik nikakor ni afriškega izvora.

Arheologa Randall Maclver in Gertrude Caton-Thompson, ki sta vodila izkopavanje na območju Velikega Zimbabweja, sta prišla do zaključka, da so ruševine afriškega izvora. Skoraj vsi artefakti pripadajo domačemu ljudstvu Shona, tudi med izkopavanji na vseh ravneh so bili najdeni ostanki afriškega načina življenja.

Njuno delo skupaj z natančnimi raziskavami ostalih arheologov, jezikoslovcev in antropologov omogoča, da zgodovino Velikega Zimbabweja razdelimo na tri dele.

Najbolj intenzivna invazija se je začela v 11. stoletju, ko so bile na hribu zgrajene majhne kolibe iz kolov in blata. Dve stoletji pozneje so kolibe nadomestile bolj trdne blatne hiše, zgrajeni so bili prvi kamniti zidovi. V času naslednjega stoletja je družba vzcvetela zaradi trgovanja vzdolž afriške celine, najbolj z muslimanskimi trgovci. V 15. stoletju se mesto ni bilo več sposobno vzdrževati in je počasi propadlo.

Prav ostanki obsežnega trgovanja, način gradnje ter zidane strukture so privedli do spora o afriških koreninah ruševin.

Leta obnavljanja prave identitete zgodnjega Zimbabveja so končana. Danes ostanki Velikega Zimbabveja predstavljajo dušo naroda, dragulj afriške dediščine.

✓ Učencem naročite, da napišejo kratek esej – njihov odziv na to tematiko. Eseje primerjajte in o njih razpravljajte v razredu.

Nacionalni spomenik Veliki
Zimbabve, Zimbabve. ©
Patrimoine 2001/C. Lepetit

■ Vaja 22

NACIONALNI PARK ULURU-KATA TJUTA, AVSTRALIJA

Cilj: bolje razumeti pojem kulturna pokrajina in vlogo domorodnih ljudstev pri ohranjanju svetovne dediščine

Ekskurzije na območje svetovne dediščine

Aktivnost v učilnici

2 uri pouka

Geografija, zgodovina, družboslovni predmeti

Kratki opisi, zemljevid območij svetovne dediščine

Drugi primer, primer nacionalnega parka Uluru-Kata Tjuta v Avstraliji, prikazuje, kako lahko vpis na Seznam svetovne dediščine vpliva na prepoznavanje in zaščito identitete domorodcev in njihovega načina življenja.

Hkrati je nacionalni park dober primer uspešnega sodelovanja med domorodci in avstralskim zavodom za varstvo narave.

Ta enota je bila prvič vpisana kot naravno območje leta 1987. Leta 1994 je bila znova nominirana kot kulturna pokrajina – kraj, ki predstavlja združitev dela ljudi in narave ter predstavlja sodelovanje med človekom in okoljem. Nacionalni park Uluru-Kata Tjuta je prva kulturna krajina, ki je bila vpisana na Seznam svetovne dediščine.

Nacionalni park Uluru-Kata Tjuta stoji na tradicionalnih aborighinskih tleh, kjer ti prvotni prebivalci še vedno živijo in so aborighinski jeziki še vedno v vlogi prvega jezika. Leta 1985 je avstralska vlada vrnila lastništvo nad zemljo lokalni skupnosti Anangu, domorodcem na območju zahodne avstralske puščave. Ljudje iz ljudstva Anangu so pridobljeno zemljo »posodili« avstralskemu zavodu za varstvo narave. Anangu in zavod danes skupaj ohranjata in upravljata nacionalni park. Vračilo zemlje in skupno upravljanje z njo se šteje za mejnik v zgodovini gibanja za aborighinske pravice do zemlje in v zgodovini ohranjanja dediščine v Avstraliji.

Znanje ljudstva Anangu, njihovo življenje, identiteta, družbena struktura, moralna prepričanja in pokrajina, v kateri živijo, so oblikovani in razloženi s Tjukurpo. Tjukurpa, pogosto prevedena kot »čas sanj«, narekuje način, po katerem ljudje Anangu urejajo strukturo svoje družbe, skrbijo drug za drugega in za zemljo. Vodi vsa ravnanja. Ko Ananguji potujejo skozi ozemlje, kjer stojita Uluru in Kata Tjuta, se zavedajo ter razumejo potovanja in dejanja svojih prednikov, ki so prečkali ozemlje v času, ko je bilo površje Zemlje še prazno. Predniki so (v obliki ljudi, rastlin in živali) med svojimi potovanji med različnimi kraji z vzajemnim sodelovanjem oblikovali površje. Danes je prav tako, kot je bilo v preteklosti, to znanje ohranjeno in se podaja naprej prek obredov, pesmi, plesa, umetnosti in izdelkov. Zato je pokrajina, ki se ne-Anangujem zdi naravna znamenitost, pravzaprav polna kulturnih pomenov, ki jih ustvarjajo kulturni procesi.

Novice o svetovni dediščini, št. 10, marec 1996

Nacionalni park Uluru-Kata
Tjuta, Avstralija. © S.
Titchen

Vedno smo govorili, da nam je pokrajina pomembna. Predvsem zaradi Tjukurpe. Zdaj tudi drugi ljudje vidijo in priznavajo, da ima Tjukurpa kulturni pomen – vesel sem, da je bilo to končno priznано. V preteklosti so se nekateri smejali temu in govorili, da je to le sanjarjenje, vendar je Tjukurpa resnična, to je naš zakon, naš jezik, naša zemlja in družina skupaj.

Yami Lester, predsednik, upravni odbor parka Uluru-Kata Tjuta

S podpisom Konvencije morda še ne bomo takoj razumeli, kako so temelji naše identitete in kulture povezani z ostalim svetom. Morda razumemo, zakaj je pomembno ohraniti našo nacionalno in etnično dediščino, težko pa vidimo, da smo pravzaprav tesno povezani z drugimi. Eden izmed načinov za razumevanje te povezave je koncept sveta kot morja kulturnih otokov, morja koralnih grebenov.

Naravni park Koralni
greben Tubbataha, Filipini
© UNESCO/Yvette Lee

Koralni greben je zgrajen iz veliko plasti koralnjakov, a le zgornja plast je živa. Po nekaj letih te živali odmrjejo in nova plast živih koralnjakov se naseli na njih. Pri vsaki novi plasti živih živali se greben malce spremeni: postane višji in malce večji. Prav vsaka žival se prosto giblje, kot se zdi, v resnici pa tiči na predhodni generaciji in se je ne more znebiti. Za nobeno izmed živih živali se ne zdi, da bi bila povezana z drugimi. A nekaj koralnih generacij pod morsko gladino lahko vidite, da so vse del istega grebena. Če pride do uničenja nekaterih spodnjih plasti – zaradi namernega poškodovanja ali onesnaženja, si lahko predstavljate, kaj se zgodi s preostalim grebenom. Naš svet je kot koralni greben. Zgradilo ga je na tisoče generacij pred nami – njihove misli, njihova dejanja, njihovi dosežki. To je del nas – del tega, kar smo. Naša identiteta in naša dediščina.

Thomas Hyllard Erikson, profesor antropologije
Univerza v Oslu, Norveška

Gori, doli, naokoli po učnem načrtu

Umetnost

Narišite območja svetovne dediščine, ki so izjemni primeri človeškega ustvarjalnega genija, in razmislite o različnih identitetah njihovih graditeljev ali čuvarjev v primeru kulturnih krajin.

Tuji jeziki

Preberite besedilo v tujem jeziku in izberite besede, ki obstajajo tudi v vašem jeziku. Pogovorite se, zakaj so si te besede podobne in kaj lahko iz tega sklepamo o kulturnem stiku med državami.

Zemljepis/naravoslovje

Preučite Seznam svetovne dediščine in opišite medsebojno odvisnost med ljudmi in geografskimi lokacijami. Razpravljajte o vlogi narave v procesu oblikovanja človeške identitete na praktični ravni, npr. vlogi dreves na Norveškem.

Zgodovina

Uporabite igro vlog, najbolje na območju svetovne dediščine ali drugem kulturnem ali naravnem območju, da spodbudite učence, da se vživijo v ljudi, ki so območje zgradili, ali v tiste, ki tu sedaj živijo.

Jezik/književnost

Napišite eseje o pomenu ohranjanja kulturne dediščine za posameznikovo kulturno identiteto in razvijte nekaj idej v kratke igre.

Sodelujte v natečaju, kjer učenci predstavijo petminutne govore, v katerih utemeljijo zaščito posebnega naravnega ali kulturnega območja.

Preberite in se pogovorite o romanih ali novelah, ki obravnavajo vprašanje identitete in so povezani s kakšnim območjem svetovne dediščine; nato prosite učence, naj napišejo svojo zgodbo.

Ugotovite, ali obstajajo primerne igre, ki obravnavajo koncept identitete v zvezi z naravnimi ali kulturnimi območji v vaši regiji.

Filozofija/vzgoja o verstvih

Uporabite načrte in fotografije verskih spomenikov ali zgradb kot dodatni vir k razlagi določenega verskega sistema.

Opazujte in si razložite simboliko, ko obiščete versko območje (cerkev, mošejo, tempelj ali pokrajino).

Svetovna dediščina in turizem

Trg pred stolnico, Pisa, Italija. © J.A. Taylor

Znamenitosti svetovne dediščine privlačijo turiste, porast turizma pa s seboj vedno nosi tveganje ogroženosti tistih značilnosti, ki so vodile do vpisa na Seznam svetovne dediščine.

Svetovna dediščina in turizem

	Stran
Cilji	I 05
Znanje	I 05
Odnos	I 05
Veščine	I 05
Turizem: svetovni fenomen in velik posel	I 06
Vaja 23: Ocenjevanje turističnih trendov	I 07
Delovni list: Statistika o svetovnem turizmu: I. tabela	I 08
Delovni list: Statistika o svetovnem turizmu: II. tabela	I 09
Delovni list: Statistika o svetovnem turizmu: III. tabela	I 10
Prednosti in potencialne grožnje turizma za ohranjanje svetovne dediščine	I 11
Vaja 24: Pr Prednosti in potencialne grožnje turizma za enote na Seznamu svetovne dediščine	I 12
Potreba po novi obliki turizma	I 12
Svetovna dediščina, turizem in ekološko trajnostni razvoj	I 13
Vaja 25: Igra »Svetovna dediščina in turizem«	I 14
Delovni list: Igra »Svetovna dediščina in turizem«	I 15
Vaja 26: Neprimerno in spoštljivo vedenje turistov	I 16
Splošne smernice o primernem vedenju za turiste	I 16
Obisk območij svetovne dediščine	I 17
Vaja 27: Ocenjevanje turističnih zmogljivosti na območju enot svetovne dediščine	I 18
Delovni list: Ocenjevanje turističnih zmogljivosti	I 19
Virtualni turizem in svetovna dediščina	I 20
Upravljanje turizma na območjih svetovne dediščine	I 21
Vaja 28: Izgradnja avtoceste skozi naravne znamenitosti svetovne dediščine	I 22
Delovni list: Izgradnja avtoceste skozi naravne znamenitosti svetovne dediščine	I 23
Gori, doli, naokoli po učnem načrtu	I 24

Cilji

Znanje

Pomagati učencem razvijati znanje in razumevanje o:

- trendih v svetovnem turizmu in njihovem potencialnem vplivu na dediščine;
- tem, kako lahko turizem pomaga pri učenju o dediščini, drugih kulturah, vrednotah in tradicijah;
- potrebi, da upravljanje z območjem vključuje tudi upravljanje obiskovalcev.

Odnos

Spodbujati učence, da:

- razumejo potrebo po uvajanju novih oblik turizma, ki vodijo k občudovanju in ohranjanju dediščine ;
- razmišljajo o ukrepih za varstvo svetovne dediščine pred množičnim turizmom in jih spoštujejo.

105

Veščine

Pomagati učencem pri razvijanju njihovih sposobnosti, da:

- se naučijo interpretirati in analizirati statistične podatke in tako bolje razumejo korelacijo med trendi v turizmu in ohranjanem svetovne dediščine;
- pridobijo osnovne veščine za vodenje po območjih svetovne dediščine;
- obiskujejo kulturna in naravna območja na spoštljiv in odgovoren način;
- razvijejo ustvarjalno razmišljanje, kako izboljšati predstavitev območij svetovne dediščine v dobro turistov, hkrati pa zagotoviti njihovo ohranitev.

Turizem: svetovni fenomen in velik posel

Nobena oseba niti kultura se ne more razviti brez interakcije z drugimi ljudmi ali kulturami. Moramo se naučiti prepoznavati, kaj vsaka posamezna kultura dolguje drugim kulturam. Moramo doumeti, da bi kulturni turizem lahko bil eden izmed najbolj plodovitih in izzivov polnih načinov, prek katerega bi lahko izrazili dialog med kulturami in civilizacijami. Srečevanje drugih nam pomaga ceniti lastno kulturo in dediščino ter razumeti svoje lastno naravno okolje.

Koichiro Matsuura, Generalni direktor UNESCO, na Globalnem ministrskem okoljskem forumu Programa ZN za okolje (UNEP), Nairobi, 8. februar 2001

Eden izmed največjih svetovnih fenomenov v zadnjih štiridesetih letih je porast množičnega turizma, kar ima pomemben učinek na število ljudi, ki obiskujejo območja svetovne dediščine.

Zaradi hitrega razvoja prevozne tehnologije, boljših življenjskih standardov, več plačanega dopusta in prostega časa ljudje potujejo več in dlje, kot so kdaj koli prej. Npr. leta 1950 je Svetovna turistična organizacija (WTO) ocenila, da je svetovni turizem vključeval približno 25 milijonov ljudi, medtem ko jih je leta 2007 že 903 milijone, kar pomeni več kot šestintridesetkrat več turistov 50 let pozneje.

- Zaradi svetovne finančne krize in posledične ekonomske recesije se je število prihodov mednarodnih turistov v letu 2009 zmanjšalo za 4,2 % na 880 milijonov.
- Dohodki iz mednarodnega turizma so v letu 2009 dosegli 852 milijard USD (611 milijard evrov), kar pomeni realno znižanje za 5,7 % glede na leto 2008.

WTO napoveduje 1,8 milijarde turistov do leta 2030!

Veliko ljudi si želi odkrivati nove zanimive kraje in ker so območja, ki so vpisana na **Seznam svetovne dediščine izjemne univerzalne vrednosti**, se veliko ljudi odloči za njihov obisk. Čedalje več ljudi živi v velikih mestih, zaradi česar si pogosto želijo odpotovati v kraje, ki so znani po svoji naravni lepoti, in naravna območja svetovne dediščine. Takšna potovanja se včasih imenujejo ekoturizem, kulturni turizem pa se nanaša na turizem na kulturnih območjih.

turíst -a m (i)

1. kdor potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila: nuditi turistom hrano in prenočišče; domači, tuji turisti / motorizirani, individualni turisti **2.** zastar. *planinec, alpinist*: vzpon turistov na vrh gore

Slovar slovenskega knjižnega jezika

turízem -zma m (i)

pojav, da kdo potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Turizem je pogosto povezan z razvojem, saj daje službe in običajno prinaša zelo potrebno tujo valuto. Npr. leta 1950 naj bi po ocenah turisti porabili približno 2,1 milijona USD v primerjavi z 1 trilijonom USD leta 2007 ali skoraj 3 milijarde USD na dan.

Za več informacij o trendih v turizmu obiščite spletno stran Svetovne turistične organizacije (World Tourism Organization; <http://www.world-tourism.org>).

Turizem ne bi obstajal brez kulture, saj je prav kultura eden izmed glavnih motivov za potovanja ljudi.

Zapisnik Okrogle mize o kulturi, turizmu in razvoju: Ključna vprašanja za 21. stoletje, str. 7, Pariz, UNESCO, 26.-27. junij 1996.

■ Vaja 23

OCENJEVANJE TURISTIČNIH TRENDOV

Cilj: poučiti se o turističnih trendih in vplivu števila obiskovalcev na ohranjanje svetovne dediščine

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

1 ali več ur pouka

Matematika, družboslovni predmeti

Delovni listi »Statistika o svetovnem turizmu«, računalno, zemljevid svetovne dediščine, plastificirana fotografija

✓ Učencem pokažite Tabelo 1 (če je mogoče, naj vsak dobi svojo kopijo). Pojasnite jim podatke in jim povejte več glede zbiranja, interpretacije in uporabe statistike. Za petnajst najbolj obiskanih držav na svetu naj ugotovijo, koliko enot s Seznama svetovne kulturne dediščine je v vsaki. Pomagajo naj si z zemljevidom svetovne dediščine. Poskušajo naj izračunati povezave (npr. število enot na državo bi lahko pojasnilo, zakaj so tako privlačne za turiste) in rezultate razvrstijo v tabelo glede na geografska območja: Afrika, Azija, Ameriki in Karibi, Azija in Pacifik, Arabske države, Evropa.

✓ Predstavite jim Tabelo 2 in jih prosite, da 15 držav razvrstijo na dva seznama: industrijsko razvite in manj industrijsko razvite države. Ali obstaja povezava med tem, da je država industrijsko razvita in ima največ zaslužka zaradi turizma, ter enotami s Seznama za svetovno dediščino? Razpravljajte o ugotovitvah. V koliko državah, ki imajo največje prihodke iz turizma, so objekti s Seznama svetovne dediščine?

✓ Predstavite jim Tabelo 3 in se pogovorite o tem, kaj je mišljeno s »stopnjo rasti« in zakaj se stopnje rasti v različnih desetletjih razlikujejo.

✓ Poskušajte pridobiti statistične podatke o turistih, ki v vaši državi obiščejo enote s Seznama svetovne dediščine. Učenci naj podatke predstavijo.

Najbolj obiskane svetovne turistične destinacije
Obiski mednarodnih turistov

Tabela I

Uvrstitev	Država	V milijonih		Odstotna sprememba %		Tržni delež 2018 (%)
		2017	2018	2017/16	2018/17	
1	Francija	86,918	89,400	5,1	2,9	12,6
2	Španija	81,869	82,773	8,7	1,1	11,7
3	ZDA	76,941	79,618	0,7	3,5	36,9
4	Kitajska	60,740	62,900	2,5	3,6	18,1
5	Italija	58,253	62,146	11,2	6,7	8,8
6	Turčija	37,601	45,768	24,1	21,7	6,4
7	Mehika	39,291	41,447	12,0	5,5	19,2
8	Nemčija	37,452	38,881	5,2	3,8	5,5
9	Tajska	35,483	38,277	9,1	7,9	11,0
10	Združeno kraljestvo	37,651	36,316	5,1	-3,5	5,1

Vir: Podatki Svetovne turistične organizacije (UNWTO), julij 2019

Države z najvišjimi prihodki iz turizma Prihodki od mednarodnega turizma

Tabela 2

Mesto	Država	V milijardah USD		Tržni delež 1018 (%)
		2017	2018	
1	ZDA	210,747	214,468	64,3
2	Španija	68,114	73,765	12,9
3	Francija	60,681	67,370	11,8
4	Tajska	56,938	63,042	14,5
5	Združeno kraljestvo	49,049	51,882	9,1
7	Italija	44,233	49,262	8,6
6	Avstralija	41,732	45,035	10,3
8	Nemčija	39,823	42,977	7,5
9	Japonska	34,054	41,115	9,4
10	Kitajska	38,559	40,386	9,3

Vir: Podatki Svetovne turistične organizacije (UNWTO), julij 2019

Tabela 3

WTO-jeva dolgoročna napoved turizma – vizija 2020
Napoved turizma, usmerjenega v državo, svetovno po regijah
Prihodi tujih turistov glede na regijo, ki sprejme turiste (v milijonih)

	Izhodiščno leto	Napovedi		Stopnja povprečne letne rasti (%) 1995–2020	Tržni delež (%)	
		2010	2020		1995	2020
Afrika	20,2	47,0	77,3	5,5	3,6	5,0
Ameriki	108,9	190,4	282,3	3,9	19,3	18,1
Vzhodna Azija/Pacifik	81,4	195,2	397,2	6,5	14,4	25,4
Evropa	338,4	527,3	717,0	3,0	59,8	45,9
Bližnji vzhod	12,4	35,9	68,5	7,1	2,2	4,4
Južna Azija	4,2	10,6	18,8	6,2	0,7	1,2
Znotraj regije	464,1	790,9	1183,3	3,8	82,1	75,8
Daljša potovanja	101,3	215,5	377,9	5,4	17,9	24,2

Vir: Svetovna turistična organizacija (WTO), julij 2000

1. »Znotraj regije« vključuje prihode, kadar država porekla ni določena

2. Daljša potovanja so vsa, razen potovanj znotraj regije

▲ Prednosti in potencialne grožnje turizma za ohranjanje svetovne dediščine

Turizem ima veliko očitnih prednosti. Državam gostiteljicam, mestom in območjem dediščine prinese službe, tujo valuto in včasih doprinese k izboljšanju lokalne infrastrukture (npr. cest, komunikacijske opreme, medicinske oskrbe). Popotniki lahko občudujejo svetovna čudesa in spoznavajo druge države, njihovo okolje, kulture, vrednote in načine življenja ter s tem spodbujajo mednarodno razumevanje in solidarnost. Pogosto se naučimo veliko več o sebi, ko spoznavamo druge.

Turizem pa ima seveda lahko tudi negativne posledice. Npr. milijoni turistov obiskujejo templja Borobudur, območje svetovne dediščine, ki se nahaja v zelo vročem in vlažnem predelu Indonezije. Da bi bilo turistom čim bolj udobno, vozniki avtobusov velikokrat puščajo prižgane motorje z vklopljenimi klimatskimi napravami in čakajo turiste, da se vrnejo z obiska območja. Izpušni plini ogljikovega monoksida verjetno škodujejo kamnitima templjema.

Tempelj
Borobudur,
Indonezija.
© UNESCO/
A. Voronzoff

Avtomobilski promet vedno bolj ogroža številna območja svetovne dediščine. Cesta v bližini Stonehenga v Združenem kraljestvu ogroža integriteto tega območja. Predlog za gradnjo avtoceste iz Gize v Dahšur v bližini piramid so egiptčanske oblasti zaustavile na zahtevo Unesca.

Stonehenge, Avebury in
pridružena območja,
Združeno kraljestvo
Velike Britanije in
Severne Irske
© UNESCO/Francesco
Bandarin

Konvencija o svetovni dediščini v zvezi s Seznamom ogrožene svetovne dediščine omenja resno grožnjo »projektov hitrega urbanega ali turističnega razvoja« (11. člen, 4. odstavek).

Turizem ima tako pozitivne kot negativne posledice na območja dediščine, zato obstaja potreba, da zagotovimo prve in preprečimo druge.

Zaveza učencev, Mladinski forum o svetovni dediščini, Bergen, Norveška

■ Vaja 24

PREDNOSTI IN POTENCIALNE GROŽNJE TURIZMA ZA ENOTE NA SEZNAMU SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: boljše razumevanje prednosti in potencialnih groženj turizma za enote svetovne dediščine

Razprava

Aktivnost v učilnici

1 učna ura

Jezik,
družboslovni
predmeti

Dva (večja)
lista papirja

✓ Razred razdelite v dve skupini. Ena skupina naj naredi seznam prednosti, druga pa seznam groženj zaradi turizma za lokalne ali svetovne znamenitosti. En učenec iz vsake skupine naj predstavi seznam skupine, nato pa razpravljajte, kako bi lahko zmanjšali nevarnosti turizma.

▲ Potreba po novi obliki turizma

Turizem omogoča ljudem, da neposredno občudujejo raznolikost kultur, življenjskih slogov in naravnih okolij. Poleg tega omogoča uporabne medkulturne izmenjave za mlade ljudi.

Turizem lahko nudi ... šolo strpnosti, kjer vsakdo sreča svet, ki je hkrati edinstven in drugačen.

Zapisnik Okrogle mize o kulturi, turizmu in razvoju: Ključna vprašanja za 21. stoletje, str. 7, Pariz, UNESCO, 26.–27. junij 1996.

Vendar pa turizem lahko povzroči tudi ekonomsko in socialno neravnotežje, če se prednost daje turistični infrastrukturi (hotelom, plavalnim bazenom, restavracijam itd.) v škodo šol ali bolnišnic za lokalno prebivalstvo.

Potrebujemo novo obliko turizma, ki bo podpirala ekološko-trajnostni razvoj in spodbujala države gostiteljice, da se znova zavežejo svoji kulturni identiteti in da bolje predstavijo in poskrbijo za svojo kulturo in okolje, da ju bodo bolj cenili tudi obiskovalci. Hkrati je treba vzpostaviti pravi medkulturni dialog, vzajemno spoštovanje in solidarnost. V državah, kjer se spopadajo s pomanjkanjem vode, lahko turisti pokažejo svoj občutek za solidarnost z varčevanjem z vodo ter s tem, da ne pričakujejo dnevnega pranja brisač in rjuh.

Svetovna dediščina, turizem in ekološko-trajnostni razvoj

Turizem lahko prispeva h kakovostnemu in trajnostnemu razvoju, če temelji na zavezanosti in sodelovanju lokalnega prebivalstva, ki mora biti vključeno v njegovo osnivanje in izvajanje, ter če so naravni in kulturni viri, na katerih temelji turizem, zavarovani na dolgoročni osnovi.

Zapisnik Okrogle mize o kulturi, turizmu in razvoju: Ključna vprašanja za 21. stoletje, str. 7, Pariz, UNESCO, 26.–27. junij 1996.

Množični turizem ima lahko resne posledice za vzdrževanje in ohranjanje kulturnih območij (poslabšanje zaradi visokega števila obiskovalcev) in naravnih območij (npr. vnos tujih vrst s strani turistov, gradnja turističnih naselij na občutljivih obalah, onesnaževanje zaradi odpadkov turistov). Vsako območje dediščine, še zlasti pa območja svetovne dediščine, morajo biti ustrezno upravljana. Pomembno je, da mladi kot bodoči odločevalci razmišljajo o svojem morebitnem doprinosu k upravljanju območij.

Vsa ta območja lahko občudujemo in opazujemo, ker so jih za nas ohranili naši predniki, zato je v zameno naša dolžnost, da jih ohranimo za svoje otroke, da jih bodo lahko občudovali in se navdihovali ob njih tudi oni.

Priporočila učencev, Mladinski forum o svetovni dediščini, Peking, Kitajska

Območja svetovne dediščine bi morala biti model učinkovitega upravljanja in ohranjanja. Žal visoki standardi, ki jih pričakujemo od teh edinstvenih območij, niso vedno dosegljivi pri trenutnih pogojih. Vendar pa bi strogo kontrolirani in okoljsko odgovorni obiski in turizem na teh območjih lahko priskrbeli zelo potrebna sredstva in tako prispevali k njihovem dolgoročnemu ohranjanju.

*Turizem, ekoturizem in zaščiteni območja, H. Ceballos-Lascurair (ed.)
IUCN, 1996*

■ Vaja 25

SVETOVNA DEDIŠČINA IN TURIZEM

Cilj: zabavati se in hkrati spoznati pomembna vprašanja glede upravljanja in turizma

Vaja

Aktivnost v učilnici

3 ure pouka

Družboslovni predmeti, geografija

Zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

Kocka in kovanci

Pravila:

- ✓ Razred razdelite v majhne skupine po 2–4 učencev.
 - ✓ Prvo uro dajte vsaki skupini informacije o eni znamenitosti s Seznama svetovne dediščine (podatke, fotografije, lokacijo, karakteristike itd.). Vsaka skupina bo med igro predstavljala svojo znamenitost. S pomočjo učitelja naj vsaka skupina pripravi načrt upravljanja svoje znamenitosti.
 - ✓ Drugo uro naj učenci pričnejo z igro. Vsaka skupina naj vrže kocko in se premakne na ustrezno mesto. Ko sta se obe skupini premaknili, imata nekaj časa (10–30 minut), da pripravita gradivo, ki ga zahtevajo besedila iz kvadratkov. Če skupina ni uspešno opravila naloge, se ne more premakniti naprej. Ko je skupina v kvadratu, označenim z besedo PLAKAT, mora čas izkoristiti za pripravo plakata o znamenitosti. Prva skupina, ki izdela plakate, opravi naloge in doseže cilj, zmaga.
- Tretjo uro lahko učenci razpravljajo o rezultatih in predstavijo plakate.

Park Wardens pri Viktorijinih slapovih nudi usposabljanje o predstavitvi območij svetovne dediščine obiskovalcem in učencem, ki se udeležujejo prvega afriškega mladinskega foruma o svetovni dediščini v Zambiji in Zimbabveju. © UNESCO

Delovni list

 start Vaša enota je vpisana na Seznam svetovne dediščine. Predstavite načrt turističnega upravljanja drugim ekipam. 1	PLAKAT 2	PLAKAT 3	Znamenitost je prizadela naravna nesreča. Razložite, kaj se je zgodilo (glede na značilnosti znamenitosti in nastalo škodo). nazaj na START 4	PLAKAT 5	Na vaši znamenitosti je veliko odpadkov. Napišite 5 predlogov, kako bi rešili ta problem. Pojedite 6 4 mesta nazaj
PLAKAT 7	PLAKAT 8	PLAKAT 9	Informacijski center pri vaši znamenitosti kritizirajo zaradi prostorov, ki so v slabem stanju. Napišite pismo obiskovalcem, kjer jih prosite za prispevke, da bi center prenovili. Pojedite 10 5 mest nazaj	PLAKAT 11	Rekordno število turistov obišče vašo znamenitost. Denar, ki ste ga z obiskom zaslužili, vam omogoči, da začnete velik projekt obnove. Kaj bo vaša prioriteta in zakaj? Pojasnite preko slike, brez besed. Pojdite 12 5 mest naprej
Del znamenitosti se poruši zaradi slabega vzdrževanja. Sestavite seznam problemov in rešitev (vsaj 5). nazaj na START 13	Prošnja za sredstva za obnovo je bila odobrena. Napišite to prošnjo, v kateri navedete 7 razlogov, zakaj bi morali dobiti sredstva. premaknite se 14 5 mest naprej	Zgrajen je bil nov turistični hotel. Direktor se zaveda pomembnosti varovanja svetovne dediščine. Naredite oglas za hotel, ki bo objavljen v reviji. premaknite se 15 4 mest naprej	Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja je objavil petletno poročilo, v katerem je kritičen do vaših ukrepov za zaščito. Pojedite 16 9 mest nazaj	PLAKAT 17	Vaša znamenitost je bila predstavljena na nacionalni televiziji Pojdite 18 3 mesta naprej
PLAKAT 19	Preveč turistov je obiskalo vašo znamenitost, kar je povzročilo erozijo. Napišite 5 prednosti in 5 groženj turizma za vašo znamenitost. Pojdite 20 11 mest nazaj	PLAKAT 21	Vaš hotel se mora zapreti zaradi strehe, ki pušča. Pojedite 22 5 mest nazaj	PLAKAT 23	cilj Inate dobro ohranjeno znamenitost z dobrim načrtom upravljanja. Napišite poročilo o vašem načrtu upravljanja, problemih, ki se pojavljajo, in 24 uporabljenih rešitev.

■ Vaja 26

NEPRIMERNO IN SPOŠTLJIVO VEDENJE TURISTOV

Cilj: postati spoštljiv turist

Igra vlog

Razredna ali
obšolska
dejavnost

Več ur
pouka

Jezik,
družboslovni
predmeti

Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi,
plastificirane
fotografije

Pripomočki
za izvedbo

✓ Povabite učence, da napišejo in odigrajo dramsko predstavo na temo turistov, ki ne spoštujejo znamenitosti, odlagajo smeti v naravo, jih porišejo z grafiti, se norčujejo iz lokalnih tradicij in običajev ter predvsem skrbijo le za lastno udobje. Spoštljiv turist je tisti, ki se želi podučiti o lokalnih tradicijah in kulturi (zgodovini kraja, lokalnih izdelkih, umetniških delih, glasbi, hrani, oblačilih ...). Ko je dramsko besedilo napisano in zaigrano z učenci, se pogovorite, kako lahko nespoštljivega turista spremenijo v spoštljivega, ki ga zanimajo lokalne tradicije, znamenitosti s Seznama svetovne kulturne dediščine in se ravna po spodaj napisanih smernicah.

✓ Učence povabite, da izberejo katero koli znamenitost s Seznama in naredijo spisek predlogov za kampanjo, ki bi turistom predstavila znamenitost v drugačni luči. Razpravljajte o predlogih ter jih predstavite lokalni turistični skupnosti ali društvu za dediščino.

Splošne smernice o primernem vedenju za turiste

Turisti naj pri načrtovanju svojega potovanja upoštevajo naslednje:

1. naučijo se čim več o svojem cilju;
2. izberejo ponudnike (tj. letalske družbe, organizatorje potovanj, potovalne agencije in hotele), ki izkazujejo zavezanost dobrim okoljskim praksam;
3. načrtujejo počitnice in obiske zunaj sezone, če je to mogoče;
4. obiščejo manj znane cilje.

Ob prihodu na cilj naj turist:

1. spoštuje lokalne kulture in običaje;
2. upošteva zasebnost, kulturo, navade in običaje skupnosti, ki ga gosti;
3. podpre lokalno ekonomijo s tem, da kupuje lokalne izdelke in storitve;
4. prispeva k lokalnim prizadevanjem za ohranjanje;
5. ohranja in varuje naravno okolje, njegove ekosisteme in prostoživeče živalstvo in rastlinstvo;
6. ne poškoduje kulturnih območij in spomenikov;
7. učinkovito uporablja energijo in vodo ter ustrezno odlaga odpadke;
8. previdno ravna z ognjem;
9. ne povzroča nepotrebnega hrupa;
10. uporablja le označene ceste in poti.

Splošne smernice vedenja za turiste, Okoljski kodeks ravnanja za turizem, program Združenih narodov za okolje

Obisk območij svetovne dediščine

Do leta 1987 je bilo na seznamu že 289 spomenikov in 32 let pozneje, leta 2019, je seznam obsegal 1121 spomenikov. Vsako leto Odbor za svetovno dediščino doda na Seznam nova območja. Mladi, ki se udeležujejo Unescovih mladinskih forumov o svetovni dediščini, izražajo veliko željo, da obiščejo toliko območij svetovne dediščine, kot je mogoče. Seveda se veliko šol nahaja daleč proč od območij svetovne dediščine in potovanje do njih je drago. Učenci so zato predlagali prost ali znižan vstop za šolske skupine ter da bi lokalna podjetja prispevala sredstva za prevoz, da bi šole lahko obiskale območja svetovne dediščine. V nekaterih primerih šole izvajajo širok obseg dejavnosti za pridobivanje sredstev (prodaja slaščic, pranje avtomobilov, organizacija koncertov s prodajo vstopnic itd.), da si z njimi pokrijejo stroške šolske ekskurzije na območje svetovne dediščine.

Skrbno in natančno načrtovanje je potrebno, če želimo učencem na zanimiv način predstaviti kulturna in naravna območja. Čeprav obiski očitno lahko doprinesejo k slabšanju območja, dobro organizirani obiski navdušijo učence, da se zavežejo k njihovem dolgoročnemu varovanju in ohranjanju.

Zgodovinsko mesto Sukhothai in
povezana zgodovinska mesta,
Tajska. © Patrimoine 2001/
P. Aventurier

■ Vaja 27

OCENJEVANJE TURISTIČNIH ZMOGLJIVOSTI NA OBMOČJU ENOT SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: naučiti se tehnik opazovanja z namenom izboljšanja turistične ponudbe na območju enot svetovne dediščine

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

2 uri pouka in delo izven pouka

Jezik, geografija ali družboslovni predmeti

Delovni listi
»Ocenjevanje turističnih objektov na območjih svetovne dediščine«

✓ Načrtujte ekskurzijo do bližnje znamenitosti svetovne dediščine, ki je popularna med turisti.

✓ Vsak učenec naj dobi kopijo učnega lista.

✓ Učence informirajte o znamenitosti, ki jo boste obiskali, ter jih spodbudite, da izpolnijo obrazec in napišejo poročilo.

✓ Ko vam učenci oddajo poročila, jim predstavite povzetek njihovih ugotovitev in se pogovorite o tem, kako bi ponudbo lahko izboljšali.

Območja svetovne dediščine bi morala:

- nadzorovati število turistov, ki vstopijo na območje, da preprečijo poškodovanje občutljivih območij;
- imeti sprehajalne poti za starejše, otroke, gibalno ovirane.
- Ne bi smela imeti komercialnih objektov zunaj glavnega območja ...

Priporočila učencev, Mladinski forum o svetovni dediščini, Peking, Kitajska

Delovni list

■ Učenci naj primernost objekta ocenijo s križcem v ustreznem kvadratu.

OBJEKT	NEPRIMERNO	PRIMERNO	DOBRO	ZELO DOBRO
OZNAČENOST				
PARKIRNA MESTA				
TOALETNI PROSTORI				
INFORMACIJE				
RAZSTAVE				
SPOMINKI				
KOŠI ZA SMETI				
ČISTOČA				
VODIČI				
PRIGRIZKI				
DRUGO				

119

Poročilo upravljalcu enote svetovne dediščine

Spoštovani,

nedolgo nazaj sem obiskal/a vašo znamenitost in prišel/prišla do zaključka, da ...

☐ So objekti na lokaciji ustrezni

☐ So objekti na lokaciji neustrezni in bi potrebovali naslednje izboljšave:

.....

.....

Upam, da vam bo poročilo pomagalo pri vpeljavi izboljšav.

Lep pozdrav,

Ime:

Podpis:

Datum:

Učenci naj izpolnijo poročila in jih dajo učitelju.

Ocenjevanje turističnih zmogljivosti

Virtualni turizem in svetovna dediščina

Učenci lahko danes virtualno obiskujejo območja svetovne dediščine v raznih delih sveta. Če imate dostop do interneta, lahko na spletni strani UNESCO Centra za svetovno dediščino uporabljate interaktivni zemljevid za iskanje območij, kot tudi opise, dokumente in fotografije vseh 1121 območij svetovne dediščine (možno je iskanje po regiji in kategoriji). Obiščite interaktivni zemljevid na <http://whc.unesco.org/en/list>.

Jaz sem popotnik. Ti si obiskovalec. Oni so turisti.

V tem stavku se skriva paradoks: radi potujemo v divje in čudovite kraje, šokira pa nas vpliv velikega števila soljudi, ki počnejo podobno. Vsak posameznik pravzaprav počne le nekaj povsem nedolžnega: preživlja svoj prosti čas. A kolektivno ogrožamo prav tiste kraje, ki jih tako obožujemo. Resnično obstaja nevarnost, da veliko svetovnih narodnih parkov in drugih zaščenih območij ljubimo na (njihovo) smrt.

Adrian Phillips, IUCN, 1996

Virtualni turizem in svetovna dediščina: vse več je multimedijskih virov o svetovni dediščini. Risane serije Patrimonitove pustolovščine po spomenikih svetovne dediščine (Patrimonto's World Heritage Adventures) so na voljo v formatih CD, DVD in USB. Ta serija temelji na zasnovah zgodb mladih in v vsaki epizodi Patrimonto pojasni zgodovino določenega spomenika svetovne dediščine, prikazuje sedanje življenje v tem kraju, poudarja morebitne grožnje temu spomeniku in predlaga rešitev za njegovo ohranitev. Od leta 2002 je nastalo 14 epizod o spomenikih na različnih koncih sveta. Na voljo so na povezavi <http://whc.unesco.org/en/patrimonto/>. Zdaj lahko učenci, dijaki in študenti virtualno obiščejo spomenike svetovne dediščine v različnih delih sveta. Če imate dostop do spleta, ponuja spletno mesto Unescovega Centra za svetovno dediščino interaktivni zemljevid za iskanje spomenikov kot tudi opise, dokumente in fotografije vseh 1121 spomenikov svetovne dediščine (možnost iskanja po regijah in kategorijah).

Učenci na Mladinskem forumu o svetovni dediščini pri Viktorijinih slapovih opazujejo floro in favno med križarjenjem po reki Zambezi. © UNESCO

Upravljanje turizma na območjih svetovne dediščine

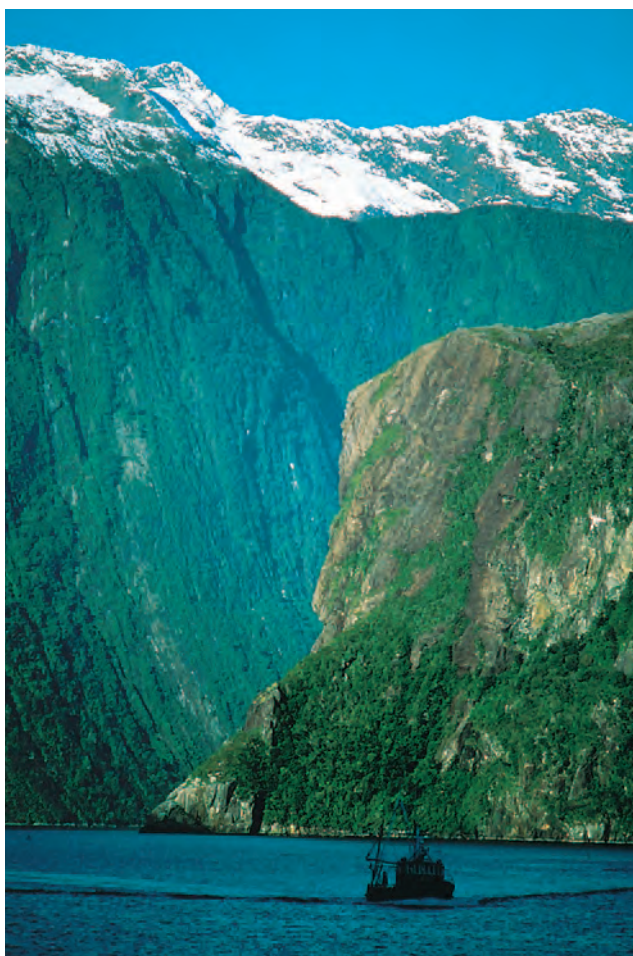
Pri ohranjanju svetovne dediščine je eden večjih izzivov, kako ljudem omogočiti obisk območij brez povzročanja škodljivih učinkov. Območja, ki so še ostala lepa in dobro ohranjena zaradi svoje nedostopnosti, sedaj postajajo cilj organizatorjev potovanj. Posledično vsako območje svetovne dediščine potrebuje ustrezno upravljanje s turizmom.

Veliki kitajski zid je bil vpisan na Seznam svetovne dediščine leta 1987. Del zidu iz opek in kamna blizu Pekinga, ki ga letno obišče na milijone domačih in tujih turistov, je bil zgrajen v času dinastije Ming. Čudovite zgodnje ostanke zidu, stare okrog 2.000 let, lahko vidite v puščavi Gobi v pokrajini Gansu. Sušni puščavski pogoji so ohranili te občutljive materiale. Ostanki obsegajo utrdbe iz blata in celo šope trstja, ki so bili pripravljeni za prižig signalnih luči, ki bi odvrnile napad nomadov iz severa. Ta del Velikega zidu je doslej obiskovalo relativno malo turistov in obstaja nevarnost, da bo porast števila turistov ogrozil krhke preostanke tega območja.

Eno izmed najbolj osupljivih naravnih območij svetovne dediščine je Te Wahipounamu na jugozahodu Nove Zelandije. Njegova naravna lepota se je dobro ohranila, saj je velika oddaljenost Nove Zelandije od številnih držav

pomagala ohraniti njegovo bogato in edinstveno biotsko raznovrstnost. Vendar pa je turistični razmah in napredek svetovnega transporta omogočil mnogim turistom tudi potovanje na Novo Zelandijo. Zato v zadnjih letih poteka razprava o gradnji avtoceste čez območje, da bi povezali dve mesti, Haast in Milford, in tako olajšali dostop turistom.

Predlog prinaša številne očitne prednosti in slabosti, ki se jim lahko podrobneje posvetite v vaji 28.

Te Wahipounamu,
Nova Zelandija.
© UNESCO/F. Dondau

Zemljevid
svetovne
dediščine

Svetovna dediščina
in okolje

■ Vaja 28

IZGRADNJA AVTOCESTE SKOZI NARAVNE ZNAMENITOSTI SVETOVNE DEDIŠČINE.

Cilj: razumeti različne interese in težnje po napredku

Igra vlog

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

Nekaj ur pouka in delo izven pouka

Geografija, matematika, naravoslovni predmeti, jezik

Delovni listi »Izgradnja avtoceste prek naravnih znamenitosti svetovne dediščine«, kratki opisi, zemljevid svetovne dediščine

✓ Razdelite razred v pet skupin in jim dajte kopije učnih listov. Učenci naj trditve povežejo z ustreznim likom. Vsakemu liku in skupini dodelite številko (1–5). Vsaka skupina naj nato nadalje razvije trditev, za katero je odgovorna.

✓ Ko so učenci imeli dovolj časa za pripravo svoje trditve, naj vsaka skupina izbere svojega predstavnika, ki bo sodeloval v javni debati, organizirani v učilnici. Zagovarjati bo moral stališča njihovega lika. Vsaka skupina naj izbere še enega člana, ki bo sestavljal poroto, ki se bo po debati in vseh slišanih argumentih odločila, ali naj bo avtocesta postavljena ali ne. Razpravljajte o sprejeti odločitvi.

1. Zadnja stvar, ki jo Nova Zelandija potrebuje, je več cest v divjino. To bi imelo strašen vpliv na sicer neokrnjeno naravno območje in bilo tudi finančno vprašljivo. Cesta bi zgolj spremenila način, kako bi turisti prišli na Novo Zelandijo, namesto da bi pritegnila več ljudi, ki jih pravzaprav niti ne potrebujemo. To se ne bo nikoli zgodilo.

Direktor družbe za zaščito gozdov in ptic

2. Izgradnjo ceste vidimo kot rešitev za povečanje obsega turizma ob obali. Ta cesta bi nadomestila vse, kar smo izgubili. Če bi samo 10 odstotkov avtobusov, ki so namenjeni v Milford, peljalo do Zahodne obale, bi to podvojilo našo turistično industrijo.

Direktor odbora zahodnega dela države

3. Cesta, ki bi potekala na dnu doline, bi povzročila znatno motnjo v močvirskem ekosistemu, cesta ob vznožju pa bi pomenila znatno motnjo v pokrajini.

Gozdar

4. Pokrajina in razgled sta čudovita. Vzpostavitev ceste bi dodala povsem novo dimenzijo tako Novi Zelandiji kot tudi mednarodnemu turizmu. Del dogovora bi bil samostojen prevoz z avtom med Haastom in Milfordom.

Minister za promet

5. Na splošno ne vidimo nobene škode v predlogu, saj študija izvedljivosti ne navaja, da bi bili stroški za državo pretirani. Cesta bi lahko pripomogla k turizmu in skupnostim južnega dela zahodnega otoka, saj je od njega odvisen precejšen del njihovih dohodkov.

Otago Daily Times, časopis

Vir: Srednja šola Greymouth, Nova Zelandija

Gori, doli, naokoli po učnem načrtu

Umetnost

Oblikujte turistično kampanjo, vključno s posterji, da pritegete obiskovalce na območje.

Oblikujte in, če je mogoče, natisnite letake s turističnimi informacijami o območju.

Narišite, naslikajte ali obiščite območje; razvijte podobe, ki ste jih skicirali, v npr. abstraktno umetnost, vzorce za oblačila.

Oblikujte poster, ki obravnava potrebo po ohranjanju lokalnih/nacionalnih/regionalnih območij svetovne dediščine; raziščite pretekle fotografije/slike območja, razloge za nastanek območja in, ali se stanje turistov spreminja.

Zemljepis/zgodovina

Razpravljajte o tem, ali in zakaj je območje turistični cilj že dolgo časa (ali zakaj ne).

Razpravljajte o tem, ali zgodovina območja vpliva na pomembnost območja za lokalni, nacionalni, regionalni ali svetovni turizem.

Predlagajte, kako bi lahko turistom živo predstavili zgodovino območja.

Raziščite erozijo območja zaradi obiskovalcev in razpravljajte o rešitvah, npr. alternativnih poteh.

Internet

Na internetu poiščite več informacij o svetovni dediščini in turizmu v specifičnih državah ali regijah s pomočjo ključnih besed »svetovna dediščina« in »turizem«.

Jezik/književnost

Napišite informacijski letak za turiste: za splošno javnost, obiskovalce s posebnimi potrebami, čezmorske obiskovalce, mlade itd.

Napišite oglaševalski slogan za območje.

Napišite in posnemite avdiovodnik po območju.

Razpravljajte ali uporabite igro vlog o pomenu območij dediščine in možnih nevarnostih turizma.

Prevedite informacije o območju v druge jezike.

Raziščite različne oglaševalske letake o lokalnih, regionalnih ali nacionalnih območjih svetovne dediščine.

Raziščite omembe katerih koli območij v romanu ali zgodbi ter se pogovorite, kako bi lahko odlomke literarnih del vključili v brošure in druga gradiva za turiste.

Matematika

Uporabite različne grafe ali druge statistične podatke in se pogovorite o turističnih trendih ter njihovih verjetnih vplivih na območja svetovne dediščine, obdelajte in analizirajte rezultate vprašalnika ali ankete.

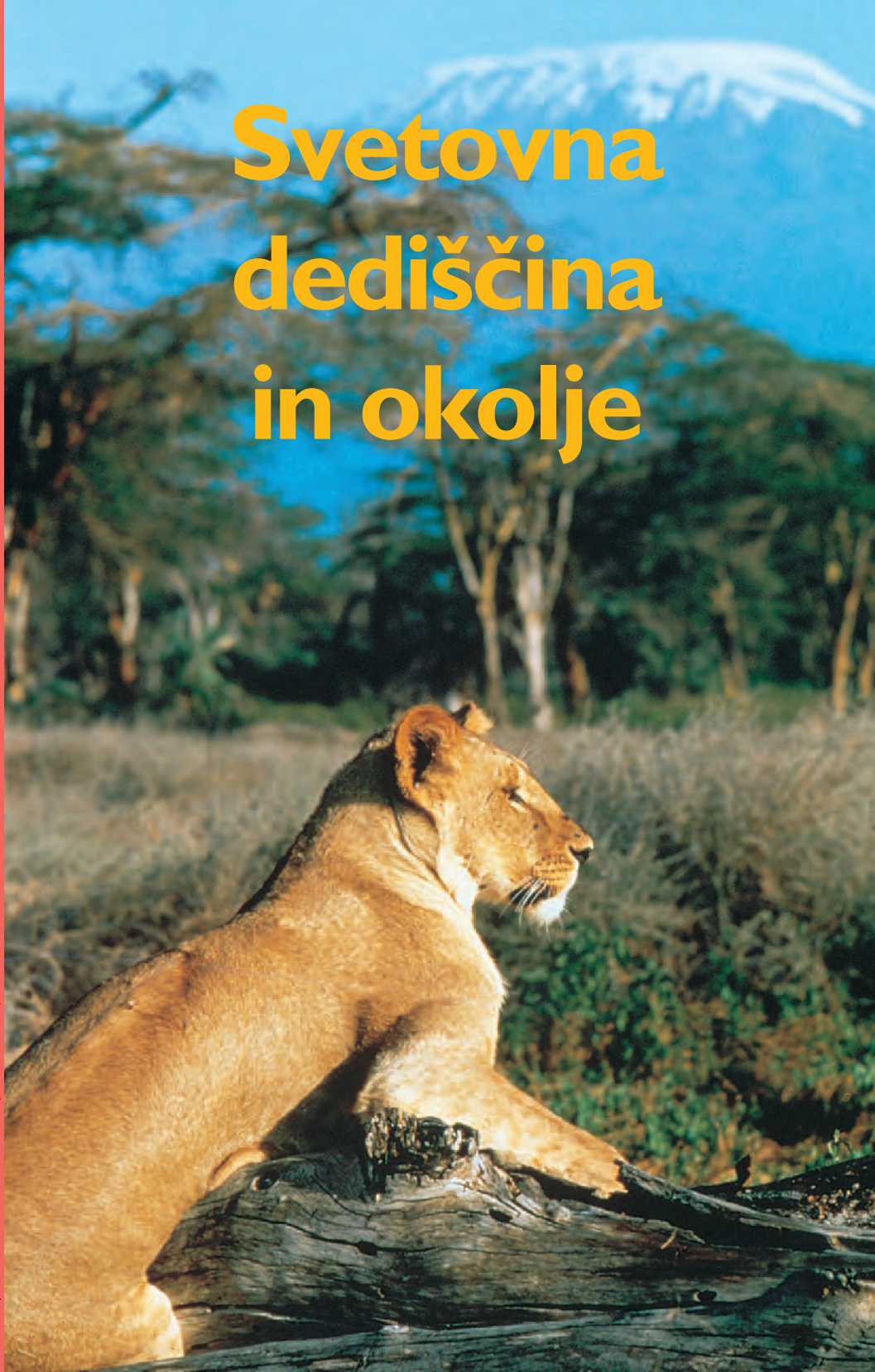
Družboslovje

Razdelite vprašalnike obiskovalcem območja in izpeljite anketo.

Opravite intervjuje z upravljavci območja, da spoznate pozitivne in manj pozitivne učinke turizma na ohranjanje območij dediščine.

Svetovna dediščina in okolje

Nacionalni park Kilimandžaro, Združena republika Tanzanija. © UNESCO/M. Batisse

»Naravo lahko interpretiramo na različne načine – kot osnovo za znanstvena poslovna prizadevanja; kot vir; nekaj, kar lahko gledamo, doživljamo in uživamo; ali kot umetniški navdih.«

Predsednik Nelson Mandela, oktober 1994

Svetovna dediščina in okolje

	Stran
Cilji	I 27
Znanje	I 27
Odnos	I 27
Veščine	I 27
Mladi in ohranjanje svetovne dediščine	I 28
Vaja 29: Ekosistemi in oblike zemeljskega površja	I 29
Ohranjanje okolja na mednarodni ravni	I 29
Vaja 30: Okoljska degradacija	I 36
Ohranjanje biotske raznovrstnosti prek ohranjanja svetovne dediščine	I 37
Vaja 31 Pritiski na biotsko raznolikost	I 38
Kulturna raznolikost in biotska raznovrstnost	I 38
Razvoj vrst in izumiranje	I 39
Naravni rezervat Vallée de Mai, Sejšeli	I 40
Zatočišče za prosto živeče živali Manas, Indija	I 41
Te Wahipunamu, Nova Zelandija	I 41
Vaja 32: Sestavljanje o Gondvani	I 43
Delovni list: Sestavljanje o Gondvani	I 44
Vaja 33: Povezovanje enot svetovne dediščine z ustreznim kriterijem	I 46
Ekološko in kulturno trajnostni razvoj	I 46
Narodni park Banc d'Arguin, Mavretanija	I 47
Vaja 34: Varstvo okolja	I 48
Vaja 35: Ukrepi za ekološko trajnostni razvoj	I 48
Lokalna podpora trajnosti	I 49
Vaja 36: Po poteh dediščine	I 49
Prihodnost našega planeta	I 50
Gori, doli, naokoli po učnem načrtu	I 51

Cilji

Znanje

Pomagati učencem razvijati znanje in razumevanje o:

- naravnem in kulturnem okolju in vzajemnem delovanju med ljudmi in okoljem;
- območjih svetovne dediščine kot zaščitениh območjih, ki so bistvena za ohranjanje biotske raznovrstnosti in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst;
- Konvenciji o svetovni dediščini kot pomembnem deležniku pri skupni mednarodni akciji za ohranjanje okolja.

Odnos

Spodbujati učence, da:

- razvijejo močno etiko ohranjanja in odgovornosti do okolja;
- živijo svoje življenje na planetu na trajnosten način, da varujejo rastlinske in živalske vrste, raznovrstnost ekosistemov (biotsko raznovrstnost) in zagotavljajo, da ne bodo ogrozili možnosti bodočih generacij, da izpolnijo svoje potrebe.

127

Veščine

Pomagati učencem pri razvijanju njihovih sposobnosti, da:

- sodelujejo pri varovanju okolja, zlasti pri ohranjanju svetovne dediščine;
- sodelujejo v procesu ekološkega trajnostnega razvoja za prihodnje zdravje planeta in njegovih prebivalcev;
- prevzamejo vodilno vlogo pri ohranjanju svetovne dediščine.

Mladi in ohranjanje svetovne dediščine

Ohranjanje svetovne dediščine lahko pomembno prispeva k varstvu okolja, njegove kulturne in naravne raznovrstnosti ter k vzajemnemu delovanju med ljudmi in okoljem.

Ohranjanje svetovne dediščine pomaga pri reševanju nekaterih današnjih ključnih okoljskih vprašanj, predvsem pri naraščajočem številu ogroženih in izumrlih rastlinskih in živalskih vrst ter posledičnem upadu biotske raznovrstnosti. Enako pomembno je, da se ohranjanje območij svetovne dediščine obravnava znotraj mednarodnega konteksta ekološkega trajnostnega razvoja, kjer je na primer status zaščitenega območja svetovne dediščine uravnotežen s potrebami lokalne skupnosti po rabi virov in ekonomskem preživetju. Poleg tega Konvencija prepoznava **kulturno** in **naravno dediščino** in izjemno medsebojno delovanje med obema.

To so razlogi, zaradi katerih Konvencija predstavlja edinstveno priložnost za celosten pristop k ohranjanju okolja, ki bo obsegal tudi varovanje polne raznovrstnosti naravnih in kulturnih vrednost območja.

193 naravnih območij, ki so bila vpisana na **Seznam svetovne dediščine** v letu 2013, varuje rastlinske in živalske vrste, ekosisteme, geološka območja, ekološke in biološke procese ter naravne habitate, kot tudi območja izjemne lepote in estetskega pomena. S 177,4 milijona hektarjev ta območja predstavljajo 7,8 % vseh zaščitenih območij po vsem svetu. Morska območja

svetovne naravne dediščine pokrivajo 20,9 % skupne površine zaščitenih morskih območij (MPA, Marine Protected Areas), ki so vpisana v svetovno zbirko podatkov o zaščitenih območjih WDPA.

Da bi mladi lahko učinkovito sodelovali pri ohranjanju okolja, se morajo zavedati perečih vprašanj in izzivov ter razpolagati s sredstvi za ustrezno ravnanje. Poznavanje pomembne vloge *Konvencije o svetovni dediščini* pri ohranjanju okolja lahko pomaga pri doseganju tega cilja. Nekaj glavnih vprašanj glede ohranjanja okolja in njihov pomen za ohranjanje svetovne dediščine je predstavljenih v tem poglavju priročnika.

Dijaki srednje šole iz Greymoutha raziskujejo ledenik v Te Wahipounamu na jugozahodu Nove Zelandije.
© UNESCO

■ Vaja 29

EKOSISTEMI IN OBLIKE ZEMELJSKEGA POVRŠJA

Cilj: bolj se zavedati različnih vrst ekosistemov in enot svetovne naravne dediščine

Vaja

Aktivnost v učilnici

2 uri pouka

Geografija,
naravoslovni
predmeti

Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi

✓ Ali obstajajo kakšni primeri teh tipov ekosistemov ali zemeljskega površja v vaši okolici? Kaj so glavne značilnosti in funkcije (npr. močvirij in jezer na območju mokrišč) in katere vrste rastlinskih in živalskih vrst (npr. vodne ptice na območju mokrišč) najdemo na teh območjih?

✓ Učenci naj preučijo *Kratke opise* ter zberejo in klasificirajo 20 primerov enot s seznama svetovne naravne dediščine v naslednje kategorije:

- gozdovi
- obale
- gore

✓ Z učenci razpravljajte o rezultatih. Opredelijo naj naravne znamenitosti v svoji državi in jih razvrstijo v enake tri kategorije.

✓ Učenci naj primere s seznama svetovne dediščine razvrstijo naslednje kategorije:

- koralni grebeni
- gozdovi
- otoki
- puščave
- mokrišča

Pogovorite se o rezultatih.

Ohranjanje okolja na mednarodni ravni

Soočeni smo s splošnim poslabšanjem okolja – onesnažen zrak, voda in prst, globalno segrevanje, luknja v ozonski plasti, izčrpanost naravnih in neobnovljivih virov, izumiranje vrst in upad biotske raznovrstnosti – vsi moramo nujno nekaj narediti, da popravimo že povzročeno škodo, ohranimo naravno in kulturno raznolikost sveta ter zagotovimo trajnostni razvoj za sedanje in prihodnje generacije.

Ohranjanje svetovne dediščine, zlasti njenih naravnih območij, lahko dragoceno prispeva k izboljšanju in varovanju našega okolja. Poleg *Konvencije o svetovni dediščini* obstajajo tudi druge mednarodne pogodbe v zvezi z ohranjanjem okolja. Nadaljnje informacije o teh pogodbah in njihovih sekretariatih lahko najdete prek spletne strani **UNESCO Centra za svetovno dediščino** (<http://whc.unesco.org/>).

Konvencija o svetovni dediščini je bila podpisana dva meseca po prvi Svetovni konferenci **Združenih narodov** o okolju v Stockholmu na Švedskem septembra 1972. Dvajset let po Stockholmu so se svetovni voditelji srečali junija leta 1992 na Konferenci ZN o okolju in razvoju v Riu de Janeiru (Brazilija). Tako imenovani Svetovni vrh o Zemlji (Earth Summit) je bil sklican, da bi ocenili alarmantno poslabšanje naravnega okolja in izdelali strategijo za njegovo izboljšanje. Kot posledica vrha je bila sprejeta Agenda 21, načrt predlogov, s katerimi naj bi rešili Zemljo; 36. poglavje Agende poudarja koristno vlogo izobraževanja in mladih.

Poleg tega je 193 držav in Evropska skupnost podpisalo *Konvencijo o biološki raznovrstnosti*, ki poziva k skupni akciji za ohranitev biotske raznovrstnosti. Dve drugi mednarodni konvenciji in izjava o ohranjanju gozdov so nastali na podlagi Svetovnega vrha o Zemlji.

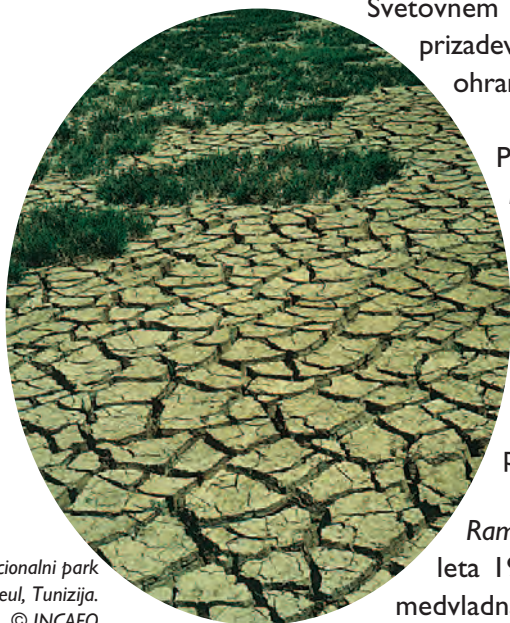
Konvencija o spremembi podnebja je stopila v veljavo 21. marca 1994 in jo je do maja 2014 ratificiralo 195 držav. Njen namen je stabilizirati koncentracijo toplogrednih plinov v ozračju in se tako boriti proti globalnemu segrevanju.

Konvencija Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji v državah, ki doživljajo hudo sušo in/ali dezertifikacijo, zlasti v Afriki, je stopila v veljavo 26. decembra 1996. Njen namen je odstraniti grožnjo človeškega trpljenja in ekološke katastrofe zaradi suše in dezertifikacije.

Zakonsko nezavezujoča veljavna izjava o načelih za globalno soglasje o upravljanju, varstvu in trajnostnem razvoju vseh vrst gozdov je bila prav tako sprejeta na Svetovnem vrhu v Riu. Ta izjava želi spodbuditi vse države, da bi si prizadevale za ponovno ozelenitev sveta, zlasti prek pogozdovanja in ohranjanja naravnih virov.

Poleg naštetih je bila leta 1975 sprejeta *Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami* (CITES, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). CITES na svetovni ravni vzpostavlja kontrole mednarodne trgovine z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami. V primeru vrst, ki jim grozi izumrtje, CITES prepoveduje kakršno koli komercialno trgovanje s prostoživečimi primerki.

Ramsarska konvencija o mokriščih, ki so mednarodnega pomena, iz leta 1971 (bolj znana kot Ramsarska konvencija o mokriščih) je medvladna pogodba, ki nudi okvir za mednarodno sodelovanje za ohranjanje in smotrno uporabo mokrišč in njihovih virov.

Nacionalni park
Ichkeul, Tunizija.
© INCAFO

Trenutno obstaja 2370 mokrišč, ki se skupaj razprostirajo na več kot 252.562.111 hektarjih in so opredeljeni za uvrstitev na Ramsarski seznam mokrišč mednarodnega pomena (od avgusta 2019).

Od tega je 68 mokrišč z Ramsarskega seznama mokrišč mednarodnega pomena tudi spomenikov svetovne dediščine. Ti so:

Država članica	Ime spomenika z Ramsarskega seznama	Ime spomenika svetovne dediščine
Albanija	Butrint, 2003	Butrint, 1992, 1999
Alžirija	La Vallée d'Iherir, 2001	Tassili n'Ajjer, 1982*
Andora	Vall de Madriu-Perafita-Claror, 2013	Madriu-Perafita-Claror Valley, 2004
Argentina	Humedales de Península Valdés, 2012	Península Valdés, 1999
Avstralija	Great Sandy Strait, 1999	Otok Fraser, 1992*
Avstralija	Narodni park Kakadu, 1980, 1989	Narodni park Kakadu, 1981, 1987, 1992
Avstralija	Zaliv Bowling Green, 1993 Zaliva Shoalwater in Corio, 1996	Veliki koralni greben, 1981
Avstrija/ Madžarska	Jezero Fertő, 1989 Neusiedlersee, Seewinkel & Hanság, 1982 Nyírkai-Hany, 2006	Fertő/kulturna krajina Neusiedlersee, 2001
Bangladeš	Gozdni rezervat Sundarbans, 1992	Sundarbans, 1997
Benin/Burkina Faso/Niger	Parc national du »V«, 1987	Narodni park »V«, Niger, 1996, 2017
Bocvana	Delta reke Okavango, 1996	Delta reke Okavango, 2014
Brazilija	Mamirauá, 1993	Zaščiteno območje osrednje Amazonije, 2000*
Brazilija	Ilha do Bananal, 1993	Jugovzhodni rezervati Atlantskega gozda, 1999 Rezervati Atlantskega gozda na obali Discovery, 1999
Brazilija	Pantanal Matogrossense, 1993	Zaščiteno območje Pantanal, 2000
Bolgarija	Srébarna, 1975 (MR)	Naravni rezervat Srebarna, 1983 (WH-D)
Burkina Faso/Niger/Benin	Parc national du »V«, 1987	Narodni park »V«, Niger, 1996, 2017
Kamerun	Partie Camerounaise du fleuve Sangha, 2008	Sangha Trinational (s Srednjeafriško republiko in Kongom), 2012
Kanada	Rečna delta Peace-Athabasca, 1982 Whooping Crane Summer Range, 1982	Narodni park Wood Buffalo, 1983*
Srednjeafriška republika	Rivière Sangha située en République Centrafricaine, 2009	Sangha Trinational (s Kamerunom in Kongom), 2012
Kongo	Sangha-Nouabalé-Ndoki, 2009	Sangha Trinational (s Kamerunom in Srednjeafriško republiko), 2012
Kostarika	Isla del Coco, 1998	Narodni park Cocos Island, 1998, 2002
Kostarika/ Panama	San San – Pond Sak, 1993 Turberas de Talamanca, 2003	Rezervat Talamanca Range-La Amistad/ Narodni park La Amistad, 1983, 1990
Češka	Lednické rybníky, 1990 Mokřady dolního Podyjí, 1993	Kulturna krajina Lednice-Valtice, 1996
Demokratična republika Kongo	Parc national des Virunga, 1996	Narodni park Virunga, 1979 (WH-D)
Danska/Nemčija/ Nizozemska	Hamburgisches Wattenmeer Niederelbe, Barnkrug-Otterndorf Schleswig-Holstein Wattenmeer in sosednja območja Wadden Sea Wattenmeer, Elbe-Weser-Dreieck Wattenmeer, Jadebusen & westliche Wesermündung Wattenmeer, Ostfriesisches Wattenmeer & Dollart	Wadden Sea, 2009, 2014

Ekvador	Humedales del Sur de Isabela, 2002	Galapaški otoki, 1978, 2001
Egipt	Zaščiteno območje Wadi El Rayan, 2012	Wadi Al-Hitan (dolina kitov), 2005
Finska/Švedska	Arhipelag Quark, 1974	Visoka obala/arhipelag Kvarken, 2000, 2006
Nemčija/ Nizozemska/ Danska	Hamburgisches Wattenmeer, 1990 Niederelbe, Barnkrug-Otterndorf, 1976 Schleswig-Holstein Wattenmeer in sosednja območja, 1991 Wadden Sea, 1984 Wattenmeer, Elbe-Weser-Dreieck, 1976 Wattenmeer, Jadebusen & westliche Wesermündung, 1976 Wattenmeer, Ostfriesisches Ostfriesisches Wattenmeer & Dollart (MR), 1976	Wadden Sea, 2009, 2014
Gvatemala	Parque Nacional Laguna del Tigre (MR), 1990 Parque Nacional Yaxhá-Nakum-Naranjo, 2006	Narodni park Tikal, 1979
Madžarska/ Slovaška	Jamski sistem Baradla in z njim povezana mokrišča, 2001/Domica, 2001	Jame Aggteleškega krasa in slovaškega krasa, 1995, 2000
Madžarska	Hortobágy, 1979	Narodni park Hortobágy – Puszta, 1999
Madžarska/Avstrija	Jezero Fertő Neusiedlersee, Seewinkel & Hanság Nyirkai-Hany	Fertő/kulturna krajina Neusiedlersee, 2001
Indija	Narodni park Keoladeo, 1981 (MR)	Narodni park Keoladeo, 1985
Japonska	Yakushima Nagata-hama, 2005	Yakushima, 1993
Kazahstan	Jezerski sistem Naurzum, 2009 Jezerski sistem Tengiz-Korgalzhyn, (1976) 2007	Saryarka – stepe in jezera severnega Kazahstana, 2008
Kenija	Jezero Bogoria, 2001 Jezero Elmenteita, 2005 Jezero Nakuru, 1990	Kenijski jezerski sistem v dolini Great Rift, 2011
Lesoto/ Južna Afrika	Park Natal Drakensberg, 1997	Park Maloti-Drakensberg, 2000, 2013
Mavretanija	Banc d'Arguin, 1982	Narodni park Banc d'Arguin, 1989
Mehika	Humedales del Delta del Río Colorado, 1996 Laguna Ojo de Liebre, 2004 Parque Nacional Bahía de Loreto, 2004 Parque Nacional Cabo Pulmo, 2008	Otoki in zaščitena območja Kalifornijskega zaliva, 2005 (WH-D)
Mehika	Laguna San Ignacio, 2004	Rezervat za kite El Vizcaíno, 1993*
Mehika	Sian Ka'an, 2003	Sian Ka'an, 1987
Mehika	Sistema Lacustre Ejidos de Xochimilco y San Gregorio Atlapulco, 2004	Zgodovinsko središče mest Mexico City in Xochimilco, 1987
Mongolija/Ruska federacija	Jezero Uvs in okoliška mokrišča, 2004	Porečje Uvs Nuur, 2003 (čezmejno)*
Namibija	Pristanišče Sandwich	Peščeno morje Namib, 2013
Nepal	Beeshazar in povezana jezera, 2003	Kraljevi narodni park Chitwan, 1984
Nepal	Gokyo in povezana jezera, 2007	Narodni park Sagarmatha, 1979
Nizozemska/ Nemčija/Danska	Waddenzee (Wadden Sea), 1984	Wadden Sea (z Nemčijo), 2009, 2014
Niger	Gueltas et Oasis de l'Aïr	Naravni rezervat Aïr in Ténéré 1991 (WH-D)
Niger/Benin/ Burkina Faso	Parc national du »W«, 1987	Narodni park »W«, Niger, 1996, 2017
Panama/ Kostarika	San San – Pond Sak, 1993 Turberas de Talamanca, 2003	Rezervat Talamanca Range-La Amistad/ Narodni park La Amistad, 1983, 1990
Filipini	Narodni park podzemne reke Puerto-Princesa, 2012	Narodni park podzemne reke Puerto-Princesa, 1999
Filipini	Morski park grebena Tubbataha, 1999	Morski park grebena Tubbataha, 1993
Republika Koreja	Mokrišče na nadmorski višini 1100 m, 2009 Mokrišče Muljāngori-oreum, 2008	Vulkanski otok Jeju in magmatske žile, 2007
Romunija	Delta Donave, 1991	Delta Donave, 1991
Ruska federacija	Delta reke Selenga, 1994	Bajkalsko jezero, 1996
Ruska federacija/ Mongolija	Jezero Uvs in okoliška mokrišča, 2004	Porečje Uvs Nuur, 2003 (čezmejno)*

Senegal	Delta du Saloum, 1984	Delta reke Saloum, 2011
Senegal	Djoudj, 1977	Narodno zavetišče za ptice Djoudj, 1981
Sejšeli	Atol Aldabra, 2009	Atol Aldabra, 1982
Slovaška/ Madžarska	Domica, 2001/jamski sistem Baradla in z njim povezana mokrišča, 2001	Jame Aggteleškega krasta in slovaškega krasta, 1995, 2000 (čezmejno)
Slovenija	Škocjanske jame, 1999	Škocjanske jame, 1986
Južna Afrika/Lesoto	Park Natal Drakensberg, 1997	Park Maloti-Drakensberg, 2000, 2013
Južna Afrika	Zaliv Kosi, 1991 Jezero Sibaya, 1991 St. Lucia System, 1986 Obale želv/koralni grebeni območja Tongaland, 1986	Mokriški park iSimangaliso, 1999
Južna Afrika	De Hoop Vlei, 1975	Zaščitena območja cvetočih rastlin Cape, 2004, 2015
Španija	Parque Nacional de Doñana, 1982 (MR)	Narodni park Doñana, 1994
Španija	Salinas de Ibiza y Formentera, 1993	Ibiza, biotska raznovrstnost in kultura, 1999
Švedska	Sjaunja, 1974; Laidaure, 1974	Laponska, 1996*
Švedska/Finska	Arhipelag Quark, 1974	Visoka obala/arhipelag Kvarken, 2000, 2006
Švedska	Öland, vzhodna obalna območja, 1974	Kmetijska krajina južnega Ölanda, 2000
Tunizija	Ichkeul, 1980 (MR)	Narodni park Ichkeul, 1980
Uganda	Gorovje Rwenzori z Ramsarskega seznama, 2008	Narodni park Rwenzori, 1994
Združeno kraljestvo	Otok Gough, 2008 Otok Inaccessible, 2008	Otoka Gough in Inaccessible, 1995, 2004
Združena republika Tanzanija	Poplavna ravnica doline Kilombero, 2002	Rezervat Selous, 1982 (WH-D)
Združeno kraljestvo	Obala Chesil in laguna Fleet, 1985	Obala okrožij Dorset in East Devon, 2001
ZDA	Narodni park Everglades, 1987 (MR)	Narodni park Everglades, 1979 (WH-D)
Jemen	(Laguna Detwah), 2007	Arhipelag Socotra, 2008
Zambija/Zimbabve	Narodni park Viktorijini slapovi, 2013	Mosi-oa-Tunya/Viktorijini slapovi, 1989
Zimbabve	Narodni park Mana Pools, 2013	Narodni park Mana Pools ter območji za safari Sapi in Chewore, 1984

(MR) = Montreuški register

(WH-D) = seznam ogroženih spomenikov svetovne dediščine (World Heritage in Danger)

Zvezdica (*) označuje spomenike svetovne dediščine, ki niso v celoti skladni z območji z Ramsarskega seznama

Tudi program Človek in biosfera (MAB, Man and the Biosphere Programme) v okviru svojega delovanja obravnava navzkrižja med okoljskimi in razvojnimi vprašanji, ki vključujejo naravne vire, preučuje vpliv človekovih dejavnosti na okolje in odzive družbe na nastale spremembe. Biosferni rezervati pomagajo pri ohranjanju **biotske raznovrstnosti**, vzdržujejo zdrave ekosisteme, nas učijo o tradicionalnih oblikah rabe zemlje, razširjajo informacije o trajnostnem upravljanju naravnih virov in sodelujejo pri reševanju problemov naravnih virov.

Nigerijski nacionalni park W. © UNESCO

Bajkalsko jezero, Ruska federacija. © UNESCO

▲ Spletne strani drugih konvencij

► Naravna dediščina

Konvencija o biološki raznovrstnosti	http://www.biodiv.org
Konvencija o mednarodni trgovini z ogroženimi prostoživečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami	http://www.cites.org
Konvencija o varstvu selitvenih vrst prosto živečih živali	http://www.unep-wcmc.org/cms
Ramsarska konvencija o mokriščih	http://www.ramsar.org
Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja	http://www.unfccc.de
Konvencija Združenih narodov o boju proti dezertifikaciji	http://www.unccd.int
Mednarodna pogodba o rastlinskih genetskih virih za prehrano in kmetijstvo	http://www.planttreaty.org
Mednarodna konvencija o varstvu rastlin	http://www.ippc.int
Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu	http://www.un.org/Dept/los

► Kulturna dediščina

Konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada (Haaška konvencija) (1954)	http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001386/138645F.pdf
Konvencija o ukrepih za prepoved in preprečevanje nedovoljenega uvoza in izvoza kulturnih dobrin ter prenosa lastninske pravice na njih	http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13039&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine	http://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf
Konvencija o ukradenih ali nezakonito izvoženih predmetih kulturne dediščine	http://www.unidroit.org/english/conventions/1995culturalproperty/main.htm
Konvencija o varovanju podvodne kulturne dediščine	http://www.unesco.org/en/underwater-culturalheritage/the-2001-convention/
Splošna deklaracija o kulturni raznolikosti	http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf
Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine	http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf
Konvencija o varovanju in spodbujanju raznolikosti kulturnih izrazov	http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919e.pdf

► **Druge konvencije o kulturni dediščini:**
Evropske kulturne listine

Države članice Sveta Evrope so prav tako osnovala mednarodne pravne sporazume. Med njimi so:

Evropska kulturna konvencija

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/018.htm>

Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/066.htm>

Konvencija za varstvo arhitekturne dediščine Evrope

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/121.htm>

Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine (spremenjena)

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/143.htm>

Evropska konvencija o krajini

<http://www.nature.coe.int/english/main/landscape/conv.htm>

Popoln seznam pogodb Sveta Evrope lahko najdete na povezavi:

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/CadreListeTraites.htm>

Mednarodna pogodba o rastlinskih genskih virih za prehrano in kmetijstvo (International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture - ITPGRFA), sprejeta leta 2001, je začela veljati leta 2004. Mednarodna konvencija o varstvu rastlin (International Plant Protection Convention – IPPC), sprejeta leta 1995, je začela veljati leta 2005. Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (United Nations Convention for the Law of the Sea – UNCLOS), sprejeta leta 1982, je začela veljati leta 1994.

■ Vaja 30

OKOLJSKA DEGRADACIJA

Cilj: prepoznati obstoječe oziroma potencialne okoljske probleme v svoji državi in njihov odnos z enotami svetovne naravne dediščine

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

3 ure pouka

Geografija, naravoslovni predmeti

Zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

Naravoslovne knjige, časopisni izrezki (časopisni članki)

✓ Učenci naj naštejejo glavna okoljska vprašanja ali potencialne probleme v svoji državi oz. regiji (erozija, klimatske spremembe, dvig morske gladine, dezertifikacija, krčenje gozdov). Vprašajte jih, če obstajajo primeri lokalne, nacionalne ali regionalne svetovne dediščine, ki so ogroženi zaradi teh težav.

✓ So v vaši državi kakšni okoljski problemi, ki se jih poskuša popraviti? Kako? Lokalno ali mednarodno?

✓ Učenci naj en teden zbirajo članke na temo okoljskih problemov in nato v razredu analizirajo svoja dognanja.

Znaki globalnega okoljskega stresa

- ▶ Več kot dve tretjini vrst ptic po svetu je v upadu, ogroženih ali pa jim grozi izumrtje.

- ▶ V zadnjih dvesto letih je izumrla četrtnina ptičjih vrst na svetovni ravni, zlasti na otokih sredi oceanov.

- ▶ Za populacije žab se zdi, da so v upadu, čeprav ni povsem jasno, kaj se dogaja.

- ▶ Za koralne grebene se zdi, da se zmanjšujejo.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti prek ohranjanja svetovne dediščine

Biotska oziroma biološka raznovrstnost je izraz, ki opisuje raznolikost vseh življenjskih oblik in vključuje različne rastline, živali in mikroorganizme, njihove gene in ekosisteme, katerih del so.

Ohranjanje biotske raznovrstnosti na Zemlji je obsežna naloga, saj vključuje ohranjanje vsega življenja na Zemlji: vodnega, morskega ali zmerne okolja ter okolja mikroorganizmov.

Ohranjanje svetovne dediščine je pomemben element globalnih prizadevanj za ohranjanje Zemljine raznovrstnosti in se močno zanaša na skupno mednarodno akcijo.

Naravni rezervat za okapije v Demokratični republiki Kongo je bil vpisan na Seznam svetovne dediščine, saj je dom enega izmed svetovno najpomembnejših in največjih naravnih habitatov za in situ ohranjanje biotske raznovrstnosti, vključno s tistimi, v katerih živijo ogrožene vrste. V tem rezervatu živijo ogrožene vrste primatov in ptic ter približno 5.000 od 30.000 okapijev, ki so preživel v svetu.

Naravni rezervat za
okapije,
Demokratična
republika Kongo.
© UNESCO/Kim S.
Gjerstad

Došana v Španiji).

Ohranjanje ekosistemov je še en pomemben element ohranjanja svetovne dediščine. Npr. Rezervat belizejskih koralnih grebenov, vpisan na Seznam svetovne dediščine v letu 1996, varuje izjemen naravni sistem, ki ga sestavljajo atoli, ki se ne držijo obale, peščene sipine, mangrovski gozdovi, obalne lagune in morski rokavi, ki skupaj pokrivajo 93.400 hektarjev. Druga obsežna območja svetovne dediščine varujejo gozdne ekosisteme (npr. Gozdni rezervat Sinharaja na Šrilanki) in mokrišča (npr. Narodni park

Izguba biotske raznovrstnosti je zlasti v ogroženih ekosistemih (npr. otokih in mokriščih) navadno nepopravljiva, zaradi česar bi nas še posebej morala skrbeti ogroženost biotske raznovrstnosti in bi se morali takoj odzvati, da tveganja zmanjšamo. Poleg varovanja posameznih ogroženih vrst je na splošno bolj učinkovito zagotavljanje dolgoročnega ohranjanja ekosistemov, naravnih rastlinskih in živalskih skupnosti in krajin kot celote.

■ Vaja 3 I

PRITISKI NA BIOTSKO RAZNOLIKOST

Cilj: ugotavljanje morebitnih groženj, ki grozijo biološki raznovrstnosti

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

4 ure pouka in ekskurzija

Naravoslovni predmeti, biologija

Beležnica, svinčniki, daljnogled, kamera

✓ Učence vprašajte, katere od naslednjih primerov groženj biotski raznovrstnosti opazijo v svojem kraju:

- preoblikovanje življenjskega prostora (uničenje domačega rastlinstva zaradi kmetijstva),
- tujerodne vrste (ki ogrožajo domače živalske in rastlinske vrste ter z njimi tekmujejo za življenjski prostor),
- onesnaženje: zraka, vode in zemlje ter zvočno onesnaženje,
- rudarstvo,
- drugo.

✓ Učence vprašajte, ali so slišali za zmanjšanje števila vrst domačih vrst ptic, živali in rastlin na njihovem lokalnem območju.

✓ Ali obstajajo kakšna prizadevanja za preprečevanje upadanja biotske raznovrstnosti?

✓ Načrtujte in izvedite ekskurzijo do parka, gozda ali ptičjega rezervata v bližini, da napravite manjšo raziskavo o lokalni biodiverziteti (popis števila rastlin in živali). Starše povabite na predstavitev rezultatov. Vprašajte jih, če je biotska raznovrstnost večja ali manjša, kot je bila v času njihove mladosti.

▲ Kulturna raznolikost in biotska raznovrstnost

Območja kulturne in naravne svetovne dediščine so pogosto izrazi tako kulturne kot biotske raznolikosti.

Kulturno raznolikost in biotsko raznovrstnost moramo ohranjati skupaj, če želimo, da katera koli od njiju uspeva; znanje lokalnega prebivalstva o svojih virih in kako te vire upravljati je zelo pomemben vir za vse človeštvo.

Jeffrey A. McNeely, IUCN

▲ Razvoj vrst in izumiranje

Razvoj vrst je stalen naravni proces. Nove vrste nastajajo zaradi genetskih sprememb, kar vodi k večji biotski raznovrstnosti.

Eden izmed ciljev ohranjanja svetovne dediščine je varovanje naravnih območij, ki omogočajo sledenje razvoju vrst. Kriterij za naravno dediščino (viii), eden izmed štirih kriterijev, ki se uporabljajo pri izbiri naravnih območij za vpis na Seznam svetovne dediščine, pravi:

izjemen primer, ki predstavlja pomembno stopnjo v zgodovini Zemlje, vključno z informacijami o življenju, o pomembnih geoloških procesih v razvoju zemeljskih oblik, ki še vedno potekajo, ali pomembne geomorfološke ali fiziografske značilnosti;

Jama Messel, najdišče fosilov v Nemčiji, je primer območja, ki je vpisano na Seznam svetovne dediščine na osnovi kriterija za naravno dediščino (viii). Jama Messel je bogata zlasti s fosili iz eocenskega obdobja, ki sega v čas 57 do 36 milijonov let pr. n. št. Predstavlja edinstveno informacijo o zgodnjih stopnjah razvoja sesalcev.

V avstralskem območju fosilov sesalcev v Riversleighu in Naracoorteju so odlično ohranjene stopnje razvoja avstralske edinstvene favne (npr. krti vrečarji, oposumi s pernatimi repi ter mnogi drugi edinstveni, a zdaj že izumrli avstralski sesalci, kot so levi vrečarji). To območje je bilo vpisano na Seznam svetovne dediščine na osnovi kriterijev za naravno dediščino (vii) in (viii).

139

Odkritje novih vrst: bor wollemi, fosil iz dobe dinozavrov

Decembra leta 1994 so v bližini Sydneyja v Avstraliji odkrili novo vrsto drevesa. Bor wollemi (*Wollemi nobilis*) zraste v višino do 35 metrov. Glavno deblo meri v premeru do enega metra. Odkritje nove vrste drevesa, zlasti take, ki zraste v tako impresivno višino, je nekaj izjemno nenavadnega.

Življenjski prostor borov wollemi, pri katerem gre za zavarovan strm kanjon severozahodno od Sydneyja, ki nudi zatočišče pred pogostimi požari na bližnji planoti, je pripomogel k njihovemu neprekinjenemu obstoju. Odkritje te nove vrste drevesa je neverjeten dokaz, da deli naše biološke dediščine ostajajo neznani.

Stanje okolja v Avstraliji 1996
Povzetek, Združeno kraljestvo Avstralije

Avstralsko območje fosilov sesalcev (Riversleigh in Naracoorte), Avstralija.
© UNESCO

Biotska raznovrstnost se izgublja, ko določena rastlinska ali živalska vrsta, ki je manj prilagojena novim okoljskim pogojem (npr. sprememba v padavinah ali temperaturi), postane manj uspešna pri reprodukciji in preživetju. Tako izumre. Fosili pričajo, da bo večina rastlinskih in živalskih vrst postopoma izumrla. Vendar danes na splošno opažamo, da je izumiranje vrst hitreje kot nastajanje novih vrst. To pa predstavlja povsem nepreklicno globalno spremembo.

Trenutno,

- 11 odstotkov preostalih **ptic**
- 11 odstotkov **sesalcev**
- 5 odstotkov **rib**
- 8 odstotkov **rastlinskih vrst**

→ jim grozi izumrtje

• Veliko večjih populacij sesalcev se je zmanjšalo zaradi **lova**.

• **Ribolov in kitolov** sta povzročila veliko zmanjšanje populacij morskih vrst.

Veliko območij svetovne dediščine je bilo vzpostavljenih z namenom, da se ogroženim rastlinskim in živalskim vrstam zagotovi varstvo pred izumrtjem.

▲ Naravni rezervat Vallée de Mai, Sejšeli

Naravni rezervat Vallée de Mai v osrčju majhnega otoka Praslin na Sejšelih je bil vpisan na Seznam svetovne dediščine leta 1983. Dolina nudi zatočišče palmovemu gozdu, ki je ohranjen v skoraj prvotnem stanju. Tu rastejo največji kokosovi orehi na svetu, ki tehtajo do 20 kg.

V preteklosti je bil celoten otok pokrit z različnimi vrstami kokosovih palm, vendar je čezmerno izkoriščanje skrčilo področje prvotne bogate biotske raznovrstnosti na majhno dolino. Dolino in njen dragocen palmov gozd

Naravni rezervat
Vallée de Mai

© UNESCO/Marc Patry

ogrožajo eksotične živalske in rastlinske vrste, ki so prinesene od drugod, neprestano obiranje kokosovih orehov in ogenj.

▲ Zatočišče za prosto živeče živali Manas v Indiji

Zatočišče za prosto živeče živali Manas v Indiji, ki je dom mnogim ogroženim živalskim vrstam, leži ob vznožju Himalaje, kjer se razprostirajo gozdnati griči z aluvialnim traviščem in tropskimi gozdovi. Zatočišče Manas, ki je bilo na seznam svetovne dediščine vpisano leta 1985, na **seznam ogrožene svetovne dediščine** pa leta 1992, vključuje ogrožene populacije tigra, pritlikave divje svinje, indijskega nosoroga in slona.

Ena glavnih nevarnosti, ki ogroža te živali, je divji lov. Leta 1990 so v Manasu našli 80 nosorogov, leta 1997 pa se je ta populacija zmanjšalo na 37. Enorogi nosorogi v Manasu so izginili zaradi divjega lova in v zadnjih desetih letih uradno niso zabeležili niti enega nosoroga. V okviru rehabilitacijskega programa si sodelujoči prizadevajo za vrnitev nosorogov v Manas.

Zemljevid območij
svetovne dediščine

Te Wahipounamu, Nova Zelandija

Te Wahipounamu najdemo na Južnem otoku na Novi Zelandiji. Veliko površine (okrog 2,6 milijona hektarjev oz. 10 odstotkov Nove Zelandije) v Te Wahipounamu predstavljajo močvirnata mokrišča, ogromna visoka gorovja ali strme pečine, ki padajo naravnost v ocean. Območje kaže izrazite znake velikanskih ledenikov, ki so izklesali doline, soteske in fjorde ter brezmejne pokrajine ledene dobe.

Zaradi oddaljenosti Nove Zelandije je večina ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst tu edinstvenih. Veliko ptic je postalo neletečih, drevesa in druge rastline pa so se na padavine prilagodile na izreden način.

Tak primer je drevo velikanska kahikateja (gladki bor), ki zraste do 30 metrov visoko. Ti gozdovi so znani tudi kot dinosavrski gozdovi, saj so skoraj nespremenjeni od časov dinosavrov pred 65 milijoni let.

S prihodom evropskih naseljencev pa je prišlo tudi veliko plenilcev in škodljivcev, zaradi česar sta lokalni flora in favna postali ogroženi ter v nekaterih primerih celo izumrli.

Posledica osamitve ter geoloških in podnebnih sprememb je razvoj novozelandskih živalskih in rastlinskih vrst, ki jih ne najdemo nikjer drugod. Žal isti dejavniki, zaradi katerih je novozelandsko okolje s svojimi rastlinami in živalmi tako posebno, povzročajo tudi izjemno ranljivost. Polinezijci, ki so se prvi naselili na Novi Zelandiji pred približno 1000 leti, so na veliko pričeli z uničevanjem rastlinskih in živalskih vrst ter njihovega življenjskega prostora.

Ko so pripotovali Evropejci in kolonizirali Novo Zelandijo, je dežela že izgubila približno 23 odstotkov svojih gozdov in 30 odstotkov svojih ptic, med njimi je najbolj znano izumrtje moe, novozelandskega noja. Na Novo Zelandijo prihaja vedno več ljudi in plenilcev, zaradi česar je sedaj ogroženih še dodatnih 503 novozelandskih rastlin in živali poleg štiriinštiridesetih, ki so na Seznamu domnevno izumrlih vrst.

Vir: Srednja šola Greymouth, Nova Zelandija.

■ Vaja 32

SESTAVLJANKA O GONDVANI

Cilj: podučiti se o tem, kako so nastale celine in kako lahko osamitev pomaga pri ohranjanju naravne dediščine

Vaja

Aktivnost v učilnici

2 uri pouka

Geografija, zgodovina, naravoslovni predmeti

Zemljevid območij svetovne dediščine, delovni list »Sestavljanke Gondwanaland«

Škarje, lepilo, zemljevid sveta

✓ Učencem predstavite nekdanjo Gondvano.

Znanstveniki na podlagi kamnin in fosilov verjamejo, da je bila Nova Zelandija včasih del superceline Gondvane. To so poleg Nove Zelandije sestavljale tudi Avstralija, Afrika, Južna Amerika, Indija, Antarktika itd. Nova Zelandija je verjetno najpomembnejša povezava z Gondvano, saj je bila po razpadu te superceline okoli 80 milijonov let nazaj ločena od Antarktike in Avstralije. Ker otok 1.600 kilometrov daleč naokrog obkroža voda, so ljudje na Novo Zelandijo prišli šele pred 1.000 leti. Rastlinje na Novi Zelandiji je tako ostalo nedotaknjeno več milijonov let. Tudi danes je ta država eden najbolj osamljenih krajev na svetu.

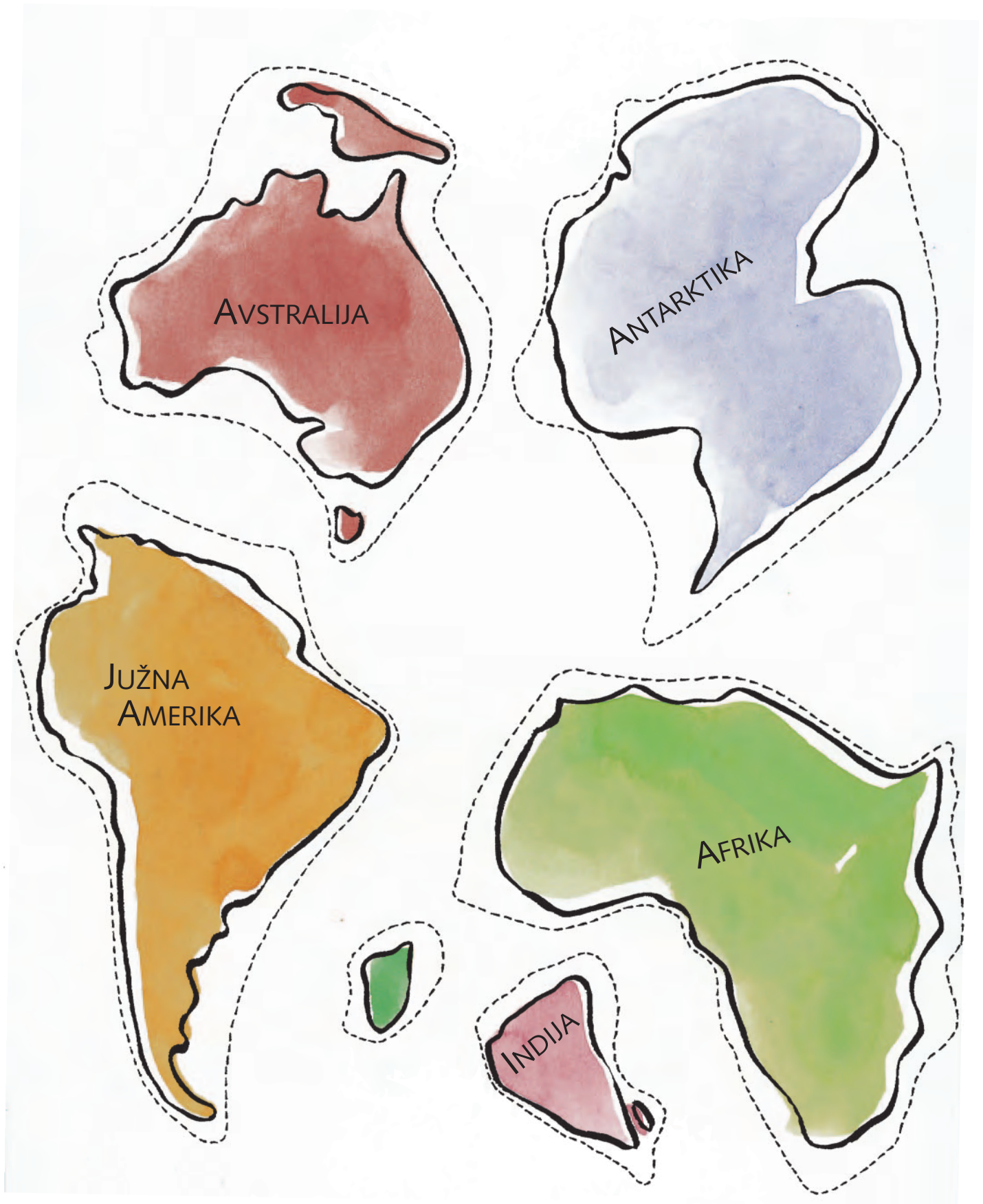
✓ Razred razdelite v majhne skupine. Vsaki skupini dajte kopijo učnega lista. Naročite jim, da izrežejo kose po črtkanih črtah in jih združijo ter zlepijo v celino Gondvana. Razpravljajte o tem, kako je razpad Gondvane vplival na osamitev Nove Zelandije ter zaščitil njeno floro in favno pred ostalim svetom.

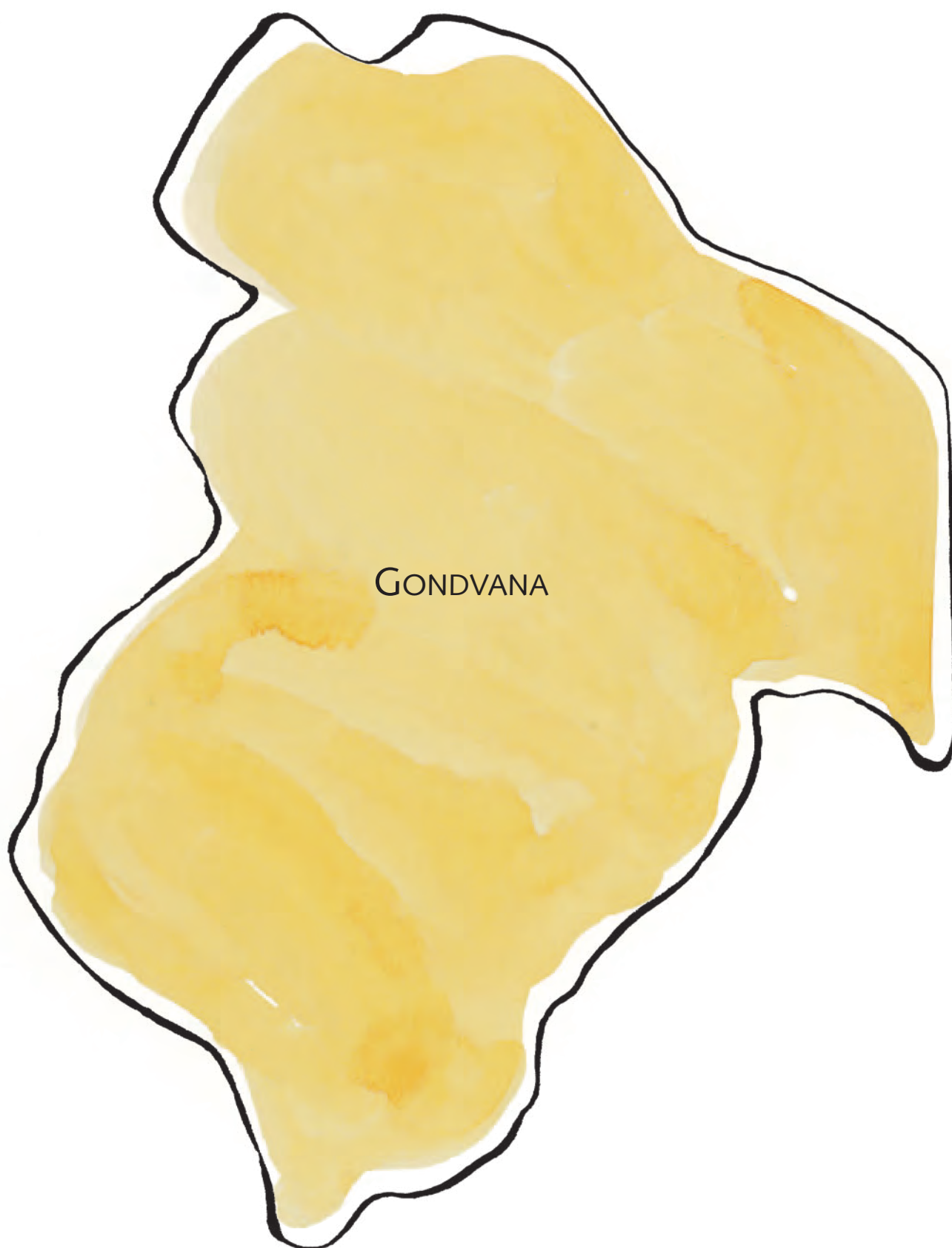
✓ Gondvano primerjajte z današnjimi celinami.

Vir: Srednja šola Greymouth, Nova Zelandija

Zemljevid območij svetovne dediščine

■ Vaja 33

POVEZOVANJE ENOT SVETOVNE DEDIŠČINE Z USTREZNIM KRITERIJEM

Cilj: boljše razumevanje kriterijev za izbor enot na Seznamu svetovne naravne dediščine

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

3 ure pouka

Naravoslovni predmeti, umetnost

Plastificirane fotografije, zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

✓ S pomočjo *Kratkih opisov* izberite 25 naravnih območij na različnih koncih sveta (skopirajte ustrezne strani, izpustite navedena merila).

✓ Razred razdelite v pet skupin. Vsaki izmed njih dajte kopijo opisa petih izbranih območij, ki jih morajo najti na Zemljevidu svetovne dediščine ter naštetih kriterijih, zaradi katerih so bila vpisana na Seznam svetovne dediščine. Vsaka skupina naj izbere po enega predstavnika, ki bo njihove predloge predstavil razredu. Odgovore primerjajte s pravimi kriteriji, ki jih najdete v kratkih opisih.

Učenci naj glede na štiri kriterije, ki se uporabljajo za izbor naravnih območij svetovne dediščine za uvrstitev na Seznam svetovne dediščine, sestavijo seznam lokalnih, regionalnih ali nacionalnih območij, ki bi ustrezali posameznemu kriteriju. Nato naj pogledajo, če je katero od predlaganih območij na zemljevidu svetovne dediščine in se o tem pogovorite. Učenci naj izdelajo plakat predlaganih območij s slogani, ki se zavzemajo za njegovo ohranitev.

Ekološko in kulturno trajnostni razvoj

Razvoj mora postati trajnosten in ob tem zadovoljiti potrebe sedanje generacije, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da bodo zadovoljili svoje lastne.

Okolje in trajnostni razvoj, Pariz, UNESCO, 1997

Potreba po ohranjanju ravnotežja med človeštvom in okoljem je zajeta v Konvenciji o svetovni dediščini. Definicija svetovne dediščine, ki vključuje tako kulturno kot naravno, opozarja mednarodno skupnost na medsebojno delovanje ljudi z naravnim okoljem, ki je temeljno za ekološki trajnostni razvoj.

Znotraj procesa razvoja se mora najti prostor za naravo, ki je tako duhovno bogastvo kot tudi v zelo praktičnem smislu temelj našega življenja.

Jeffrey A. McNeeley, IUCN, Nature and Resources, Letnik 28, št. 3, 1992

Veliko groženj okolju (npr. krčenje gozdov zaradi kmetijstva, ribolov, onesnaževanje), ki so posledica sedanjega razvoja in rasti prebivalstva, je treba nadzirati zaradi ohranitve biotske (in kulturne) raznolikosti sveta. Ohranjanje in raba virov (npr. kmetijstvo, rudarstvo, gozdarstvo) sta pogosto označena kot medsebojno izključujoča. Zaradi tega je raba virov na zaščenih območjih, npr. na območjih svetovne dediščine, pogosto prepovedana. V bolj skrbno upravljanih primerih pa se je kot učinkovit pristop izkazalo uravnoteženje ohranjanja **naravne** in **kulturne dediščine** ter morebitnih omejitev glede rabe s priložnostmi za trajnostno rabo in drugimi ekonomskimi dejavnostmi, zaradi katerih ima lokalno prebivalstvo neposreden interes za ohranjanje dediščine.

▲ Narodni park Banc d'Arguin, Mavretanija

Ta park v zahodni Afriki je življenjski prostor milijonov ptic. Dotika se atlantske obale, sestavljajo pa ga peščene sipine, obalna močvirja, majhni otoki in obalne plitvine, ki skupaj predstavljajo pokrajino izjemnih kontrastov in visoke biotske raznovrstnosti. Park nudi dom raznovrstnim pticam selivkam in več vrstam morskih želv in delfinom.

Banc d'Arguin je zelo pomemben za lokalno gospodarstvo: sedem ribiških vasi je odvisnih od njegovih bogatih naravnih virov, nudi pa tudi temelj za ekološko občutljiv turizem. Tradicionalne ribiške metode, ki jih uporabljajo domačini, niso znatno vplivale na naravne vire v parku. Če pa bi se pojavili motorni čolni in povečalo število ulovljenih rib, bi se lahko pokazali negativni učinki na življenje ptic na tem območju.

Narodni park Banc d'Arguin,
Mavretanija
© Evergreen

■ Vaja 34

VARSTVO OKOLJA

Cilj: razumeti pomembnost dobrega upravljanja naravnih enot svetovne dediščine

Igra vlog

Aktivnost v učilnici

Več ur pouka

Jezik, geografija, naravoslovni predmeti, biologija

Zemljevid svetovne dediščine, kratki opisi

✓ Učencem pojasnite stanje nacionalnega parka Banc d'Arguin v Mavretaniji. Sestavite dramsko besedilo po spodnjem scenariju na izmišljenem območju svetovne dediščine. Razred razdelite v različne interesne skupine.

✓ Skupina podjetnikov želi razviti ribiško dejavnost. Našli so nekaj tujih investorjev, ki bi podprli njihov projekt. Direktorja parka in okoljevarstvenike pa skrbi, da bi znatno povečanje ribolova zmotilo življenje ptic. Državni organi so naklonjeni povečanju prihodkov lokalnega prebivalstva, vendar nočejo motiti trenutno dobro uravnoteženega ekosistema. Kakšne odločitve bi lahko sprejeli, da bi ugodili vsem?

■ Vaja 35

UKREPI ZA EKOLOŠKO TRAJNOSTNI RAZVOJ

Cilj: spodbuditi učence, da bi se zavedali pretiranega ustvarjanja odpadkov

Vaja

Razredna ali obšolska dejavnost

Nekaj ur pouka in nekaj tednov dela izven pouka

Umetnost, naravoslovni predmeti

Posode za shranjevanje predmetov, ki jih je mogoče reciklirati, kot so steklenice, papir, aluminij in pločevinke, embalaža za mleko itd.

✓ Onesnaženje je pogosto povezano s prekomerno porabo in odpadki. Zmeren in trajnostni način porabe virov skupaj z recikliranjem lahko predstavlja rešitev. Vsi se moramo nujno zamisliti o tem, kako lahko sami učinkovito prispevamo k recikliranju in optimalni porabi virov. Okoljevarstvenika povabite, da z učenci spregovori o pomembnosti recikliranja ter kako se slednjega lotiti. Učenci naj pripravijo kampanjo na temo recikliranja odpadkov (npr. papir, aluminij in pločevinke, steklenice) na šoli in v celotni skupnosti (vključno s starši otrok). Odločite se, katere izdelke bi za namen reciklaže morali zbirati. Pri pouku likovne vzgoje naj izdelajo plakate za kampanjo. Rezultate kampanje ocenite skupaj z učenci.

✓ Razpravljajte o zaščiti svetovne dediščine in trajnosti. Zakaj sta recikliranje in ponovna uporaba virov pomembna?

✓ Učence spodbudite k ohranjanju čistega okolja in enot svetovne dediščine z nasvetom, naj odpadke pravilno zbirajo, odlagajo in ločujejo.

▲ Lokalna podpora trajnosti

Lokalna podpora za ohranjanje se lahko poveča, če bodo ljudje lahko uporabljali zaščitena območja, npr. območja svetovne dediščine, in sicer na trajnosten način. Projekti za ohranjanje in razvoj se v čedalje večjem številu povezujejo z zaščitnimi območji in njihovo okolico in jih podpirajo.

Lokalno sodelovanje pri oblikovanju in upravljanju projektov za ohranjanje dediščine je zelo pomembno, če naj bi ti projekti dejansko zagotavljali trajnostno rabo.

■ Vaja 36

PO POTEH DEDIŠČINE

Cilj: Učencem omogočiti, da so pustolovski, ustvarjalni in se bolj zavedajo okolja

Vaja

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

Nekaj ur pouka in delo izven pouka

Družboslovni predmeti, naravoslovni predmeti, biologija

Zemljevidi

✓ Glede na to, da učenci uživajo v dogodivščinah in raziskovanju, jim predlagajte, da naredijo posebno pot po dediščini. Skupaj se pogovorite o tematiki; pot je lahko na primer na temo naravne, kulturne, mestne, cvetlične, fotografske ali video dediščine. Ko izberete temo, v razred prinesite nekaj zemljevidov in jih preučite. Učencem naročite, naj napravijo načrt poti in si v prostem času dele poti vnaprej ogledajo. Izdelajo naj tudi brošuro o posebnostih, na katere je potrebno biti pozoren.

✓ Organizirajte poseben dan, ko se boste podali po poti. Slednjo uporabite kot sredstvo za razvijanje čutnih zaznavanj (voha, sluha, opazovanja itd.).

Bizonji prepad
Head-Smashed-In,
Kanada. © S. Titchen

✓ Glede na rezultate in vpliv poti na učence lahko organizirate še druge poti, ki bi jih učenci prehodili skupaj z drugimi udeleženci (drugi razredi na šoli ali iz drugih šol, starši, pripadniki lokalne skupnosti itd.).

Prihodnost našega planeta

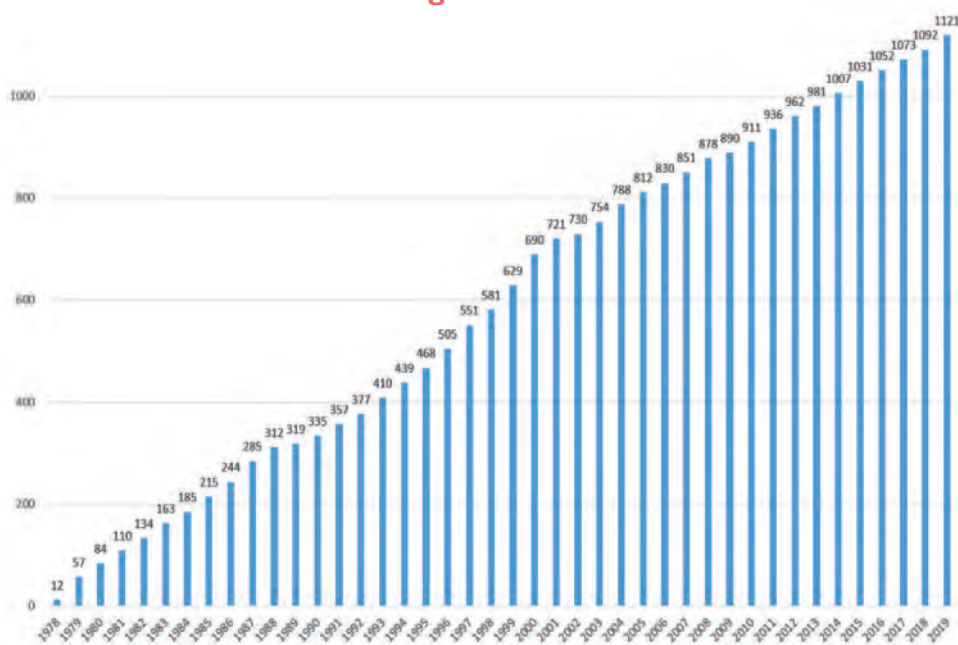
Od Svetovnega vrha o Zemlji v Riu leta 1992 je bilo na Seznam svetovne dediščine vpisanih skupno 1121 naravnih, kulturnih in mešanih območij, od tega 213 naravnih območij.

V razvitih državah je v zadnjem času definitivno prišlo do sprememb v rabi naravnih virov – boljša izraba energije, vode in zemlje ... Onesnaževanje zraka, vode in prsti se je prav tako zmanjšalo. V državah v razvoju pa nasprotno lahko vidimo veliko onesnaženja. Eden izmed pozitivnih dosežkov je, da so te države spoznale, da so njihovi problemi nevarni ter da ekonomskega in socialnega razvoja ni moč ločiti od varovanja okolja.

Mostafa Tolba, predsednik Komisije za trajnostni razvoj,
UNESCO Sources, št. 92, julij–avgust 1997

Vpisi predstavljajo pomemben prispevek k ohranjanju globalnega in naravnega okolja.

Spomeniki na seznamu svetovne dediščine, avgust 2019

Vir podatkov: Unescov Center za svetovno dediščino, 2019

Z letom 2019 je na seznam svetovne dediščine vpisanih 1121 spomenikov, od katerih je 869 kulturnih, 213 naravnih in 39 mešanih spomenikov, ki se nahajajo v 167 državah članicah. Od navedenih spomenikov se jih 529 (47,19 %) nahaja v Evropi in Severni Ameriki, 268 (23,91 %) na azijsko-pacifiškem območju, 142 (12,67 %) v Latinski Ameriki in na Karibih, 86 (7,67 %) v arabskih državah in 96 (8,56 %) v Afriki.

Ker imajo območja svetovne dediščine mednarodno priznano izjemno univerzalno vrednost, bi morala biti vzor učinkovitega upravljanja.

Bernd von Droste, direktor, UNESCO Center za svetovno dediščino, Pariz, in Jeffrey A. McNeely, IUCN, Svetovna dediščina, Dvajset let pozneje, IUCN, 1992

Gori, doli, naokoli po učnem načrtu

Umetnost

Učenci naj izberejo svoja najljubša območja svetovne naravne dediščine in jih naslikajo ali narišejo

Biologija

Izberite območje svetovne naravne dediščine v vaši regiji in izdelajte seznam rastlin, dreves, živali ipd., ki se v njem nahajajo

Primerjajte ta seznam z rastlinami, drevesi in živalmi v vašem kraju

Izvedite obisk območja, na katerem z učenci raziščite rastline, živali in geološke značilnosti območja

Tuj jezik

Vzpostavite stik s šolo v tujini (po možnosti s šolo v ASPnet mreži) ter izmenjajte mnenje o okoljskem problemu, ki zadeva obe šoli, ter o možnih posledicah za ohranjanje svetovne dediščine

Zgodovina

Izberite naravno območje, učenci pa naj razmislijo o njegovi obliki površja v preteklosti in sedanjosti ter o morebitnih bodočih grožnjah za njegovo ohranitev

Geografija

Izberite območje naravne svetovne dediščine, npr. takšno, ki vsebuje ledenik (glej Los Glaciares, Argentina, kratek opis) in se pogovorite o posledicah globalnega segrevanja

Izberite geološko ali fosilno območje za raziskovanje

Jezik

Izberite območje svetovne dediščine, za katerega učenci menijo, da ga ogroža onesnaževanje in pripravite oglaševalsko akcijo proti onesnaževanju in za začetek ali okrepitev ukrepov za ohranjanje

Matematika

Opravite raziskavo o vrstah (rastlin, dreves, ptic, sesalcev, rib), ki jim grozi izumrtje ali zmanjšanje števila in izračunajte odstotke

Znanost

Vzemite vzorce vode iz lokalnega jezera ali reke in preverite, ali kaže znake onesnaženosti

Preverite, ali fasade zgradb kažejo znake onesnaženosti zraka

Pogovorite se, kako bi lahko spremenili obnašanje ljudi v prid ohranjanja območij svetovne dediščine

Svetovna dediščina in kultura miru

© UNESCO/zgodovinsko središče Varšave, Poljska

»Ker se vojne začenjajo v glavah ljudi,
je treba tudi obrambo miru graditi
v glavah ljudi.«

Preambula k Ustavi Unesca

Svetovna dediščina in kultura miru

	Stran
Cilji	155
Znanje	155
Odnos	155
Veščine	155
Svetovna dediščina in kultura miru	156
Vaja 37: Opredelitev miru in svetovne dediščine	157
Območja, ki simbolizirajo mir	157
Vaja 38: Svetovna dediščina in mir v vaši regiji	160
Zaščita svetovne dediščine v času vojne	160
Vaja 39: Restavriranje dediščine, poškodovane v času vojne	161
<i>Haaška konvencija</i> varuje kulturno dediščino	161
Vaja 40: Varovanje kulturne in naravne dediščine v času vojne	163
Varovanje naravne dediščine v času vojne	163
Svetovna dediščina in človekove pravice	164
Vaja 41: Predsodek – grožnja miru	165
Vaja 42: Oblikovanje križanke o svetovni dediščini in miru	166
Delovni list: Oblikovanje križanke o svetovni dediščini in miru	167
Gori, doli, naokoli po učnem načrtu	168

Cilji

Znanje

Pomagati učencem, da usvojijo znanje in razumevanje o:

- območjih svetovne dediščine, ki so priče miru, človekovih pravic in demokracije;
- etičnih sporočil **Unesca** in **Konvencije o svetovni dediščini**;
- pomembnosti rasne nediskriminacije, strpnosti in spoštovanja vseh ljudi in njihovih kultur.

Naravnost

Spodbujati učence k:

- spoštovanju drugih ljudi in njihovih kultur ter k mirnemu reševanju sporov v njihovih življenjih;
- sodelovanju v duhu solidarnosti v podporo **ohranjanju** svetovne dediščine.

155

Veščine

Pomagati učencem, da razvijejo sposobnost za:

- sodelovanje v skupini (timsko delo);
- mirno reševanje sporov in pomoč drugim, da se naučijo mirnega reševanja sporov;
- demokratično sodelovanje v političnem in civilnem življenju;
- sodelovanje pri Unescovih prizadevanjih za ohranjanje svetovne dediščine.

Svetovna dediščina in kultura miru

Mirovni pozivi k nenasilnim odnosom, ne samo med državami, ampak tudi med posamezniki, med družbenimi skupinami, med državo in njenimi državljani ter med ljudmi in njihovim okoljem. Učenje o kulturnih in naravnih območjih, vpisanih na **seznam svetovne dediščine**, nam pomaga razumeti različne vidike miru tako, da nas spomni na veličastne stvaritve narave in človeštva, ki v velikem številu odražajo naše večno prizadevanje za svobodo, pravičnost, medsebojno razumevanje ter spoštovanje, ljubezen in prijateljstvo. To so naše temeljne človekove pravice ter nepogrešljive sestavine miru in razvoja z vidika vsakega posameznika, vsake družbe in sveta kot celote.

Mir

1. (a) Odsotnost ali prenehanje vojne ali sovražnosti, stanje v državi ali skupnosti, ko ta ni v vojni z drugo.
(b) Ratifikacija ali mirovna pogodba med dvema oblastema, ki sta bili predhodno v vojni
2. Odsotnost družbenih nemirov in neredov, javni red in varnost.
3. Odsotnost izgredev.

Mali oxfordski slovar

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine se s svojim skladom za svetovno dediščino pri ohranjanju najpomembnejših območij na svetu zanaša na skupne mednarodne ukrepe.

Da je bilo vso človeško zgodovino pogosto prav nepoznavanje načina življenja drugih ljudi razlog za pojav medsebojne sumničavosti in nezaupanja, razlike med narodi sveta pa so prepogosto vodile v vojne.

Da je veliko in strašno vojno, ki se je zdaj končala, omogočilo zanikanje demokratičnih načel dostojanstva, enakosti in medsebojnega spoštovanja ljudi, ki jih je zaradi nevednosti in predsodkov nadomestilo razširjanje doktrine neenakosti ljudi in ras.

...

Da sta razširjanje kulture in izobraževanje človeštva za doseganje pravičnosti in svobode in miru nepogrešljiva za človeško dostojanstvo in predstavljata sveto dolžnost, ki jo morajo izpolniti vsi narodi v duhu vzajemne pomoči in skrbi.

... in da se mir ne razblini, mora biti izgrajen na temeljih intelektualne in moralne solidarnosti človeštva.

Preambula k Ustavi Unesca

Gibanje kulture miru se kot velika reka hrani iz raznolikih pritokov – iz vseh tradicij, kultur, jezikov, religij in političnih nazorov. Njegov cilj je svet, v katerem to obilje kulture biva skupaj v duhu medkulturnega razumevanja, strpnosti in solidarnosti.

Rene C. Romero, nacionalni koordinator mreže ASPnet, Unescova nacionalna komisija za Filippine

■ Vaja 37

OPREDELITEV MIRU IN SVETOVNE DEDIŠČINE

Cilj: izboljšati razumevanje razmerja med mirom in svetovno dediščino

Razprava

Aktivnost v učilnici

I učna ura

Zgodovina, etika, jezik

Konvencija o svetovni dediščini, zemljevid območij svetovne dediščine, kratki opisi

Slovar

✓ Na tablo napišite besedo »mir« (ali pa jo samo izrecite) in prosite učence, naj napišejo čim več izrazov, ki jih povezujejo s to besedo. Prosite vsakega učenca, naj prebere svoj seznam besed. Ko ga berejo, zapišite vsako besedo na tablo in označite tiste, ki se ponavljajo. Na koncu boste lahko opredelili, katere izraze učenci najpogosteje povezujejo z besedo »mir«.

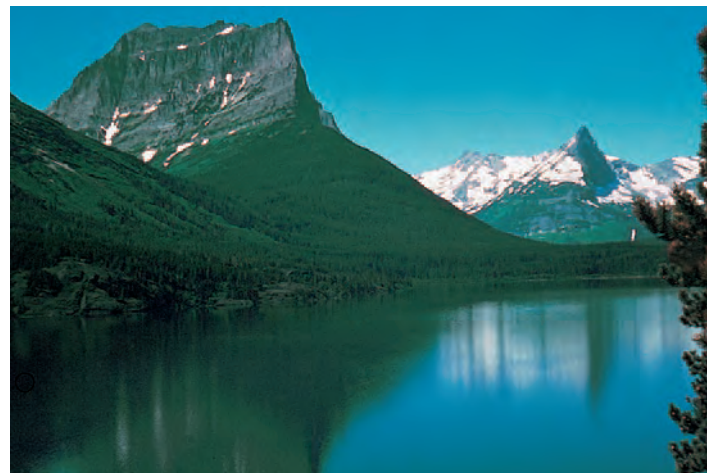
✓ Vajo ponovite z izrazom »svetovna dediščina«, vendar naj si učenci najprej ogledajo zemljevid svetovne dediščine in izberejo območja, ki imajo v svojih imenih besede, povezane z mirom, harmonijo, spokojnostjo oziroma z obrambo in vojno (npr. spomenik miru, trdnjava, utrdbe, zidovi). Nato jih prosite, naj izberejo eno območje (ali več območij), ki se nanašajo na mir in so opisane v tem poglavju. Nato naj o tem območju in njegovi vlogi, ki se nanaša na zgodovino miru, poiščejo kakršne koli dodatne informacije (na primer v enciklopediji iz šolske knjižnice ali na internetu).

157

Območja, ki simbolizirajo mir

Mnoga območja svetovne kulturne dediščine odražajo temeljne vrednote miru in človekovih pravic, v okviru mednarodnega sodelovanja pa so si pogosto prizadevali za njihovo ohranitev. Nekatera od njih so v tem smislu izjemno sporočilna. Mednarodni park miru Waterton Glacier na meji med Kanado in Združenimi državami Amerike ima besedo »mir« že v svojem imenu. Območje je bilo na seznam svetovne dediščine vpisano leta 1995 ter obsega Nacionalni park Waterton Lakes v Alberti (Kanada) in Nacionalni park Glacier v Montani (ZDA). Skupaj sestavljata prvi mednarodni park miru na svetu z izjemno pokrajino, ki je še posebej bogata z vrstami rastlin in sesalscev ter alpskimi in ledeniški značilnostmi.

Mednarodni park miru Waterton Glacier, Kanada in Združene države Amerike. © UNESCO

Po drugi strani pa je spomenik miru v Hirošimi (kupola Genbaku), ki je bil na seznam svetovne dediščine vpisan leta 1996, oster in močan simbol svetovnega miru že več kot pol stoletja po uporabi najsmrtonosnejšega orožja, ki ga je kdaj ustvaril človek.

Ključni pomen kupole se skriva v tem, kar predstavlja: njeni nemi ostanki po eni strani simbolizirajo največjo stopnjo uničenja, ki ga je zmožen zadati človek, po drugi strani pa prinaša sporočilo upanja, da se bo za vse čase nadaljeval svetovni mir, ki ga je leta 1945 vzpostavila eksplozija atomske bombe. Ko je 6. avgusta 1945 nad Hirošimo razneslo prvo atomsko bombo, ki je povzročila smrt 140.000 ljudi, je v bližini epicentra eksplozije obstala samo ta stavba oziroma natančneje njen skelet. Kupolo, ki jo danes poznamo pod imenom kupola Genbaku (kupola atomske bombe), so ob začetku obnove mesta ohranili v prvotnem stanju. Leta 1966 je mestni svet Hirošime sprejel sklep, da je treba kupolo ohraniti za vedno. Spominski park miru s kupolo kot glavno znamenitostjo so oblikovali med letoma 1950 in 1964. Od leta 1952 se v parku vsako leto 6. avgusta odvija spominska slovesnost za mir.

Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja (ICOMOS)

Spomenik miru v Hirošimi
(kupola Genbaku),
Japonska: močan simbol
miru. © UNESCO

Vojna, ki ji je sledil razpad nekdanje Jugoslavije, se je osredotočila tudi na staro mestno jedro Dubrovnika na Hrvaškem, saj je bil simbol svobode in miru. To čudovito staro mesto na dalmatinski obali, znano kot »biser Jadrana«, ima na svoji zastavi že stoletja zapisano besedo »libertas« (svoboda). Mesto je v trinajstem stoletju postalo pomembna sredozemska obmorska sila z mogočno pomorsko floto in mrežo konzulatov ter trgovskih postaj po vsej Evropi. Čeprav je bil med potresom leta 1667 hudo poškodovan, je Dubrovnik uspel ohraniti svoje prelepe gotske, renesančne in baročne cerkve, samostane, palače in fontane pa tudi impresivno kamnito obzidje, ki obkroža skoraj celotno staro mestno jedro. Ta obzidje, ki je mesto stoletja varovalo pred napadi z morja, ni moglo zaščititi mesta pred sodobnim bombardiranjem, ki ga je utrpelo pred nekaj leti. Mesto Dubrovnik, ki je bilo leta 1991 vpisano na Unescov seznam ogrožene svetovne dediščine, je z Unescovo pomočjo uspelo obnoviti poškodovane stavbe in postalo simbol mednarodne solidarnosti pa tudi večni simbol svobode in miru.

Konvenција o
varstvu svetovne
kulturne in
naravne dediščine

Staro mestno jedro
Dubrovnika, Hrvatska
© UNESCO/IUCN/IJ.
Thorsell

Uničenje Dubrovnika leta
1991. © UNESCO/D.
Lefèvre

■ Vaja 38

SVETOVNA DEDIŠČINA IN MIR V VAŠI REGIJI

Cilj: razmislek o območjih svetovne dediščine, ki simbolizirajo mir

Raziskovanje

Razredna in
obšolska
dejavnost

1 ura pouka

Zgodovina,
geografija,
umetnost

Zemljevid
svetovne
dediščine,
kratki opisi

Nacionalne
zgodovinske
knjige

✓ Učence prosite, naj poimenujejo kulturne ali naravne znamenitosti (po možnosti območja svetovne dediščine), kjer so bili podpisani mirovni sporazumi ali ki imajo simbolično vrednost z vidika zgodovinskih dogodkov (npr. večje bitke, pomembne deklaracije).

✓ Prosite jih, naj v razred prinesejo vse informacije, ki jih lahko najdejo o teh območjih, nato pa naj na ustvarjalen način (s pisanjem, risanjem ali slikanjem) izrazijo, kaj je po njihovem mnenju sporočilo teh območij.

Zaščita svetovne dediščine v času vojne

Svetovna dediščina
in identiteta

Svetovna dediščina
in turizem

Svetovna dediščina
in identiteta

Velika verjetnost je, da bodo v času vsake večje vojne poškodovana kulturna in naravna območja. Določena kulturna območja so včasih namerno napadena, da bi uničili dragocene simbole narodne identitete. Na različne načine se lahko ogrozijo tudi naravna območja (zlasti njihovo favno in floro), na primer z bombardiranjem, s prehodom vojaških vozil prek zaščitene naravnih parkov, streljanjem, divjim lovom in množičnim razseljevanjem ljudi. Kulturna in naravna območja, ki so pomembni viri prihodkov iz turizma, postajajo vedno večje tarče namenskega uničenja v času vojne.

Sredi trpljenja, ki ga povzroča vojna, se lahko zdi, da je varovanje kulturnih in naravnih območij nedopustno razkošje. Čeprav se na prvi pogled morda res zdi tako, pa izkušnje kažejo, da je reševanje naše **kulturne** in **naravne dediščine** ključnega pomena, zlasti ko so napadena spomeniška območja narodne knjižnice, cerkve, muzeji, univerze in stoletja stari mostovi.

Eden izmed najbolj nazornih primerov je obnova zgodovinskega središča mesta Varšava iz osemnajstega stoletja, ki je bilo na seznam svetovne dediščine vpisano leta 1980. Avgusta 1944, v času 2. svetovne vojne, so nacistične okupacijske enote uničile več kot 85 odstotkov mestnega središča. Prebivalci so po vojni sprožili petletno kampanjo za rekonstrukcijo mesta, zato se danes mesto odlikuje z natančnimi reprodukcijami cerkva, palač in tržnice. Mesto je izjemen primer popolne rekonstrukcije zgodovine od trinajstega do dvajsetega stoletja ter izraz ponosa in identitete.

Poziv mladih v času foruma v Dubrovniku:

Potrebujemo več prizadevanj in ukrepov na področju mirnega reševanja sporov, saj vojne uničujejo našo dediščino.

■ Vaja 39

RESTAVRIRANJE DEDIŠČINE, POŠKODOVANE V ČASU VOJNE

Cilj: izvedeti več o restavriranju svetovne dediščine

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

1 ali 2 uri pouka

Zgodovina

Lokalne zgodovinske knjige, lokalna književnost, osebni intervjui

✓ Učence prosite, naj opravijo intervju s svojimi starimi starši, sorodniki ali starejšimi v svoji soseščini:

- Če imajo izkušnjo z vojno ali oboroženim spopadom oziroma imajo znanje o tej temi, jih povprašajte, ali se spomnijo, katere pomembne kulturne institucije, stavbe ali naravna območja v njihovi državi so bila huje poškodovana ali uničena.
- Ali je bilo opravljeno restavriranje? Kakšno je njihovo mnenje o restavriranju?
- Ali so bila restavrirana tudi območja svetovne dediščine?

✓ Učenci naj povzamejo intervjue, povzetki pa naj služijo kot izhodišče za razpravo v razredu.

▲ Haaška konvencija varuje kulturno dediščino

Po ogromnem uničenju naše kulturne dediščine, ki smo mu bili priča med drugo svetovno vojno, je mednarodna skupnost leta 1954 v Haagu na Nizozemskem sprejela *Konvencijo o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada*. Haaška konvencija vsebuje določbe za zaščito premičnih in nepremičnih dobrin, ki so zelo pomembne za kulturno dediščino narodov, ne glede na njihovo poreklo ali lastništvo, ter nalaga, da je spoštovanje teh dobrin obvezno.

**Konvencija o
varstvu svetovne
kulturne in
naravne dediščine**

Preambula Haaške konvencije iz leta 1954

Visoke pogodbenice:

so prepoznale, da je kulturna dediščina med nedavnimi oboroženimi spopadi utrpela hudo škodo in je zaradi razvoja tehnologije vojskovanja v vedno večji nevarnosti uničenja;

so prepričane, da škoda na kulturni dediščini, ki pripada kateremu koli narodu, pomeni škodo za kulturno dediščino vsega človeštva, saj vsak narod prispeva h kulturi sveta;

se zavedajo, da je izjemno pomembno za vse narode, da se kulturna dediščina ohrani in dobi mednarodno zaščito;

menijo, da takšna zaščita ne more biti učinkovita, če niso bili sprejeti nacionalni in mednarodni ukrepi, ki bi tovrstno zaščito organizirali že v času miru;

so odločene, da bodo sprejele vse mogoče ukrepe za zaščito kulturne dediščine.

Zato so se dogovorile ...

Ko država postane članica *Haaške konvencije*, se zaveže, da bo sprejela vse potrebne ukrepe, da zaščiti dediščino na svojem ozemlju. S tem se zavezuje, da bo:

- zmanjšala posledice za kulturno dediščino v primeru oboroženega spopada in sprejela preventivne ukrepe za takšno zaščito, ne samo v času sovražnosti, ampak tudi v času miru;
- vzpostavila zaščitne mehanizme in označila nekatere pomembne stavbe in spomenike s posebnimi oznakami, ki označujejo, da gre za dediščino, ki jo je treba zaščititi;
- ustvarila posebne enote znotraj vojaških sil, ki bodo odgovorne za zaščito kulturne dediščine.

Haaška konvencija je bila uporabljena med sporom na Bližnjem vzhodu in nedavno v vojnah, ki so opustošile kulturna območja v Bosni in Hercegovini, Kambodži, na Hrvaškem (zlasti staro mestno jedro Dubrovnika) in v Iraku.

■ Vaja 40

VAROVANJE KULTURNE IN NARAVNE DEDIŠČINE V ČASU VOJNE

Cilj: izvedeti več o Haaški konvenciji in potrebi po zaščiti naravnega okolja v času vojne

Raziskovanje

Aktivnost v učilnici

1 učna ura

Zgodovina, etika

Haaška konvencija iz leta 1954

✓ Z učenci se pogovorite o preambuli k Haaški konvenciji iz leta 1954 in poskušajte pridobiti kopijo celotne konvencije od Unescove nacionalne komisije ali od Unesca. Z učenci se pogovorite o naslednjem:

- Zgodovinske okoliščine (po drugi svetovni vojni), v katerih je bila napisana *Haaška konvencija*.
- Cilji *Haaške konvencije* oziroma cilj varovanja kulturne dediščine v času vojne.
- V čem se *Haaška konvencija* in Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine razlikujeta in v čem se dopolnjujeta?
- Primeri nedavne vojne ali oboroženega spopada, kjer je bila uporabljena *Haaška konvencija*.
- Kako vojne škodujejo naravnemu okolju?

✓ Pogovorite se o tem, kako vojne škodujejo našemu naravnemu okolju.

Nasloví Za stík

163

▲ Varovanje naravne dediščine v času vojne

Uničenje nekaterih najpomembnejših ekosistemov na Zemlji zaradi nedavnih vojn je pokazalo, kako težko je v takšnih okoliščinah zaščititi naravno dediščino (npr. prehod vojaških vozil, namerno čiščenje ozemlja s požiganjem, pritisk zaradi razseljevanja velikega števila ljudi). Nazoren primer je območje svetovne dediščine Kahuzi-Biega v nekdanji državi Zair, danes Demokratična republika Kongo. Zaradi vojne v Ruandi leta 1996 je bilo vzpostavljeno begunsko taborišče za 50.000 ljudi na obrobju parka, ki je dom redkih in ogroženih (skoraj izumrlih) gorskih goril, ki jih preučujejo znanstveniki George Schaller, pokojni profesor Grzimek in Diane Fossey. Zaradi prizadevanj Unesca, visokega komisarja ZN za begunce, nacionalnih organov in nemške razvojne agencije GTZ ter s finančno pomočjo sklada svetovne dediščine je bilo begunsko taborišče premeščeno na primernejše mesto.

Ogrožena gorska gorila,
nacionalni park Nedostopni
Bwindi, Uganda.
© UNESCO

Svetovna dediščina in človekove pravice

Prizadevanja za priznanje in spoštovanje človekovih pravic so pogosto spremljali ukrepi za mir, svobodo in razvoj. Prav tako se ta prizadevanja že od zgodnje zgodovine povezujejo z načeli demokracije in sodelovanja ljudi pri vodenju.

Številna območja svetovne dediščine poosebljajo te ideale, čeprav jih morda izražajo na različne in včasih težko doumljive načine. To ponazarjajo naslednji primeri.

Otok Gorée, ki leži ob obali Senegala in zre proti njegovi prestolnici Dakar, je bil od petnajstega do devetnajstega stoletja največje središče za trgovanje s sužnji na afriški obali. Arhitekturo otoka, kjer so izmenjaje vladali Portugalci, Nizozemci, Angleži in Francozi, odlikuje kontrast med turobnimi nastanitvami za sužnje in elegantnimi hišami trgovcev s sužnji. Danes otok še naprej opominja na posledice izkoriščanje ljudi in služi kot zatočišče za spravo.

Na brezobzirno nespoštovanje človekovih pravic in nepopisno trpljenje, ki ga je posledično doživelo na milijone nedolžnih ljudi, opominja tudi koncentracijsko taborišče Auschwitz na Poljskem, ki je bilo na seznam svetovne dediščine vpisano leta 1979. Njegovi utrjeni zidovi, bodeča žica, postaja vlaka, barake, vislice ter predvsem plinske celice in krematoriji so priča času, ko so nacisti na tem mestu med drugo svetovno vojno ubili 1,5 milijona ljudi, vključno z otroki in starostniki štiriindvajsetih narodnosti, vendar večinoma judovskega izvora. Spomeniško območje predstavlja obdobje v zgodovini človeštva, ki se ga je treba spominjati, da bi se izognili podobnim grozotam v prihodnosti. Prikazuje strašne posledice predsodkov.

Danes lahko obiskovalci spomeniškega območja obišejo nacionalni muzej Auschwitz, ki je sestavljen iz zaporniških in plinskih celic ter krematorijev. Muzej služi kot zgodovinski in raziskovalni inštitut z edinstvenimi arhivi. Pomembno prispeva k nenehnemu boju za svetovni mir in varnost, saj Auschwitz vsako leto obiše na tisoče ljudi, vključno z učenci šol z različnih delov sveta.

Koncentracijsko taborišče
Auschwitz, Poljska. ©
UNESCO/A. Husarska

■ Vaja 4 I

PREDSODEK – GROŽNJA MIRU

Cilj: odpraviti nestrpnost ter spodbujati medkulturno učenje in spoštovanje globalnega okolja

Razprava

Aktivnost v učilnici

Obšolska dejavnost

Več ur pouka

Zgodovina, etika, jezik, književnost

Zgodovinske knjige, enciklopedija

✓ Prosite učence, naj izrazijo svoje mnenje o večjih zgodovinskih dogodkih (npr. prva in druga svetovna vojna, suženjstvo), zaradi katerih je prišlo do predsodkov, nestrpnosti in diskriminacije ter potrebe po zagotovitvi mirne prihodnosti, tako da napišejo esej, pesem, izdelajo plakat, napišejo skladbo in podobno.

✓ Prosite jih, naj to mnenje povežejo s tem, kar so se že naučili o svetovni dediščini: ali jim poznavanje drugih kultur in življenjskih slogov zaradi znanja o območjih svetovne dediščine pomaga, da lahko bolje razumejo, cenijo in spoštujejo druge ljudi in svetovno okolje?

Svoboda kot osnovna vrednota je glavno sporočilo številnih območij svetovne dediščine, med drugim tudi Kipa svobode in Dvorane neodvisnosti v Združenih državah Amerike. Kip svobode, ki je bil na seznam svetovne dediščine vpisan leta 1984, stoji na vhodu v newyorško пристanišče. Postavili so ga leta 1886 in od takrat je pozdravil na milijone priseljencev v Združene države Amerike. 46 metrov visok spomenik je ustvaril francoski kipar Frédéric Auguste Bartholdi v Parizu, ki mu je pri delu s kovino pomagal tudi Gustav Eiffel (ustvarjalec Eifflovega stolpa v Parizu v Franciji). Ta simbol svobode predstavlja enega od največjih tehničnih dosežkov devetnajstega stoletja. Dejstvo, da je bil kip, katerega sredstva za izgradnjo so se zbirala z mednarodnimi prispevki, ustvaril francoski kipar v Evropi, še poveča simbolično vrednost tega območja svetovne dediščine, ki predstavlja izraz miroljubne medkulturne izmenjave.

V Dvorani neodvisnosti, ki se nahaja v središču Filadelfije v Pennsylvaniji, sta bili leta 1776 in 1787 podpisani Deklaracija o neodvisnosti in Ustava Združenih držav Amerike. Od takrat so univerzalna načela demokracije, ki so zapisana v teh dveh dokumentih, temeljnega pomena za ameriško in svetovno zgodovino, navdihnili zakonodajalce v številnih delih sveta. Območje je bilo leta 1979 vpisano na seznam svetovne dediščine.

Dvorana neodvisnosti,
Združene države Amerike
© UNESCO

■ Vaja 42

OBLIKOVANJE KRIŽANKE O SVETOVNI DEDIŠČINI IN MIRU

Cilj: da se v zavesti učencev okrepi ključna povezava med ohranjanjem svetovne dediščine in mirom

Vaja

1 ali 2 uri
pouka

Državlјanska
vzgoja

Zemljevid
območij
svetovne
dediščine

Delovni list, oblikovanje
križanke o svetovni
dediščini in miru, slovar,
enciklopedija

✓ Učence prosite, naj izdelajo dva seznama: na enem naj bodo območja svetovne dediščine, na drugem pa koncepti ali besede, ki se nanašajo na mir (npr. sopomenke besede »mir«: premirje, prekinitev sovražnosti, harmonija, dogovor, sloga, spokoj, tišina, mirnost; besede, ki se nanašajo na besedo »mir«: neagresivnost, nenasilje; protipomenke besede »mir«: vojna, agresija, oboroženi spopad, sovražnost, boj, bitka).

✓ Nato jih prosite, naj sestavijo svojo križanko tako, da uporabijo imena območij svetovne dediščine in besede s seznama. Za primer uporabite mrežo na delovnem listu.

Delovni list

A 15x15 grid of empty squares, totaling 225 squares, for drawing.

Gori, doli, naokoli po učnem načrtu

Umetnost

Izberite območje svetovne dediščine, povezano z mirom ali estetikom

Oblikujte plakate s posebnim sporočilom, ki spodbuja mir in ohranjanje kulturne dediščine

Tuji jeziki

Prevedite besede za mir in dediščino v druge jezike, ki jih učenec pozna, in naredite seznam (npr. »paix« in »patrimoine« v francoščini, »paz« in »patrimonio« v španščini)

Med poukom tujega jezika nadaljujte **raziskovanje** območij svetovne dediščine, ki se nanašajo na mir

Geografija

Preberite dnevne časopise in izrežite članke o sporih ali napetostih na različnih delih sveta in o morebitnih grožnjah za svetovno dediščino

Po enem mesecu **združite** časopisne izrezke glede na geografske regije (npr. Afrika, arabske države, Azija in Pacifik, Evropa, Severna Amerika, Latinska Amerika in Karibi) in jih predstavite

Opredelite spomenike svetovne dediščine v bližini območij spopada ali napetosti in se pogovorite o tem, ali jim grozi škoda ali uničenje

Zgodovina

Opredelite območje, ki simbolizira mir (v vaši državi ali drugje po svetu), ki (še) ni na seznamu svetovne dediščine

Pogovorite se o njegovem zgodovinskem pomenu in ga umestite glede na sedanost in prihodnost

Jezik

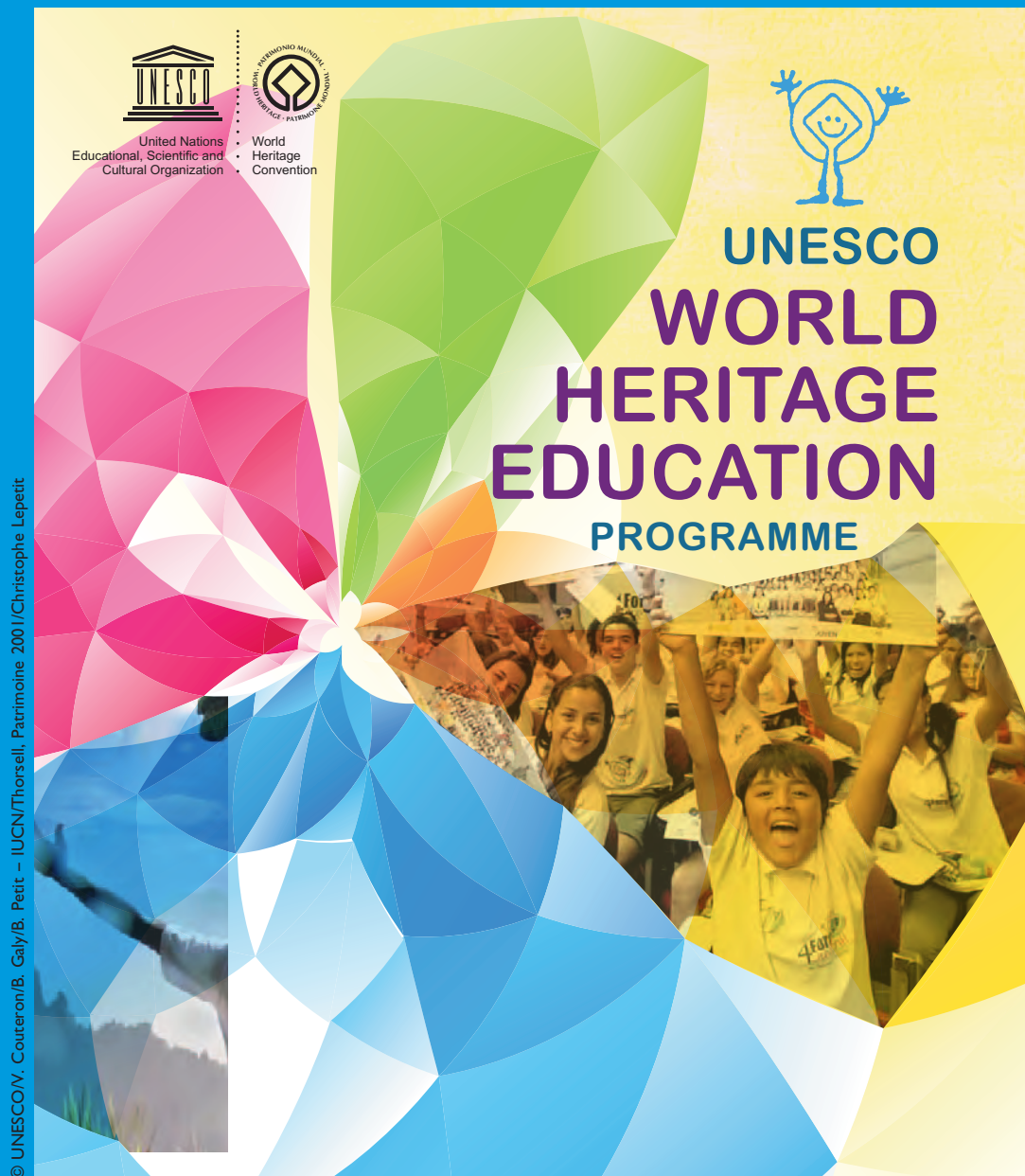
Naredite seznam sopomenk za besedo »mir«, nato pa izberite eno sopomenko in o njej napišite krajše besedilo, ki se nanaša na svetovno dediščino

Matematika

Izberite območje svetovne dediščine, na primer otok Gorée v Senegalu, in raziščite, na primer, koliko sužnjev je zapustilo otok na ladjah, namenjenih v Amerike. Nato predstavite podatke s pomočjo grafov glede na desetletja ali stoletja in se pogovorite o rezultatih

Referenčno gradivo

Referenčno gradivo

**»Potrebujemo zanimivo in ustrezno
izobraževalno gradivo, ki nam bo pomagalo
razumeti pomembnost svetovne dediščine.
Mladi morajo sodelovati pri njegovi pripravi.«**

**Naša zaobljuba, prvi Mednarodni mladinski
forum o svetovni dediščini v Bergnu na
Norveškem**

Referenčno gradivo

	Stran
Glosar	171
Naslovi za stik	177
Sedež Unesca	177
Unescovi regionalni in podregionalni uradi	178
Zadevne organizacije	179
Priloženo referenčno gradivo	
30 plastificiranih fotografij območij svetovne dediščine	
Ostalo referenčno gradivo	
(https://whc.unesco.org/en/educationkit/)	
Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine	
Kratki opisi območij svetovne dediščine	
Zemljevid območij svetovne dediščine	
Plakat	

Glosar

Biotska raznovrstnost ali biološka pestrost

se nanaša na različne oblike življenja, vključno z različnimi rastlinami, živalmi in mikroorganizmi na Zemlji, njihovimi geni in ekosistemi, v katerih živijo.

Predsedstvo Odbora za svetovno dediščino

Predsedstvo sestavlja sedem držav podpisnic, ki jih letno izvoli Odbor: predsedujoča država, pet podpredsedujočih, in ena, ki poroča. Predsedstvo komisije koordinira delo komisije in določi datume, ure ter dnevni red sestankov. Izbira novega predsedstva poteka ob koncu mandatnega obdobja Odbora za svetovno dediščino.

Ohranjanje

se nanaša na proces varovanja spomenika dediščine, s čimer se ohrani njegova posebna vrednost. Ohranjanje lahko vključuje vzdrževanje, varovanje, obnavljanje in rekonstrukcijo.

Merila

se uporabljajo za izbiro območja z izjemno univerzalno vrednostjo in vpis na seznam svetovne dediščine.

Kultura miru

je pojem za opis miroljubnih dejavnosti, ki jih UNESCO izvaja za spodbujanje spoštovanja vrednot miru.

Kulturna dediščina

je opredeljena v Konvenciji o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine. Med kulturno dediščino spadajo spomeniki, stavbe in območja.

Kulturne krajine

opredeljujejo medsebojno sodelovanje med ljudmi in naravnim okoljem.

Generalna konferenca UNESCO

Vsaki dve leti se države članice Unesca srečajo za odobritev programa in proračuna organizacije.

Center ICCROM

Mednarodni center za študij varstva in restavriranja kulturnih dobrin (ICCROM) nudi strokovne nasvete glede ohranjanja spomenikov kulturne dediščine in organizira tečaje usposabljanja za tehnike restavriranja.

Svet ICOM

Mednarodni svet za muzeje (ICOM) spodbuja in razvija muzeje in muzejsko stroko po vsem svetu.

Svet ICOMOS

Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja (ICOMOS) zagotavlja tehnične ocene kulturnih spomenikov in kulturnih krajin, ki so bile nominirane za vpis na seznam svetovne dediščine.

Zveza IUCN

Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN) svetuje Odboru za svetovno dediščino o izboru naravnih območij za vključitev na seznam svetovne dediščine.

Seznam svetovne dediščine v nevarnosti

vključuje tiste spomenike svetovne dediščine, ki jih je Odbor za svetovno dediščino določil za tako resno ogrožene, da je za njihovo ohranitev potrebno kolektivno prizadevanje mednarodne skupnosti za ohranjanje.

Države članice

so države, ki so ratificirale Konvencijo o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine. S tem so se strinjale, da bodo prepoznale in nominirale območja na svojem državnem ozemlju, ki so primerna za vpis na seznam svetovne dediščine. Ko država članica nominira območje, zagotovi podatke o tem, kako je območje varovano in načrt upravljanja.

Naravna dediščina

je v Konvenciji o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine opredeljena kot naravni spomenik, geološka ali fiziografska formacija ali znamenito naravno območje.

Nominacija

je postopek, s katerim država pogodbenica Konvencije izrazi željo za vpis spomenika na seznam svetovne dediščine. Treba je izpolniti poseben obrazec za nominacijo in ga poslati na Center za svetovno dediščino.

Izjemna univerzalna vrednost

Če ima območje izjemno univerzalno vrednost, pomeni, da bi njegovo izginotje predstavljalo nenadomestljivo izgubo za vse narode sveta. Izjemno univerzalno vrednost se da bolj preprosto definirati kot vrednost svetovne dediščine.

Patrimonito

je karakter, ki simbolizira mlado osebo, ki varuje dediščino. Leta 1995 so ga ustvarili udeleženci Forumu o svetovni dediščini za mlade v Bergnu na Norveškem.

Država članica

je država, ki je ratificirala Konvencijo o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine. S tem se je strinjala, da bo prepoznavala in nominirala območja na svojem državnem ozemlju, ki so primerna za vpis na seznam svetovne kulturne

dediščine. Ko država članica nominira območje, priskrbi podatke o tem, kako je območje varovano, in načrt za upravljanje vzdrževanja. Od države članice se prav tako pričakuje, da bo varovala spomenike svetovne dediščine, vpisane na seznam, in redno poročala organizaciji UNESCO o stanju območja. Vse države članice se sestanejo enkrat na dve leti na rednem zasedanju Generalne skupščine UNESCO. Države članice na zasedanju Generalne skupščine izvolijo člane Odbora za svetovno dediščino, pregledajo računovodski izkaz Sklada za svetovno dediščino in odločajo o pomembnih političnih vprašanjih.

Okviren seznam

Vsaka država članica mora sestaviti okviren seznam kulturnih in naravnih spomenikov, ki jih namerava nominirati za vpis na seznam svetovne dediščine v naslednjih petih do desetih letih.

Mreža UNESCO pridruženih šol (ASPnet)

Leta 1953 je organizacija UNESCO ustanovila mrežo ASPnet. Gre za globalno mrežo približno 8.000 šol iz 200 držav, ki podpirajo kakovostno izobraževanje. Njene prednostne naloge so spodbujanje izobraževanja za vse in ugotavljanje ter širjenje primerov kakovostnega izobraževanja v praksi, s poudarkom na izobraževanju o trajnostnem razvoju, miru, človekovih pravicah in medkulturnem učenju.

Generalna skupščina držav članic Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

zaseda na Generalnih konferencah Unesca in določa enoten odstotek prispevka v Sklad za svetovno dediščino, ki velja za vse države članice. Generalna skupščina prav tako izvoli nove člane Odbora za svetovno dediščino, ki zamenjajo odhajajoče člane.

Združeni narodi (ZN)

so mednarodna organizacija, ki danes združuje 193 držav članic. Ustanovljena je bila po drugi svetovni vojni za ohranitev mednarodnega miru in varnosti, razvijanje prijateljskih odnosov med narodi ter spodbujanje socialnega napredka, boljših življenjskih standardov in človekovih pravic.

UNESCO (Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo)

je specializirana agencija znotraj Organizacije združenih narodov s 193 državami članicami od leta 2009. Unescov cilj je med drugim tudi ozaveščanje ljudi o miru preko mednarodnega intelektualnega sodelovanja.

Unescov Center za svetovno dediščino

je središče in koordinator znotraj Unesca za vse zadeve v zvezi s svetovno dediščino. Skrbi za vsakodnevno upravljanje Konvencije in na zahtevo organizira mednarodno pomoč iz Sklada za svetovno dediščino. Center za svetovno dediščino je odgovoren za izvrševanje odločitev Odbora za svetovno dediščino.

Unescov Program izobraževanja o svetovni dediščini

Program izobraževanja o svetovni dediščini se je začel izvajati leta 1994. Zajema medregionalne projekte in dejavnosti, ki želijo spodbuditi mlade in jim omogočiti sodelovanje v ohranjanju kulturne dediščine ter odzivanje na nenehne nevarnosti, ki pretijo svetovni dediščini. Cilj programa je vključiti izobraževanje o svetovni dediščini v učne načrte v vseh regijah po svetu, kot tudi v neformalno okolje. S tem želi zagotoviti večje razumevanje vrednosti spomenikov svetovne dediščine in njihovega ohranjanja. Program vodi Unescov Center za svetovno dediščino v usklajevanju z mrežo UNESCO pridruženih šol (ASPnet) in v tesnem sodelovanju z Unescovimi regionalnimi uradi, Nacionalnimi komisijami za UNESCO in nevladnimi mladinskimi organizacijami.

Simbol svetovne dediščine

Simbol svetovne dediščine predstavlja soodvisnost svetovne naravne in kulturne raznolikosti. Uporablja se za spomenike, zaščitene s Konvencijo o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine in vpisane na uradni seznam svetovne dediščine. Hkrati predstavlja splošne vrednote, za katere se zavzema Konvencija. Kvadrat na sredini simbolizira rezultat človeških sposobnosti in navdiha, krog okoli kvadrata pa predstavlja častitev darov narave. Simbol je okrogel, tako kot svet, in prikazuje globalno varovanje dediščine vsega človeštva.

Svetovna dediščina

Gre za kulturno in naravno dediščino z izjemno univerzalno vrednostjo, vpisano na Unescov seznam svetovne dediščine.

Odbor za svetovno dediščino

Medvladni Odbor za svetovno dediščino z 21 članicami je odgovoren za izvajanje Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine. Švedska, 2001; Bratislava, Slovaška, 2002; Velikiy Novgorod, Ruska federacija, 2002; Oman, 2002; Rodos, Grčija, 2003; Durban, Južna Afrika 2005; Vilna, Litva, 2006; Christchurch, Nova Zelandija, 2007; Quebec, Kanada, 2008; Avila, Španija, 2009; Brasilia, Brazilija, 2010; Poreč, Hrvaška/Ljubljana, Slovenija, 2011; Santander, Španija, 2011; Krasnodar, Ruska federacija, 2012; Olyonok, Kazan, republika Tartastan, Ruska federacija, 2012; Alcala de Henares, Španija, 2012; Kjoto, Japonska, 2012; Zaječar, Srbija, 2013; Siem Reap and Pnom Pen, Kambodža, 2013; Alcala de Henares, Španija, 2013; Doha, Katar, 2014; Bonn, Nemčija, 2015; Istanbul, Turčija, 2016; Varšava in Krakov, Poljska, 2017; Manama, Bahrajn, 2018; Baku, Azerbajdžan 2019.

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine

Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine je bila sprejeta na 16. zasedanju Generalne konference Unesca leta 1972. Namen te konvencije je zaščititi, ohraniti in varovati kulturno ter naravno dediščino izjemne univerzalne vrednosti in jo posredovati prihodnjim generacijam.

Komplet za izobraževanje o svetovni dediščini

Gre za izobraževalno gradivo za učitelje, ki je bilo prvič objavljeno leta 1998 v angleščini in francoščini. Druga izdaja je sledila leta 2002. Obstaja več kot

trideset jezikovnih različic, hkrati pa že nastajajo nove v sodelovanju z Nacionalnimi komisijami za UNESCO, Unescovimi območnimi uradi in drugimi partnerji.

Sklad za svetovno dediščino

vsebuje prostovoljne in obvezne prispevke, uporablja pa se za ohranjanje spomenikov svetovne dediščine.

Seznam svetovne dediščine

Seznam kulturnih, naravnih in kulturno-naravnih (vključno s kulturnimi krajinami) spomenikov z izjemno univerzalno vrednostjo.

Forumi o svetovni dediščini za mlade

Junija leta 1995 je v Bergnu na Norveškem potekal prvi mednarodni Forum o svetovni dediščini za mlade. Od takrat vsako leto potekajo mednarodni in regionalni forumi za mlade. Cilji forumov za mlade so spodbujanje medkulturnega razumevanja in izmenjave med mladimi, spodbujanje ozaveščenosti o pomenu Konvencije o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine ter razvoj načrtov z regionalnimi in nacionalnimi ukrepi, s čimer bi vključili mlade v ohranjanje svetovne dediščine.

Naslovi za stik

■ Sedež UNESCA

Sedež Unesca
7, place de Fontenoy
75352 Pariz 07 SP
Francija
Tel.: +33 (0) 1 45 68 10 00
<http://www.unesco.org>

Kulturni sektor, Unesco

Da bi dosegli svoje cilje pri spodbujanju kulturne raznolikosti in medkulturnega dialoga v prid trajnostnemu razvoju, socialni koheziji in svetovnemu miru, kulturni sektor Unesca sodeluje z državami članicami Unesca, civilno družbo in zasebnim sektorjem po svetu pri izvajanju širokega spektra programov in dejavnosti, namenjenih ozaveščanju, izboljšanju zmogljivosti in širitvi najboljših praks. Sektor prav tako igra vodilno vlogo pri pripravi sklopa mednarodnih standardnih instrumentov, oblikovanih za zaščito in spodbujanje kulturne raznolikosti v različnih oblikah.

Kulturni sektor,
Unesco
7, place de Fontenoy
75352 Pariz CEDEX 07
Francija
Tel.: +33 (0) 1 45 68 10 00
<http://www.unesco.org/culture>

Unescov Center za svetovno dediščino

Center je središče in koordinator znotraj Unesca za vse zadeve v zvezi s svetovno dediščino. Skrbi za vsakodnevno upravljanje Konvencije in na zahtevo organizira mednarodno pomoč iz Sklada za svetovno dediščino.

Unescov Center za svetovno dediščino
7, place de Fontenoy
75352 Pariz CEDEX 07
Francija
Tel.: +33 (0) 1 45 68 24 96
E-pošta: wh-info@unesco.org
<http://whc.unesco.org/>
<http://whc.unesco.org/en/wheducation/>

■ Unescovi regionalni in podregionalni uradi

UNESCO Dakar

12 Avenue Roume, BP 3311, Dakar, Senegal
Tel.: (221) 8492323
Faks: (221) 8238393
E-pošta: dakar@unesco.org

UNESCO Santiago

Calle Enrique Delpiano 2058, Casilla 3187, Santiago, Čile
Tel.: (56 2) 6551050
Faks: (56 2) 6551046
E-pošta: uhst@unesco.org

UNESCO Bangkok

Prakanong Post Office, Box 967, Bangkok, 10110, Tajska
Tel.: (662) 391 0879/0577/0550
Faks: (662) 391 0866
E-pošta: bangkok@unesco.org

UNESCO Amman

PO Box 2270, Wadi Saqra, Amman 11181, Jordanija
Tel.: (962 6) 5514234/6559
Faks: (962 6) 5532183
E-pošta: amman@unesco.org

UNESCO Apia

PO Box 5766
Matautu, UTA Post Office, Apia, Samoa
Tel.: (685) 24 276
Faks: (685) 22 253
E-pošta: unesco.apia@unesco.org

UNESCO Harare

PO Box HG 435, Highlands, Harare, Zimbabwe
Tel.: (263 4) 77 6114/15
Faks: (263 4) 77 60 55
E-pošta: harare@unesco.org

UNESCO San José

Ap. Postal 220, San Francisco 2120, San José, Kostarika
Tel.: (506) 296 37 81/220 44 00
Faks: (506) 231 22 02
E-pošta: san-jose@unesco.org

UNESCO Doha

PO Box 3945, Doha, Katar

Tel.: (974) 86 77 07/77 08

Faks: (974) 86 76 44

E-pošta: doha@unesco.org

■ **Zadevne organizacije**

Mednarodni center za proučevanje ohranjanja in restavriranja kulturne dediščine (ICCROM)

ICCROM

Via di San Michele 13

I-00153 Rim

Italija

Tel.: (396) 585 531

Faks: (396) 585 533 49

E-pošta: iccrom@iccrom.org

<http://www.icomos.org/iccrom>

Mednarodni svet za spomenike in spomeniška območja (ICOMOS)

ICOMOS

49–51 rue de la Fédération

75015 Pariz

Francija

Tel.: (33 1) 45 67 67 70

Faks: (33 1) 45 66 06 22

E-pošta: secretariat@icomos.org

<http://www.icomos.org>

Svetovna zveza za varstvo narave (IUCN)

IUCN

Rue Mauverney 28

CH–1196 Gland

Švica

Tel.: (41) 22 999 0001

Faks: (41) 22 999 0010

E-pošta: mail@iucn.org

<http://www.iucn.org>

Mednarodni muzejski svet (ICOM)

ICOM

1 rue Miollis

75732 Pariz Cedex 15

Francija

Tel.: (33 1) 47 34 05 00

Faks: (33 1) 43 06 78 62
E-pošta: secretariat@icom.org
<http://www.icom.org>

Nordijski urad za svetovno dediščino (NWHO)

NWHO
Postbox 8196 Dep.
N-0034 Oslo
Norveška
Tel.: (47) 22 94 05 80
Faks: (47) 22 94 05 81
E-pošta: nwho@ra.no
<http://www.grida.no/ext/nwho/index.htm>

Organizacija mest svetovne dediščine (OWHC)

OWHC
56 Rue Saint-Pierre
Quebec G1K 4A1
Kanada
Tel.: (1) 418 692 0000
Faks: (1) 418 692 5558
E-pošta: secretariat@ovpm.org
<http://www.ovpm.org>

Svetovni center za spremljanje varstva okolja UNEP (WCMC)

UNEP WCMC
219 Huntingdon Road
Cambridge CB3 0DL
Združeno kraljestvo
Tel.: (44) 1223 277 314
Faks: (44) 1223 277 136
E-pošta: info@unep-wcmc.org
<http://www.unep-wcmc.org>

Svetovna turistična organizacija (WTO)

WTO
Capitán Haya 42
28020 Madrid
Španija
Tel.: (34 91) 567 81 00
Faks: (34 91) 571 37 33
E-pošta: omt@world-tourism.org
<http://www.world-tourism.org>

OPOMBA: Zgoraj navedene informacije se lahko spremenijo. Za posodobljene naslove se obrnite na sedež Unesca.

OPATIJA MONT SAINT-MICHEL Z ZALIVOM, FRANCIJA

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, vi

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1979

Kratek opis:

Sredi prostranih peščenih obrežjih leži skalnat otoček, izpostavljen močnemu plimovanju med Normandijo in Bretanjo. Na njem stojita »čudež zahodnega sveta«, gotska benediktinska opatija, posvečena sv. nadangelu Mihaelu, in vasica, ki je zrasla v sencah njenih mogočnih zidov. Opatija je bila zgrajena med 11. in 16. stoletjem. Velja za tehnični in umetnostni presežek, saj se je morala prilagoditi težavam, ki jih predstavlja takšno edinstveno naravno območje.

V KAMEN VKLESANE PODOBE V KRAJU TANUM, ŠVEDSKA

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1994

Kratek opis:

V kamen vklesane podobe v kraju Tanum na severu province Bohuslän, so edinstveni umetniški dosežek. Ne samo zaradi bogatih in raznolikih motivov (upodobitve ljudi in živali, orožja, ladij in drugih predmetov), temveč tudi zaradi kulturne in kronološke enotnosti. Razkrivajo življenje in prepričanja ljudi v Evropi med bronasto dobo, izjemne pa so tudi zaradi številčnosti in vrhunske kakovosti.

ŽELEZARNA VÖLKLINGEN, NEMČIJA

Kriterija vpisa kulturne dediščine: ii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1994

Kratek opis:

Železarna, ki pokriva približno 6 hektarjev, prevladuje v mestu Völklingen. Čeprav proizvodnja zadnjih nekaj let ne obratuje več, je železarna edini nepoškodovan primer celostne železarne v vsej zahodni Evropi in Severni Ameriki. Zgrajena in opremljena je bila v 19. in 20. stoletju, od takrat pa je ostala nedotaknjena.

JAME AGGTELEŠKEGA KRASA IN SLOVAŠKEGA KRASA, MADŽARSKA/REPUBLIKA SLOVAŠKA

Kriterij vpisa naravne dediščine: i

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1995, 2000

Kratek opis:

Do sedaj odkritih 712 jam, ki so zgoščene na omejenem območju in so raznolikih oblik, tvori značilen kraški sistem v zmernem pasu. Prikazujejo izjemno redko kombinacijo tropskih in ledeniških podnebnih vplivov, zato omogočajo preučevanje geološke zgodovine več deset milijonov let.

POKRAJINSKI PARK DINOSAUR PROVINCIAL PARK, KANADA

Kriterija vpisa naravne dediščine: i, iii

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1979

Kratek opis:

Poleg tega, da je del čudovite pokrajine v osrčju pustinje v Alberti, je pokrajinski park Dinosaur Provincial Park dom najpomembnejših fosilov iz »dobe plazilcev«. Tam najdemo fosile približno 35 vrst dinozavrov, starih okoli 75 milijonov let.

JEZUITSKE MISIJONSKE VASI V PROVINCI CHIQUITOS, BOLIVIJA

Kriterija vpisa kulturne dediščine: iv, v

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1990

Kratek opis:

Med letoma 1696 in 1760 so jezuiti postavili šest vasi za pokristjanjene Indijance po zgledu »idealnih mest« filozofov iz 16. stoletja. V vaseh se prepletata slog katoliške arhitekture in lokalna tradicija. Šest misijonov – San Francisco Javier, Concepción, Santa Ana, San Miguel, San Rafael in San José – tvori spomenik kulturne dediščine na območju nekdanje province Chiquitos.

BRASILIA, BRAZILIJA

Kriterija vpisa kulturne dediščine: i, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1987

Kratek opis:

Brasilia, glavno mesto Brazilije, je bila leta 1956 v središču države zgrajena ex nihilo (iz nič). Velja za mejnik v zgodovini načrtovanja mest. Načrtovalec mest Lucio Costa in arhitekt Oscar Niemeyer sta želela, da je vsak element – od postavitve stanovanjskih in upravnih okrajev (pogosto v primerjavi z obliko ptico v letu) do same simetrije objektov – v harmoniji s celotno zasnovo mesta. Še zlasti uradne zgradbe so inovativne in domiselne.

NARODNI PARK LOS GLACIARES, ARGENTINA

Kriterija vpisa naravne dediščine: ii, iii

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1981

Kratek opis:

Narodni park Los Glaciares je območje izjemne naravne lepote, z razgibanimi visokimi gorami in številnimi ledeniškimi jezери, vključno z jezerom Argentino, ki je dolgo 160 km. Na koncu parka se trije ledeniki stekajo v motno ledeniško vodo, z njih pa se redno lomijo deli ledene gore in z bučnim pljuskom padajo v jezero.

GALAPAŠKI OTOKI, EKVADOR

Kriteriji vpisa naravne dediščine: i, ii, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1978, 2001

Kratek opis:

Gre za devetnajst otokov v Tihem oceanu, približno 1.000 km stran od južnoameriške celine. Otoki in bližnji morski rezervat so bili poimenovani kot edinstven »živi muzej in prikaz evolucije«. Ležijo na stičišču tokov treh oceanov, zato veljajo za talilni lonec morskih vrst. Stalna potresna in vulkanska aktivnost odražata procese, ki so otoke oblikovali. Ti procesi in osamitev otokov sta privedla do razvoja nenavadnega živalskega življenja. Tukaj najdemo živali, kot so kopenski legvan, orjaška želva in številne vrste ščinkavcev. To je navdihnilo teorijo evolucije Charlesa Darwina, ko je obiskal otoke leta 1835.

BIOSFERNI REZERVAT RIO PLÁTANO, HONDURAS

Kriteriji vpisa naravne dediščine: i, ii, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1982

Kratek opis:

Rezervat na razvodju reke Rio Plátano je eden redkih ostankov tropskega pragozda v Srednji Ameriki z bogatim ter raznolikim živalskim in rastlinskim življenjem. V gorati pokrajini, ki se spušča na karibsko obalo, je več kot 2.000 domorodcev ohranilo svoj tradicionalni način življenja.

VELIKI ZIMBABVE ZIMBABVE

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, vi

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1986

Kratek opis:

Veliki Zimbabwe je bil po pričevanju stare legende glavno mesto kraljestva kraljice iz Sabe. Njegove ruševine so edinstveno pričevanje o življenju ljudstvu Shona (plemena Bantu) med 11. in 15. stoletjem. Mesto, ki pokriva območje približno 80 hektarjev, je bilo pomembno in ugledno trgovsko središče že od srednjega veka.

STARO MESTO DJENNÉ, MALI

Kriterija vpisa kulturne dediščine: iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1988

Kratek opis:

Mesto Djenné, ki je naseljeno že od leta 250 pr. n. št., je bilo pomemben člen transsaharske trgovine z zlatom. V 15. in 16. stoletju je bilo eno glavnih središč za širjenje islama. Tradicionalne hiše, od katerih se jih je ohranilo skoraj 2.000, so zgradili na gričkih (toguere). Tako so jih zaščitili pred sezonskimi poplavami.

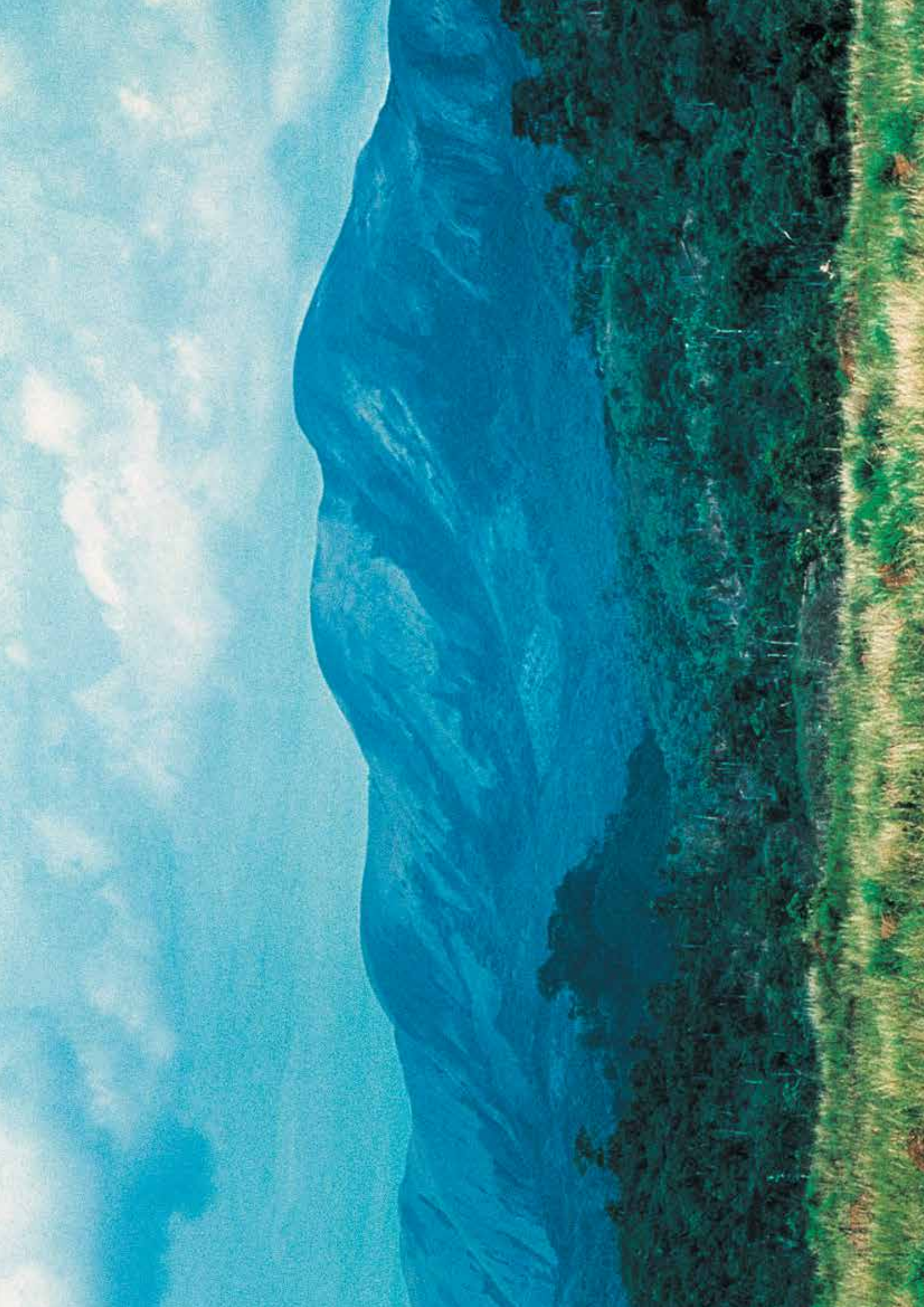
ZAŠČITENO OBMOČJE NGORONGORO, ZDRUŽENA REPUBLIKA TANZANIJA

Kriteriji vpisa naravne dediščine: ii, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1979

Kratek opis:

V velikem kraterju Ngorongoro najdemo ogromno divjih živali. V bližini vidimo tudi krater Empakaai, v katerem je globoko jezero, in aktivni vulkan Oldoinyo Lengai. Med izkopavanjem na arheološkem najdišču Olduvai, nedaleč od tam, so odkrili enega naših daljnih prednikov, imenovanega *Homo habilis*. Arheološko najdišče Laetoli na istem območju pa je eno od glavnih najdišč odtisov hominidov izpred 3,6 milijona let.

STROGI NARAVNI REZERVAT MOUNT NIMBA, GVINEJA IN SLONOKOŠČENA OBALA

Kriterija vpisa naravne dediščine: ii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1981, 1982

Kratek opis:

Gora Mount Nimba se na meji Gvineje, Liberije in Slonokoščene obale dviga nad savano, ki jo obkroža. Pobočja gore pokriva gost gozd, ob vznožju pa so travnati gorski pašniki. Območje se ponaša z izjemno bogato floro in favno z razširjenimi vrstami, kot so živorodne krastače in šimpanzi, ki uporabljajo kamne kot orodje.

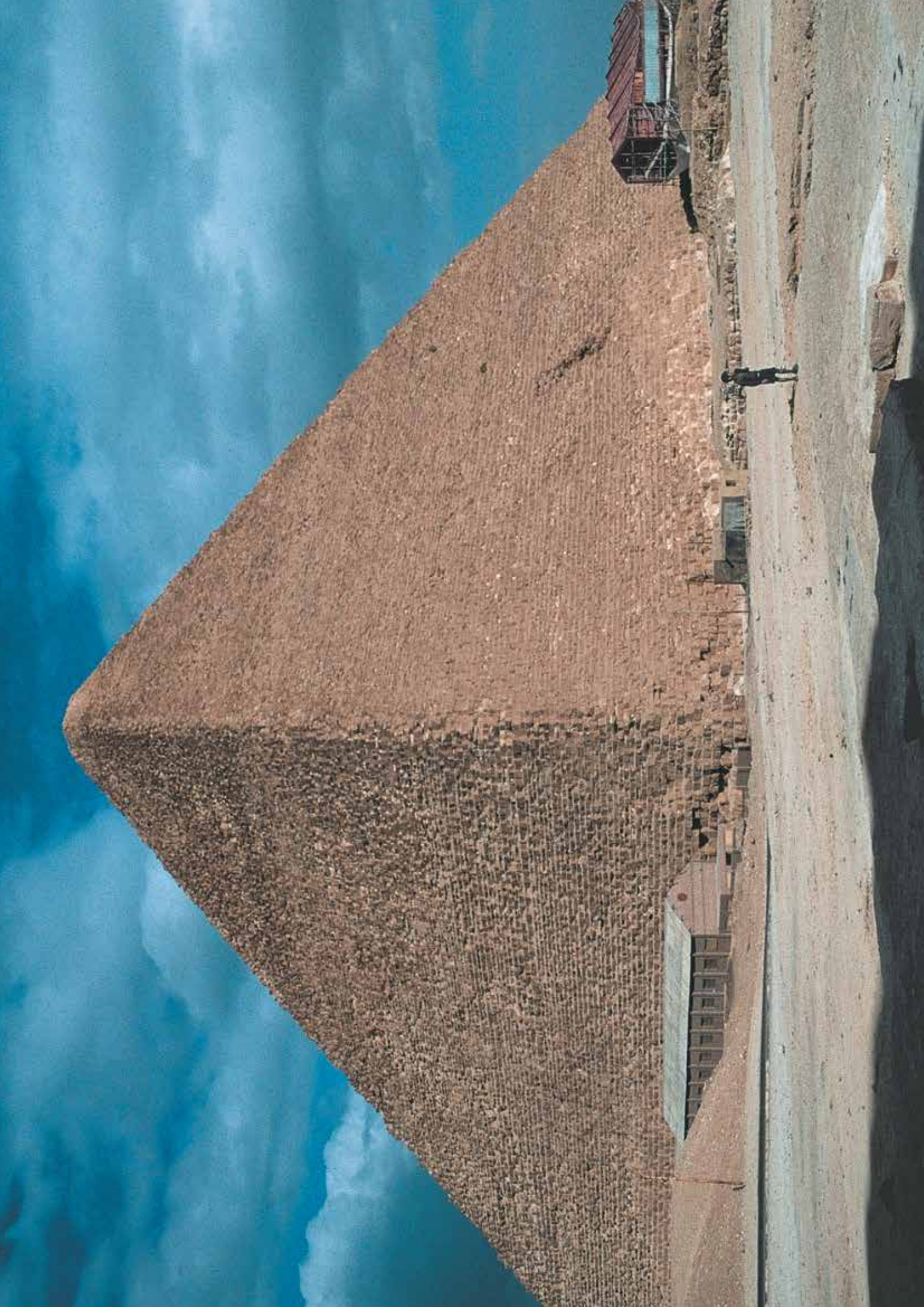
STROGI NARAVNI REZERVAT TSINGY DE BEMARAH MADAGASKAR

Kriterija vpisa naravne dediščine: iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1990

Kratek opis:

Strogi naravni rezervat Tsingy de Bemaraha obsega kraške pokrajine, apnenčasto visokogorje z veličastnimi koničastimi vrhovi iz apnenčastih iglic, spektakularni kanjon reke Manambolo, griče ter visoke vrhove. Mirni gozdovi, jezera in močvirja z mangrovami so dom redkih in ogroženih lemurjev ter ptic.

MEMFIS Z NEKROPOLO IN PIRAMIDAMI TER OBMOČJE OD GIZE DO DAHŠURJA, EGIPT

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, vi

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1979

Kratek opis:

V glavnem mestu Starega egipčanskega kraljestva najdemo izjemne nagrobne spomenike, vključno s kamnitimi grobnicami, mastabami, templji in piramidami. V antiki je mesto veljalo za eno od sedmih čudes sveta.

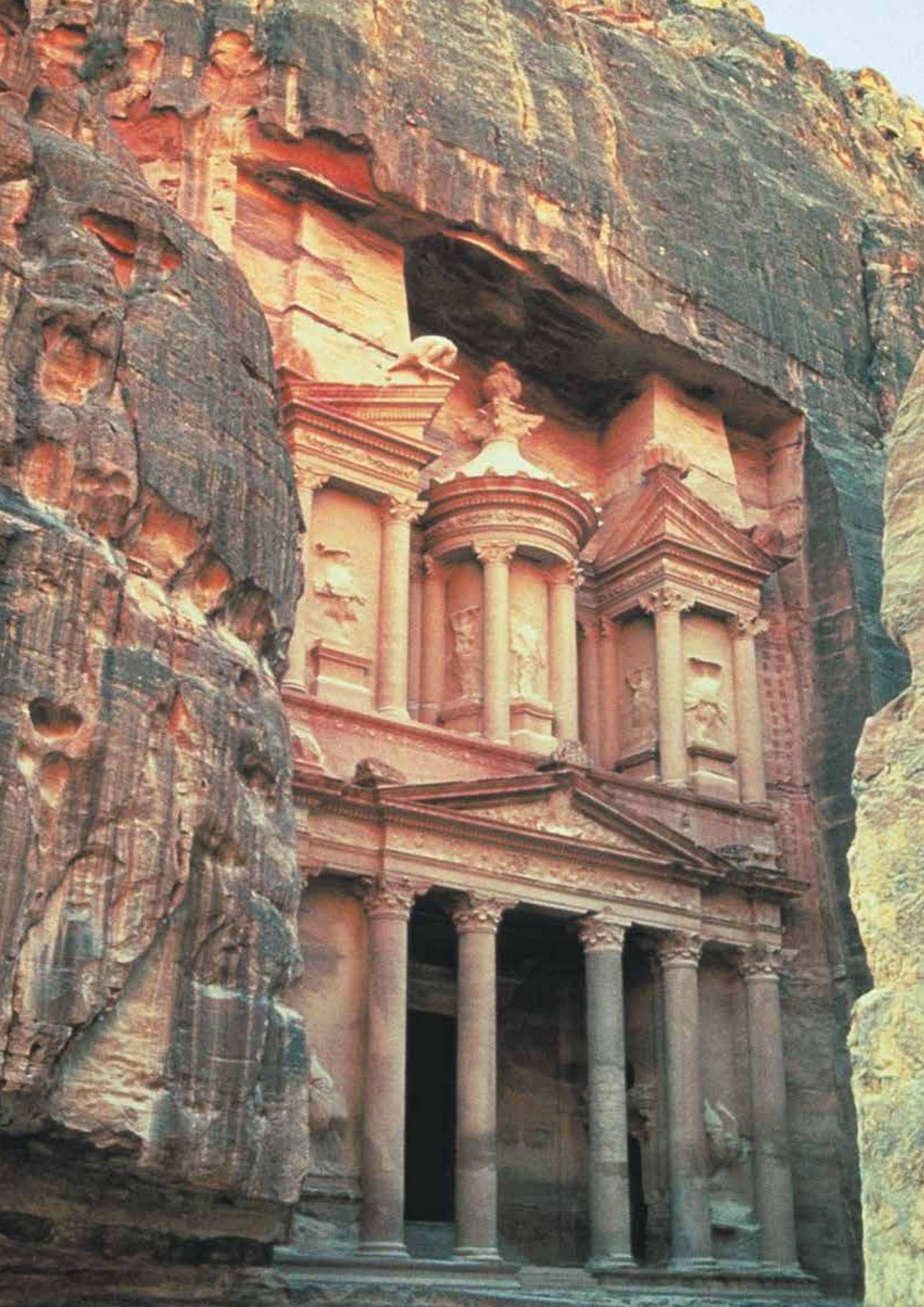

MEDINA V FEZU, MAROKO

Kriterija vpisa kulturne dediščine: ii, v
Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1981

Kratek opis:

Mesto Fez je bilo ustanovljeno v 9. stoletju in je dom najstarejše univerze na svetu. Svoj vrhunec je doseglo v 13. in 14. stoletju pod vladavino Marinidov, ko je zamenjalo mesto Marakeš kot glavno mesto kraljestva. Iz tega časa izvirajo mestna razporeditev in glavni spomeniki medine – *madrase*, *fondouki*, palače, rezidence, mošeje, fontane itd. Čeprav je politična prestolnica leta 1912 postalo mesto Rabat, je Fez ohranil svoj status v državi kot kulturna in duhovna prestolnica.

MESTO PETRA, JORDANIJA

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1985

Kratek opis:

Nabatejsko mesto ob trgovski poti, ki je naseljeno že od prazgodovine, leži med Rdečim in Mrtvim morjem. Nekoč je bilo pomembno križišče med Arabijo, Egiptom in sirijsko provinco Fenicija. Mesto Petra je napol zgrajeno in napol vklesano v skalo. Obdano je z gorami, skozi katere potekajo rovi in jame. To je eno od svetovno najbolj znanih arheoloških najdišč, v katerem se starodavna vzhodna tradicija prepleta s helenistično arhitekturo.

STARO OBZIDANO MESTO ŠIBAM, JEMEN

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: iii, iv, vi

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1982

Kratek opis:

Mesto Šibam iz 16. stoletja, obdano z zidom, je eden najstarejših in najboljših primerov urbanističnega načrtovanja, ki temelji na načelu vertikalne gradnje. Iz pečine se dvigajo občudovanja vredne stavbe, podobne stolpom. Zaradi njih je mesto dobilo ime »puščavski Manhattan«.

MESTO ANJAR, LIBANON

Kriterija vpisa kulturne dediščine: iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1984

Kratek opis:

Mesto Anjar je v začetku 8. stoletja ustanovil kalif al-Valid I. Ruševine kažejo na običajno mestno razporeditev, ki spominja na starodavna mesta s palačami, in so edinstveno pričevanje o načrtovanju mest med Omajadskim kalifatom.

ARHEOLOŠKI OSTANKI MESTA MOHENDŽO-DARO, PAKISTAN

Kriterija vpisa kulturne dediščine: ii, iii

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1980

Kratek opis:

V dolini reke Ind ležijo ruševine mesta Mohendžo-daro, zgrajenega v celoti iz opeke v 3. tisočletju pr. n. št. Akropola na visokih nasipih, obzidje in mesto spodaj, postavljeno po strogih pravilih, dokazujejo obstoj zgodnjega sistema za lastno načrtovanje.

MAVZOLEJ PRVEGA CESARJA DINASTIJE ČIN, KITAJSKA

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: i, iii, iv, vi

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1987

Kratek opis:

To arheološko najdišče je bil odkrito leta 1974. Na njem brez dvoma obstaja še na tisoče neodkritih kipov. Čin, prvi združitelj Kitajske, ki je umrl leta 210 pr. n. št., je pokopan v središču kompleksa, obkrožajo pa ga glineni kipi slavnih bojevnikov. Kompleks je zasnovan tako, da prikazuje urbanistični načrt glavnega mesta Xian Jiang. Kipi s konji, vozovi in orožjem se razlikujejo drug od drugega. So mojstrovine realizma in zgodovinsko zelo pomembni.

MESTO LUANG PRABANG, LJUDSKA DEMOKRATIČNA REPUBLIKA LAOS

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: ii, iv, v

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1995

Kratek opis:

Mesto Luang Prabang je odličen primer zlitja tradicionalne arhitekture in laoških urbanih struktur s strukturami, ki jih je v 19. in 20. stoletju zgradila evropska kolonialna oblast. Edinstvena in izredno dobro ohranjena mestna pokrajina ponazarja ključno stopnjo prepletanja teh dveh različnih kulturnih tradicij.

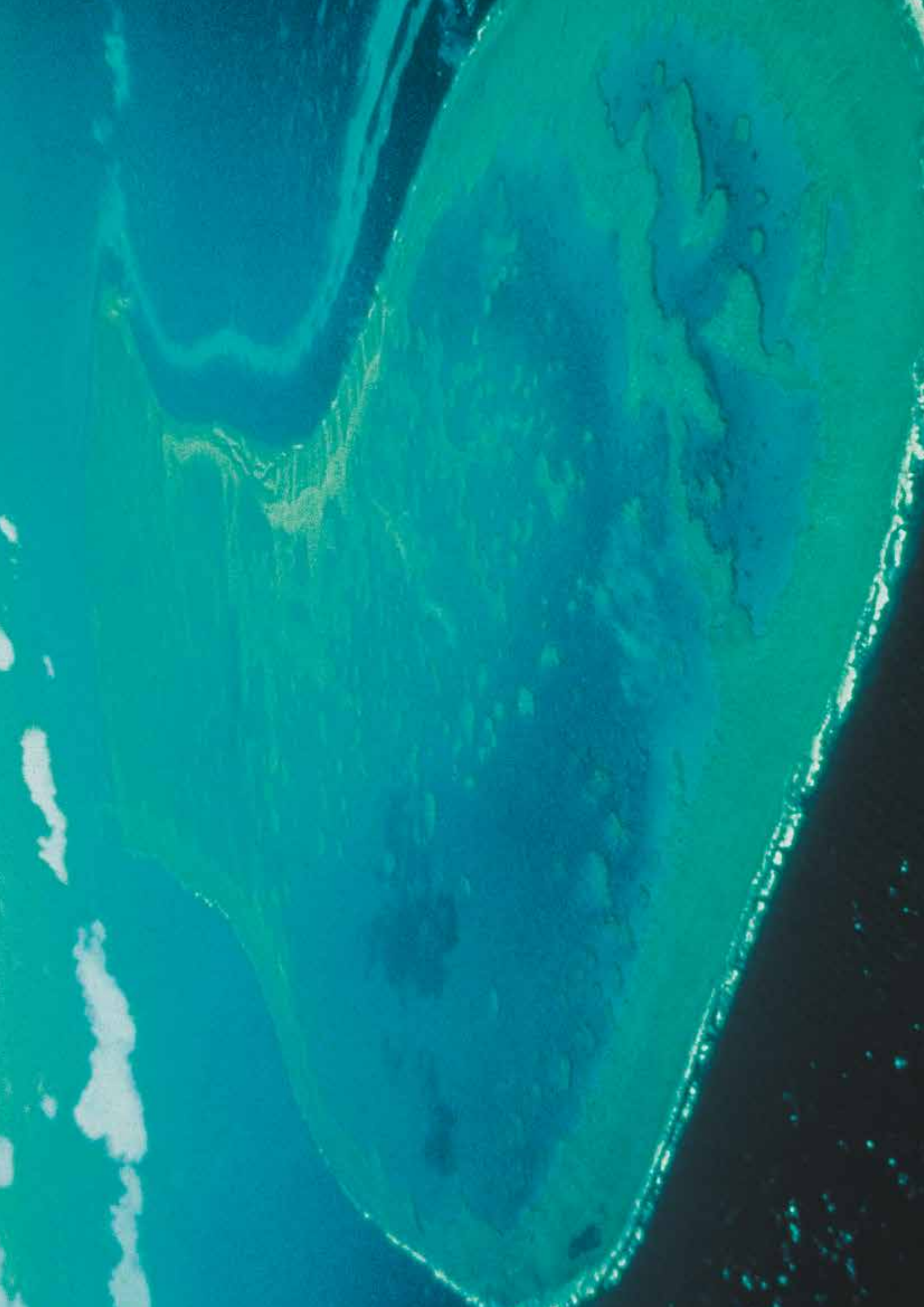
RIŽEVE TERASE NA FILIPINIH, FILIPINI

Kriteriji vpisa kulturne dediščine: iii, iv, v

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1995

Kratek opis:

Visoka riževa polja so pred 2.000 leti na plastnicah gorovja izdelali pripadniki plemena Ifugao. Teraso predstavljajo prenos znanja iz ene generacije v drugo, izražajo sveto tradicijo ter družbeno ravnovesje in so del čudovite pokrajine, ki izraža sožitje človeka in okolja.

VELIKI KORALNI GREBEN, AVSTRALIJA

Kriteriji vpisa naravne dediščine: i, ii, iii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1981

Kratek opis:

Veliki koralni greben je območje izjemne raznolikosti in lepote na severovzhodni obali Avstralije. Vsebuje največjo zbirko koralnih grebenov s 400 vrstami koral, 1.500 vrstami rib in 4.000 vrstami mehkužcev. Ima tudi velik pomen za znanost, saj je življenjski prostor vrst, ki jim grozi izumrtje. Primera takšnih vrst sta dugong (morska krava) in orjaška črepaha (tudi zelena morska želva).

NACIONALNI PARK MORNE TROIS PITONS, DOMINIKA

Kriterija vpisa naravne dediščine: i, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1997

Kratek opis:

V parku na 1.342 m visokem vulkanu Morne Trois Pitons se prepletajo bujen naravni tropski gozd in slikoviti vulkanski pojavi, ki imajo velik pomen za znanost. Park predstavlja redko kombinacijo naravnih danosti in območje svetovne dediščine. Na skoraj 7.000 hektarjih najdemo strma pobočja in globoko vrezane doline, 50 fumarol, vrelece, tri sladkovodna jezera, »vrela jezera« in pet vulkanov ter najbogatejšo biotsko raznovrstnost v Malih Antilih.

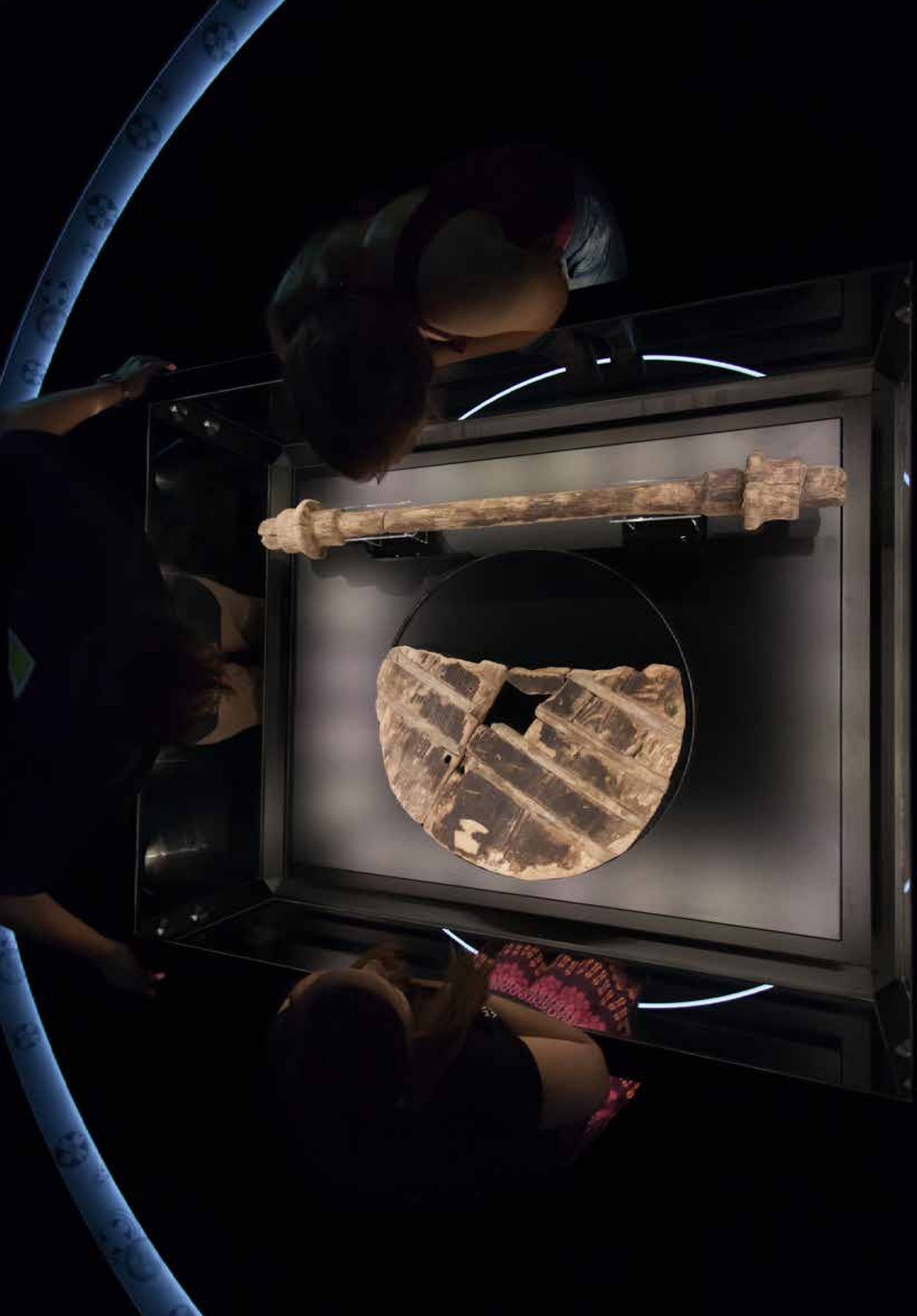
ŠKOCJANSKE JAME, SLOVENIJA

Kriterija vpisa naravne dediščine: vii, viii

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 1986

Kratek opis:

Jamski sistem Škocjanskih jam obsega osupljive velike dvorane, kapniške oblike ter izjemne naravne mostove in okna. Škocjanske jame se ponašajo tudi z enim od največjih podzemnih kanjonov na svetu, ki so ga raziskali že v 19. stoletju. Dolg je skoraj tri kilometre, visok pa do 150 metrov. Skozi jamo teče reka Reka, naša največja ponikalnica. Jamski sistem in udornice okrog jam so bivališče številnih redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Pomen širšega območja Škocjanskih jam se kaže tudi v bogati kulturni dediščini, ki se odraža v tipični kraški arhitekturi, številnih etnoloških, zgodovinskih in umetnostno-zgodovinskih spomenikih ter mnogih arheoloških najdiščih, ki hranijo izjemno pomembne najdbe od obdobja mlajše kamene dobe naprej.

PRAZGODOVINSKA KOLIŠČA OKOLI ALP, ŠVICA/AVSTRIJA/ITALIJA/NEMČIJA/ SLOVENIJA/FRANCIJA

Kriterija vpisa kulturne dediščine: iv, v

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 2011

Kratek opis:

Prazgodovinska kolišča okoli Alp sodijo med najpomembnejša arheološka območja kulturne dediščine v Evropi. Kolišča na lgu so del transnacionalnega serijskega območja, ki obsega 111 najdišč v šestih državah na območju Alp. Njihova lega v mokriščih in jezerih omogoča izjemne pogoje za ohranitev organskih materialov. Številni muzeji ponujajo fascinanten vpogled v razvoj zgodnjih kmetovalcev in metalurgov med letoma 5000 in 500 pr. n. št. Poleg številnih predmetov in celo klobčiča niti je arheologom na Ljubljanskem barju uspelo odkriti tudi doslej najstarejše leseno kolo z leseno osjo na svetu. Staro je okoli 5.150 let, kar ga uvršča med najstarejše lesene najdbe te vrste v Evropi in na svetu.

DEDIŠČINA ŽIVEGA SREBRA. ALMADÉN IN IDRIJA, ŠPANIJA/SLOVENIJA

Kriterija vpisa kulturne dediščine: ii, iv

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 2012

Kratek opis:

Živosrebrova rudnika Idrija in Almadén sta bila zgodovinsko povezana in danes skupaj pripovedujeta zgodbo o živem srebru. Geografsko ločeni rudarski območji sta soustvarjali preteklost, ko je bilo živo srebro temeljna gonilna sila gospodarskega razvoja in pospeševalec vzajemnih kulturnih vplivov v ožjem in širšem svetovnem merilu. Almadén in Idrija predstavljata dediščino živega srebra v tehniškem, gospodarskem, splošno kulturnem, urbanem, socialnem in ekološkem pomenu. Dediščina živega srebra zajema dediščino rudnikov in rudarjenja: rudišče, rove, jaške, industrijske stavbe, profano in sakralno arhitekturo.

STARODAVNI IN PRVOBITNI BUKOVI GOZDOVI KARPATOV IN DRUGIH DELOV EVROPE, ALBANIJA/AVSTRIJA/BELGIJA/BOLGARIJA/ HRVAŠKA/NEMČIJA/ITALIJA/ROMUNIJA/ SLOVAŠKA/ SLOVENIJA/ŠPANIJA/UKRAJINA

Kriterij vpisa naravne dediščine: ix

Leto vpisa na Seznam svetovne dediščine: 2007, razširitev 2011, 2017

Kratek opis:

Evropska oziroma navadna bukev se je zaradi sposobnosti prilagoditve po zadnji ledeni dobi iz zatočišč uspešno razširila po vsej Evropi. Slovenija je leta 2017 v družbi 11 držav na Seznam svetovne dediščine vključila gozdna rezervata pragozd Krokar z nedotaknjenimi prvobitnimi bukovimi gozdovi in Snežnik, primer starodavnih bukovih gozdov na zgornji gozdni meji. Prav širše območje na jugu Slovenije, ki ga predstavljata oba rezervata, je bilo ključno ledenodobno zatočišče bukovih gozdov za ponovno razširitev po večjem delu Evrope. Območje pragozda Krokar leži v Dinarskem gorstvu na Kočevskem. Gozdni rezervat Snežnik je največji v Sloveniji in leži v osrčju velike kraške planote na Notranjskem, ki je povsem prekrita z gozdovi.

Center za upravljanje
z dediščino živega srebra
IDRIJA Mercury Heritage
Management Centre

ISBN 978-961-7065-08-4

9 789617 065084

Izobraževalni projekt za mlade o svetovni dediščini – UNESCO – 7, place de Fontenoy 75352 Pariz 07 SP – FRANCIJA
Telefon: (+33-1) 45 68 15 71 • (+33-1) 45 68 10 80
Spletno mesto • <http://whc.unesco.org>
E-poštni naslov: wh-info@unesco.org • aspnet@unesco.org